

ÜLKÜ

HALKEVLERİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Ona El Kalkar mı ?	Ferit Celâl Güven.	161
Doğu Cilt Kapları Üzerine Yeni Bir Eser	İstaabul Saylavı Halil Etem	163
Bürücek Yaylası	Dr. Cevdet Savran	165
Bir Başka Bakımdan Köylü Ekonomisi	Aydozlu Said	167
Beden Eğitiminin Anlam ve Önemi	Prof. Dr. Yean Damoor	174
Cumuriyet Maliyesi	Cezmi Erçin	178
Mahalli İdarelerde Finans İşleri	Cezmi Erçin	182
Ucuzluk	Behçet Güney	192
Cumuriyet Nasıl İlan Edildi ?	Enver Behnan Şapolyo	194
Anadoluda Türk Bölüklerinin Hükümet Kurma Teşebbüsleri	Avni Candar	203
Nüfus Sayımı	***	209
Aydın Politikası	Gayyur Bleda	214
Çepniler — Anadolu Selçukları	Hüseyin Namık Orkun	223
Cumuriyet Devrinde Sanat	C. S. Tolla	225
Yureği Kara Heriflere «Şiir»	Kâmuran Bozkır	227
Canımız Armağan Olsun «Şiir»	M. M. Bekman	230
Bir Baş Belâsı. (Haratius'dan)	H. Dereli	231
İsveç'te Köylü Gençler Birliği	Nusret Köymen	234
Halkevleri Dergileri	Hüseyin Namık Orkun	238

ATATÜRK

Kamutayı Açarken... 1 İkinci Teşrin 1935

BELEDİYE
KÜTÜPHANESİ

ÜLKÜ Sayı : 33

ATATÜRK'ÜN KAMUTAYI

AÇIŞ SÖYLEVİ

1 İkinci Teğrin 1935

Büyük milletin yüce vekilleri,

Kamutayın Beşinci devresini açarken sizlere derin saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

Kamutay, arsiulusal durumun çok önemli bir zamanında çalışmaya başlıyor.

Hadiseler, Türk Milletine, iki ehemmiyetli düsturu yeniden hatırlatıyor:

Yurdumuzu ve haklarımızı müdafaa edecek kuvvette olmak.. Sulhu koruyacak arsiulusal çalışmaya birliğine önem vermek..

Sulhun bozulmuş olmasından izdirap duymamak mümkün değildir. Her halde, bugünkü, ağır ihtilafların ortadan kalkması, medeni insanlığın başlıca dileği olmalıdır. (Alkışlar)

Bizim sulh ülküsüne ne kadar bağlı olduğumuzu, bu ülkünün güvenlik altına alınmasındaki dileğimizin ne kadar esaslı bulunduğunu izaha lüzum görmüyorum.

Bu hususta çalışan Uluslar Soşyetesinin, tecrübelerden istifade ederek prensiplerini tekâmül ettirmesi ve sulhu koruma kudretini artırması samimiğ arzumuzdur. (Alkışlar)

Sayın arkadaşlar!

İç idare teşkilatımızı, yurdun doğu bölgelerinden başlayarak ge-

nişletmek ihtiyacını duymaktayız.

Yeniden iki genel ispektörlük ve yeniden bazı vilayetlerin kurulması da lüzumlu görülmektedir. Bu arada Dersim bölgesinde esaslı bir ıslahat programının tatbiki de düşünülmüştür.

Vilayetlerimizin devamlı teftişini ve müşterek işlerinin bir elden takibini kollayan genel ispektörlerden çok faydalar bekliyoruz.

Doğu vilayetlerimizin bellibaşlı ihtiyacı, orta ve batı illerimize demir yollarla bağlanmaktır. Şarka ilerliyen iki ana demir yolunun hızla bitirilmesini ve bunları birbirine bağlayacak yollar örüğüne şimdiden başlanmasını lüzumlu görüyoruz.

İran - Türkiye transit yolunun teşkilatlanması özenle bitirilmelidir.

Liman ve sulama işlerinde acele yapılacak şeyler vardır. Sağlık savaşı da yeni icaplara göre geniştirilmek zaruretindedir.

Saydığım bütün bu işleri, Hükümetin kesin bir program içinde götürmesini bekleyebiliriz.

Üzerinde önemle durmak istediğim bir ciheti de bildirmeliyim.

Türk ülkesi içinde köylere varıncıya kadar küçük büyük bütün şehirlerimizin birer genlik ve ba-

yüce ilgisini heyecanla anmak borcumdur. (Alkışlar)

Son arsiulusal hadiseler, türk milleti için kudretli bir hava ordusunun, hayatiğ önemde ttuulmasına bir daha hak verdirdi. Çok emekle kurduğumuz, canımızla korumaya andiçdiğimiz kutsal yurdun, havadan saldırılara karşı güvenlik altında bulunması demek, bize saldıracakların, kendi yurtlarında bizim de aynı zararları yapabileceğimize güvenimiz demektir. (Sürekli ve devamlı alkışlar) Bu güveni, hergün, artıracak araç bulmakta, büyük Türkiyesinin, ne göksel bir duyguyu kalbinde taşıdığını, her ferdinin

vatan için tutuşan gözlerinde okumaktayız. (Alkışlar).

Havacılarımız, bütün ordu ve donanmamız gibi, vatani korumaya anık kahramanlardır. (Alkışlar). Büyük millet, bu soyak evlâtlarile kendini mutlu sayabilir.

Sevgili arkadaşlarım!

İşlerimiz çoktur, geniştir, önemlidir. Fakat başarılacağına sarsılmaz güvenim vardır. Çünkü, Kamutay vatan severliğinin, çalışkanlığının, tedbirde isabetin ideal örneğidir. Kamutay, yurdun korunması, onun bayındırlığı için en yüksek ulusal ilham ve kudret kaynağıdır. (Sürekli alkışlar).

yındırılık göreyi olması önde tuttuğumuz amaçlardandır.

Türke ev bark olan her yer sağlığın, temizliğin, güzelliğin, modern kültürün örneği olacaktır. (Alkışlar)

Devlet kurumları yanında, doğrudan doğruya bu işlerle ilgin olan urayların bu görüş ve düşünüşle çalışmalarını istiyorum.

Urbayların devlet merkezinde toplantısı bu işin sonucu değil başlangıcıdır.

Bayanlar, Baylar;

Endüstri programımız, nominal gidişindedir. Bununla beraber yurdun endüstrileşmesine daha çok hız verilmesi ve, yakın bir çağda, yeni bir ikinci programa başlanması lüzumuna dikkatinizi uyandırmak isterim.

Mağden işleri yeni bir açılma devresindedir. Mağden mühendislerimizi, ihtiyaca yeter sayı ve değerde yetiştirmeyi önemek gerektir.

Kömür havzasının rasyonel işlenmesi için tedbirler almak ta lâzımdır. (Alkışlar)

Bir de arkadaşlar; köylümüzün genlik düzeyinin yükselmesi tedbirlerine daha geniş ölçüde özenle devam edeceğiz. (Alkışlar)

Aydın Saylavlar;

Kültür kınavımızı, yeni ve modern esaslara göre, teşkilatlandırmaya durmadan devam ediyoruz. Türk tarih ve dil çalışmaları, büyük inanla beklenen ışıklı verimlerini şimdiden göstermektedir.

Ulusal musikimizi modern teknik içinde yükseltme çalışmalarına, bu yıl daha çok emek verilecektir.

Ulusal kültür için pek lüzumlu olduğu gibi, arsulusal ilgiler bakımından da yüksek değeri belli olan radio işine önem vermeniz çok yerinde olur.

Sayın arkadaşlar;

Maliyede, geçen yıl, cesaretle aldığımız tedbirlerin, ne kadar yerinde olduğu sabit olmuştur. Tuz ve şeker fiyatlarının düşürülmesi, halkı hoşnut etmiş ve yoğaltımı artırmıştır.

Bu yıl, başka konularda da, bu yönden tedbirler alacaksınız. Sayım vergisinde ve bina kıymetlerinde indirim faydalı olacaktır. Erazi ve yapı vergilerinin hususîğ idarelere deviri önemli ıslahattan sayılacaktır.

Vergi indirimlerini Hazinesinin karşılayabilmesi, ülke ekonomi kudretinin yüksekliğine değerli bir belgedir. (Alkışlar)

Ekonomik teşkilat, teknik temeller üzerine yerleşerek yükseldikçe yurdun verimi çok daha ziyade olacaktır. Ancak bütün önemimizi vererek Vatanın teşkilatlanması hızını artırmak gerektir.

Arsulusal sıyasanın gidişi ulusal korum araçlarını artırmaya da lüzum göstermektedir. Bunun malîğ çarelerini dikkatli ve isabetli bir surette araştırmanızı dilerim.

Tayyare filolarımızı vücuda getirmek için büyük milletimizin

Geçit tribününde ... 29 Birinci Teşrin 1935

Kamutaydan Geçit Alanına... 29 Birinci Teşrin 1935

Cumuriyetin XII inci yılında

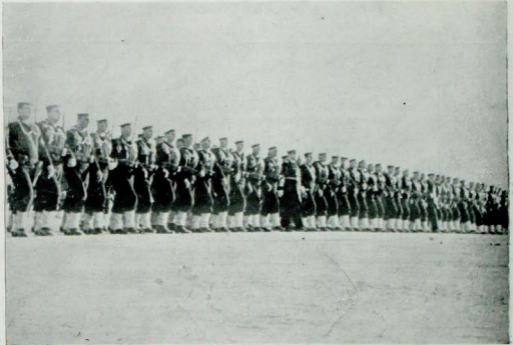
Köylüden ATATÜRK'e ...

Cumuriyetin XII inci yılında

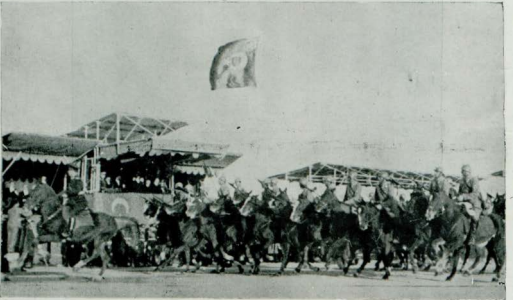
Gençlikten ATATÜRK'e...

Cumuriyetin XII inci yılında

Geçit resminde Topçu ve Bahriyelilerimiz

Cumuriyetin XII inci yılında

Geçit resminde Piyade ve Süvarilerimiz

Cumuriyetin XII inci yılında

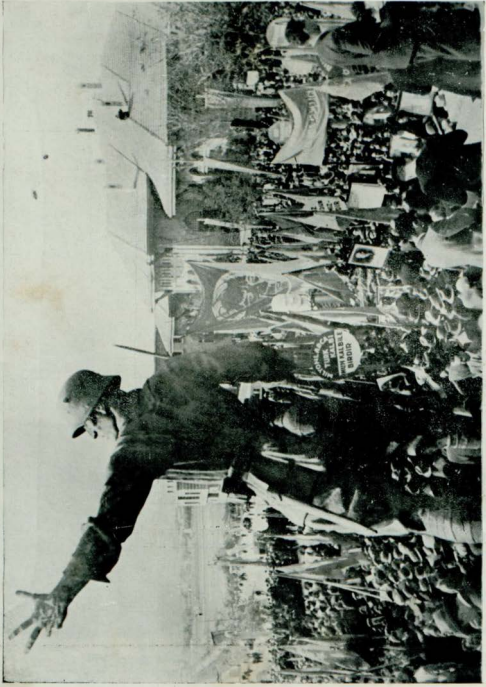

**C. H. Partisinin yurdun her yanında
kurduğu halk Kürsülerinden biri**

Cumuriyetin XII inci yılında

ATATÜRK'un önünden Parti bayraklarıyla geçen on binlerce köy halkının öncüleri ve bir grup

Büyük ATATÜRK'e kıymak isteyenlere karşı bütün Yurdda taşan telin tezahürleri içinde Ankaradan bir gün

ÜLKÜ

HALKEVLERİ DERGİSİ

ONA EL KALKAR MI ?..

BU ay Türkiye; sınırlarımızı geren bir haberle ürperdi ve kükredi. Atamıza kıymak için sınırlarımızın dışından içeri girdiler.. Bunu işiden her Türkün yüreğinin başı yandı, işinden derin bir gayzın köpürüp taştığını duydu..

Türk milletinin felâketi üzerine rüya görenler, Türkiye'nin çöküp, güç ve kuvvetinin dağılıp perişan olmasına umud bağlayanlar en önce Türk milletinin büyük Atasına göz koymuşlardır. Zaman zaman bu azgın umudlar, o büyük adamın aziz canına karşı şahlanırlar. Çünkü iyi biliyorlar ki onun yolunda yürüyen Türk milleti günden güne geliyor, büyüyor, gücü dağılıyor.

Yolumuza, bahtımız gibi doğan bu büyük ışığı söndürüp bizi karanlıklarda ışısız, şaşkın bırakıp arkamızda bıraktığımız uçurumlara sürüklemek istiyorlar..

Biliyorlar ki, Atatürk sıraya girmiş bir devlet Başkanı değildir. Atatürk, Türk milletini üstün bir millet

davasile ayağa kaldırmıştır. Bunun içindir ki Türk milleti onun hayatını yaşını bir insan yaşile örmile değil, asırlarla ölçer, onun bir yıllık ömrünü asırlarla denk tutar. Türk milleti ona böyle bir değerle bakar, böyle bir değerle bağlıdır. Ve bu bağlılığı can kaygusunun ötesine geçer.

Bunun izahı çok kolay, asırlarca durduk, yalnız durmadık battık. O bizi asırlarca durduğumuz, asırlarca içine saplanıp bir türlü çıkmadığımız devirlerin üzerinden aşırıdır. Bunun için, onun ömrünü bir insan ömrile değil, devirleri içine çeken geniş tarih mesafelerile, geniş tarih hamleleriyle ölçmek gerekir.

Ona kıymak isteyenler düne, bu güne, yarına hep birden kıymak istiyorlar demektir. Onun, taliimiz olan canına göz koyanlar, Türk milletinin varlığındaki bütün manalara kıymak istiyorlar demektir. Bunun böyle olduğunu bilen Türk milleti duru, coşkun sesini yükseltmiştir.

Eğer insanların yaşayışında yaş

değişmek, ömürden alıp vermek imkânı olsaydı ona yaşını, başını vermeyecek bir Türk içimizden çıkmazdı.

Yapabileceğimiz şeylerin en yüklerini onun devrinde yapacağız, onun devrinde bütün kapalı geçitleri açacağız. O bizim artık kutsilemiş bir mihrabımızdır, canevimizdir. Varımızdır, başına başımız, yüreğine yüreğimiz bağlıdır.

Sonra Atatürk, yalnız Türk milletinin başı değil, yalnız Türk milletinin önderi değildir. Atatürk insanlığın, geri düşmüş, hürriyetini kaybetmiş bütün yığınların bir meşalesidir. Onun yarattığı dava, davasını üzerine kurduğu yol; her karanlığa düşen için bir çaredir.

İnsan kitleleri yalnız kendi içinden doğanların hizile mesafeleri geçmezler, insanlar başka milletlerin içinden doğmuş büyüklerle de hayat-taki yollarını, rollerini bulurlar, on-

ları kendilerine örnek tutarlar. Atatürk insanlığın güzel bahtına örnek yaratılmış bir insandır.

O hutkâmlığın üstünde bütün insanlık için yürek taşıyan, ve bütün insanlıkta kendi milletinde görmek istediği mutluluğu görmek isteyen bir büyüktür. Onun içi iyiliği besleyen bir ışık kaynağı ile aydındır. Sevgisinin hududu kendi milletinin dışındakileri için de yeter ve geniş bir haldedir. Türk milletiyle beraber bütün insanlığın, tarihin mali olan bu büyük insana nasıl el kaldıracaklardı ?.

Türk milletinin gayzına vakarı ön olarak bu iğrenç kıyım düşüncesine karşı göğü, yeri doldurarak haykırıldı. Yükselen sesinin yangılarını içine sındıra sındıra haykırıldı. Acaba bu haykırışın, kükreyişin manasındaki büyüklüğü anlamıyanlar var mı ?..

Ferid C. GÜVEN

DOĞU CİLT KAPLARI ÜZERİNE YENİ BİR ESER

İstanbul sayı : HALİL ETEM

« PERSIAN Bookbindings of the fifteenth Century. A Contribution from the research Seminary in Islamic Art » by Mehmet Ağa oğlu. 1 cilt 22x28 sm. IX+23 sayfa, metinde 13 fig. ayrıca 22 levha. Ann Arbor. University of Michigan Press 1935. Frank E. Robbins, Manging Editor. Ciltli olarak fiyatı 5 dolardır.

Amerika'da bir zamandan beri İslâm ve Türk sanatı için büyük bir alâka gösterilmektedir. Müzelerine bu sanat şubesinden pek çok eşya toplanmaktadır. Avrupa'da sık sık yapılan mezatlarda büyük miktarda pek iyi eşya satın alınıp orada gerek müzelerine, gerek koleksiyoncuların evlerine taşınmaktadır. İlmîğ vargılar ve erekler için hiçbir fırsatı kaçırmıyan Amerika zenginleri hem bu gibi eşyanın alınması, hem de bunlara dair olan yazıların yayımı için yardıma koşmatadırlar ki çok beğenilecek ve imrenilecek bir keyfiyettir. Şark sanatlarına dair Amerikan mütehassıslarının çıkardıkları kitaplar az değildir. Bunları orada başka bir özen ile basarlar. İşte yukarda adını bildirdiğimiz İngilizce önemli eser de bu çeşittir. Yazarı Bay Mehmet Ağa-Oğlu bize yabancı bir şahsiyet değildir. Berlin'de ve Viyana'da İslam sanatına dair sağ-

lam öğrenimler yaptıktan sonra bir zaman bizim müzelerimizde hizmet etti. Sonra Amerikaya giderek büyük bir müzeye sahip olan Setroik de ve şimdi de Ann Arbor şehrindeki Michigan Üniversitesinin güzel sanatlar kısmında çalışmaktadır.

İran'da 15 inci asrın kitap ciltlerine dair olan bu eserin metni bir ufak önsözden sonra « giriş » adile 23 sayfadan ibarettir ki bunda genel bilgi ve İran ciltlerinin köklerine ait araştırmalar vardır.

İran ciltleri için 15 inci asır en parlak zaman idi. O asrın aydın ve bilgin prensleri ve hükümdarları ve hele Timuriler mücellitlikte çalışan sanatkârları saraylarında toplarlardı. İşte bu devirde güzel yazma kitaplar kaligrafi, tezhip işleri, miniyatür resimler, en nefis cilt kapları içinde olarak meydana getirilmiştir ki sonraki asırlarda aynı yüksekliğe hiç varılamamıştır.

Böyle cilt kaplarının Sasaniler zamanında da yani (Milâdi 226.641) yapılmış olmasını, bugünkü elimizde bulunan teknik usuller ve şekiller yolile bildirmek mümkün değildir. Fakat genel bilgilere göre, cilt bu kurunun başlangıcından beri, Orta zaman iptidasında Doğu Türkistan-da ve Mısır'da var olan ve bilinen bir şeydir. Alman bilginlerinden A.

von Le Coq Hoço'da yaptığı hafriyatta iki kitap kabı parçası bulunmuş- tur ki, arkeoloji hâdiselerine göre, onların Miladî 6 ıncı ile 9 uncu asırlar arasında kalma oldukları tasınılanıyor.

Bay Mehmet Ağa-Oğlu o parçaların teknik ve tezyinat noktasından Mısırın Kopt ciltleriyle bağı ve alâkalı olduğuna işaret ederek, Ad. Grohmann'ın pek doğru olarak aydındığı gibi, cilt sanatının, kurumları Yakın Doğuda ve Orta Doğuda kileseler kuran ve ayırt bir yer almış olan Nesturiler vasıtasile, İslamdan önce Nilden Doğu Türkistana götürüldüğünü de ilâve ediyor.

Biz esefle bu fikre ortak olamayız. Yazarı bu cilt sanatının Mısır'daki Koptlara nereden geçtiğini hiç söylemediğı gibi, Nil'den tâ Doğu Türkistana olan uzaklığı da düşünmek lâzım geldiğinden Nesturi papaslarının bu bapta etke olmuş olacıklarına da akıl erdiremeyiz. Diğer taraf- tan, mademki Hoço'da o eski zamanların cilt parçaları bulunmuştur, bilâkıs, bu sanatın Türkler vasıtasile İrana ve oradan Suriyeye ve Mısıra getirilmiş olmasını daha ihtimalli görürüz. Belki Koptlar sonradan bu sanat üzerinde malûmumuz olan cilt- lerile Arap mücellitliğine etkilerde bulunmuşlardır.

Bu bahisten sonra yazarı Cenubî Mongolya'da Rus bilginlerinden Kostov'un Kara — Hoto harabelerindeki keşiflerinden ve Prf. Oldenburg'un arkeolojik araştırmalarını bildirecek kitabın asıl ereki olan İran'ın 15 inci asırdaki cilt kaplarına geçiyor. Yazısının bütün alt kısmı buna hasre- dilmiştir. Sonundaki Bibliografyada- görüleceğı üzere İran ciltlerine ve mücellitliğine dair eserlerin sayısı tamam 31 dir.

Kitabın metninde ve ayrı levha- larda bulunan 35 cilt kabı resimle- rinden 29 u Topkapı sarayından, Çi- nili köşkten, Evkaf müzesinden, Ü- niversite kütüphanesinden ve İstan- bul'un diğer kütüphanelerinden alın- mıştır. Ancak 18 inci levhada göste- rilen Mahmut I kütüphanesi adı ile bir yer olmadığından neresi olduğu belli değildir. 22 levhanın karşılık sayfalarında o cilde dair her türlü faydalı bilgiler yazılıdır. Bir hazne denecek kadar yurdumuzda bulunan bu nefis ve eşsiz eşyanın bu suretle dünyaya tanıtılmış olması bizce se- vinilecek bir keyfiyettir. Bu itibarla bilgin müellife teşekkür eder ve aynı zamanda kitabın basılmasında gösterdiği her türlü özenden dolayı da basıcıyı kutlularız.

BÜRÜCEK YAYLASI

Dr. CEVDET SAVRAN

ORTA Anadolu yaylasını Adana'ya bağlayan demiryolu ile yolculuk ederken, Pozanti durağında trenden inersiniz. Bir otobüs, sağda, Güğlek boğazına kadar geçen Pozanti deresinden, bir saat süren bir yolculuktan sonra, sizi, dünyanın en güzel yaylalarından birine iletir : Adana'nın Bürücek yaylası... Burası, etrafı sert, keskin kaya yükseklikleriyle ve koyu yeşil çam ormanlarına bürünmüş yamaçlarla çevrilmiş ferah bir boğazın en ferah, en yeşil ve en güzel çekici bir parçasıdır. Denizden yüksekliği, 1000 metre kadardır. Çam çeşidinden reçineli ağaçların her türlüünü yetiştiren Torosların bu cennet köşesi, bu yakayı Çukurova'dan ayıran ve öbür yönünde Bölemedik'e veren çıplak, yalçın, uzun bir kaya blokunun eteklerinde, bir sıra tepeciklerle bu tepecikleri ayıran tatlı inişlerden varolmaktadır. Çıplak, yalçın, uzun kaya göğdesinin eteklerinde, henüz kaynaklarından çıkmış buz gibi soğuk, ayna gibi duru su dereciklerinin ve pınarlarının ıslattığı bağlara ve meyvalıklara serpilmiş, üstleri oluklu çinko ile örtülü, tahtadan küçük yayla evleri, koyu yeşilliklere sarınmış ve bürünmüş, gönül çekici birer inci - yuva kadar güzel görünmektedirler. Günde 100-

150 kuruş bir masrafla, şirin bir köy otelinde 24 saatınızı geçirebilirsiniz .

Oğün pazarda Adana'dan günlük gelmiş olanlar çoktu. Otelde yer bulamadık. Çıplak, yalçın, uzun kayalığın eteklerinde bir kır kahvesine « Çam-palas kahvesi » sığındık. Kahveci Omar « Ömer », alt yandaki bağının içindeki tek odalı sundurmasını bir gündüz için bize terketti. Hava bulutlu idi. Kocaman bir ceviz ağacının gölgesine sinmiş bu barakanın tek odası içinde yağmur sağanağını geçirmek için topladık. Baraka'nın aşağıya dereye bakan iki küçük penceresinden Bulgar dağının bu yakaya bakan bir bucağı gözükmektedir.

Yağmur sağanağının, barakanın damını döğen takırtıları arasında konuşuluyordu. Omarın anası :

— Biz geldiğimizde, diyordu, ayvalar çiçek açıyordu. Kar burada idi, şimdi tâ oraya, yüksek dağ tepelerinin arkasına çekildi.

Dokuz buçuk kişi idik : Omarın anası bir.. Dört yaşlı, iki okullu ve bir üç aylık çocuk olarak, biz vardık. İki de konuğumuz vardı. Barakaya bitişik bağda, iri ceviz ağacının gölgesinde yaz aylarını geçiren ana ve kız iki Adanalı, yağmur sağanağında bizimle birlikte oturmaya geldiler;

ellerinde bir sepet dolusu yeşil kabuklu taze cevizle ...

Ana, saçlarını, kına yakarak, tunc kızılına boyamış; elile, yüzile konuşan, gözleriyle söylediklerimizi anlamıya çalışan, dilsiz bir nine idi. Daima gülümseyen esmer yüzlü okullu kız, lâcivert renkli caketinin sol göğsünde sarı şeritten işlenmiş Adana kız lisesi (A K L) işareti taşıyordu.

Kınalı saçlı dilsiz nine, herkesden çok konuşuyordu. Biraz alışkınlıktan sonra, onun dilinden hepimiz anlamıya başladık. Anlayamadıklarımızı, daima gülümseyen esmer yüzlü okullu kız, bizim dilimize çeviriveriyordu. Kınalı saçlı dilsiz ninenin kocası askerde ölmüş; kendisi dul, kızı yetim kalmış; artık onun üstüne evlenememiş; çalışmış ve çabalamış bu tek kızını okutmuş; ilerisi için Ankara'ya gönderecekti. Bürüceğe gelen bu Ankaralıları tanıdığı için çok seviniyormuş; Ankara'da esmer, güler yüzlü kızına yardım etmemizi istiyormuş. Üç aylık çocuk, barakanın köşesine kurulmuş salıncakta sallanıyordu. Bizim bayanlar el işle-

rini çıkardılar. Konuşulurken çalışılıyordu ve bir yandan da yeşil kabuklu taze cevizler, kırılıp, soyulup yeniyordu. Kınalı saçlı dilsiz nine kendi kızının da çok güzel el işleri yaptığını hemen işaretledi. Esmer, güler yüzlü okullu kız, iri ceviz ağacının altında yağmurdan korunsun diye; yatak, yorgan ve bütün öteki ev avadanlıkları ile bir arada, bir çinko levhanın altına sığdırılmış valizinin içinden elle işlenmiş bir eteklik ve bir masa örtüsü çıkarıp önümüze serdi. Bu parçalar, gerçekten güzel ve ince el işleri idi. Yurdun başka başka bucaklarından kopup gelmiş ve bir tesadüfle Bürücek yaylasının gönülsüz bir barakasinda bulmuş bu dokuz insanın duygu, düşünce ve derimi anlayış bakımından yakınlıkları ve bağlılıkları, yurdda bütün yurddaşların denk ve ayırsız oluşunun bir güzel örneği idi. Güzel bir yaz yağmurunun ısladığı yollardan, yeşillikler ve ormanlar arasında Bürücek yaylasını gezdik, dolaşdık. Omanın anasından, dilsiz nine ile okullu kızdaki ayrılmak, çok dokunaklı oldu.

BİR BAŞKA BAKIMDAN KÖYLÜ EKONOMİSİ (1)

Aydoslu SAİD

TARİH düz bir yol üstünde yürümüşür. Kimi vakit ileri, kimi vakit de geri gitmiştir. Bunu biteviye işler bir kanun halinde göstermek imkânlı değildir. Bununla beraber her ulus, eger, şu veya bu sebep altında, normal yollar ve araçlarla evrimleşmişse/ tekâmül/, ölkü edindiği hayat şekline — hiç bir vakit erişmemekle beraber, ona biraz daha — yaklaşmak için yer yer ünormal çabalamalar, atılımlar yapmak zorunda kalmıştır. Bu atılımlara, devrim/ inkilâp/ diyoruz. Tarihte gördüğümüz bu atılımlar, gerçi her ulusun birbiri ardına evrimi / tekâmülü/ görünüşü memektedir. Söz gelişi, yunanlıları, romalıları, arapları,,, ilâh biliyoruz. Ancak bütün insanlığın, ileri ve geri zikzıklar içinde yavaş yavaş ileriye doğru gittiği de yadsanamaz.

Devrim, bir ulusun eskiyen ve o günkü hayat şartlarına, ihtiyaç ve eğilimlerine uymayan sosyal değerlerini gerçeklik ve yeritimi alanında koğması ve onların yerine, o zamana kadar gelişemiyerek eli bağı ve yalnız birer imkân halinde kalmış değerlerinden o günkü ihtiyaçlarına uygun olanlarını getirip gerçek kılmaları demektir. Devrim ile, sosyal değer ölçüleri değişir.

Eğer bugünkü sosyal medeni u-

lusları ekonomik güç ve durum bakımından klaslara /tabaka/ ayırmak (2) doğru ise, biz de aradaki çeşitlerini bir yana bırakarak, üç belli klas ayırd edebiliriz: tarihiğ haklarla büyük zenginlikleri kendilerine politik ve ekonomik büyük imkânlar vermekte olan aristokratlarla zenginleri bir klas, gündelik işi ve geliri ile geçinmeleri de onların tamamile karşıtı bir klas, sayabiliriz. Bu iki klas, hemen her ülkede halkın azın bir bölümünü oruntamaktadırlar. Klas kavgası asıl bu iki klas arasındadır. Çünkü her kişi de örgütlü ve klas şuurudur. Halkın asıl çoğun topluluğu, bu iki klas arasında ve dışında kalmıştır. Bu çoğunun birge bir klas örgütü ve klas şuru yoktur. Her ülkenin en büyük yükünü bunlar taşır, her devletin karşısına en az iddia ile bunlar çıkar. Her ülkenin genliği, düzeni sükünü ve durluğu daha ziyade bu çoğun halk kitesine dayanır. Goethe, kendi zamanında ki orta klası şöyle anlatmıştır:

(1) « Köylü ve köylünün ekonomisi » başlıklı yazı Ölkü'nün 27 inci sayısındadır.

(2) yeni türkçemizde klas sözü hem sınıf hem de zümre karşılığı olarak alınmıştır Bizim anlatmak istediğimiz daha ziyade sosyal tabakalardır.

'Küçük şehirlerde oturanlar ki, bunların çoğu genlikli, aydın insanlardır; küçük ve büyük memurlar, tecimerler, endüstride çalışanlar küçük fabrika sahipleri, ulusun eğitime çalışan klerikaller, orta halli geliri buçlu, huyları sinemli, urf ve âdetlere saygılı bütün yurttaşlar» ki filozof Hegel'e göre bunlar, ulusun aydın zekâsını, ulusal hak ve tüze şuurunu oruntarlar. Başka bir bilginin şu satırlarını da burada tekrarlamak faydasız değildir. /3/:

,"Tarihî denemeler, ulus içinde geniş bir orta klasın bulunduğu zamanların sevindirici gösterilerini saptamaya imkân vermektedir. O zamanlar, insanlık tarihinin müsbet, organik ve yapıcı devirleridir. Çalışma ve onun meyvasını alma, hak ve yüküm, kutlu bir surette birleşerek sağlıklı bir ilerlemeye açık ufuklar göstermesi bu devirlerdedir. Bu zamanlarda camia işlerine daha candan daha sıcak, ve kamusal bir katışma görüyoruz. Bu devirlerde ortalığın altüst olmasından asıgılanmak isteyecek, devletin sosyal gücünü ve otoritesini hiçe indirmek sevdasında bulunabilecek yoksullar azdır. Hiç bir yurddaş, ne başkalarını parasiyle satın alacak kadar zengin, ne de başkalarına kendisini satmak zorluğunda kalacak kadar yoksuldur. İşte gerçek bir sıyasal özgürlüğün ve yaratıcı demokrasinin toprağı! Proletarya hareketleri, orta klasın üst klas ile birleşmesi karşısında, plutokrasi saldırmaları da gene orta klasın daha

alt klas ile bir olması önünde karışıklık imkânı bulamazlar. Yoksullar ile zenginler arasında geniş bir köprü kurulmuştur; bu orta klasır. Her klas öteki klaslarla bir bütünlük kazanır. Ortadaki mafsallar kültürel ilerlemelerin geniş halk kitle ve tabakalarına yayılmasına yardım ederler. Bu devirlerde, tab'an zengin ve kabiliyetli yaratılmış kimselerin sefalet düşmesinden veyahut zenginlik içinde uykuya dalmasından korunamaz.

Üretim verimli ve artımlıdır. Üretim ve yokedim kolayca denkleştirilebilir. Sosyetenin emeğine, işine yurdun içinde geniş bir piyasa vardır. Ekonomik "devridaim,, ciddiğ bir sarsıntıya ve takıntıya uğramadan yürür.

Atina ve Roma'nın iyi günlerinde böyle idi. İtalya, Hollanda, Almanya serbest şehirleri devrinin o parlak günleri de böyle idi. Bugünkü Fransanın kudreti geniş bir orta klasın üzeridir. İsviçre kantonlarında güney ve batı Almanyasında sağlıklı bir sosyal ve sıyasal fizyonomi yaratmıştır. Bunun içindir ki her zamanın ve her ulusun öğütçenleri, şairleri, düşünücüleri, devlet adamları, tarihçileri ve economicileri sinemli bir genlik içinde yaşayan, imkân olduğu kadar çokluk bir orta klası öğmüşler ve ona sağlıklı bir devlet hayatının en önemli ve köklü temeli olarak bakmışlardır,...

Yazımın başında, devrimlerin hiç olmazsa kendi zamanlarının medeniyetinde en ileri kerteğe erişmek gibi amaçlarla yapıldığını ve bunun

için yapılan atılımlarla da, devrini yaşamış sosyal değerler yeritim ve gerçeklik alanından koğularak, devrimin amacına uygun sosyal değerlerin ulusun derin ve zengin hazinesinden çıkarılarak gerçeklik alanına getirildiğini anlatmağa çalışmıştık. Eger bugün orta klas halkın bir çok sosyal ülkelerde deha eski zamanlara nisbetle daha az genlik içinde bulunduğunu görüyorsak bu, geçen zamanın ve onun ihtiyaçlarının zoru izeridir. Adına merkantilizm denilen devirde bütün ulus başarması yalnız dış tecim bilançosu ile değerlendirilirken, liberalizm devrinde de her şey, yalnız para ve kâr mihveri çevresinde dönerken biri kapitali öteki de endüstriyel işini oruntayan iki halk klasının ön plânda mihaniğ rollerini oynayacağı meydandadır. Ulusun zekâsını, aklını, organik varlığını ve durluğunu oruntayan geniş geniş halk çoğununun bu devirlerde ihmale uğraması beklenebilirdi. Özgür, başıboş kapitalizmin prensipleri en köklü maneviğ degerleri bile para dolabına koyup çalkamak, toz etmek ve yok etmek rehlikesini göstermişti. Tam anlamı ile bir ulusal ekonomi nosyonu bile kalmamıştır. Üretimin ve ulusal başarmanın en güçlü unsuru olan kapital, her türlü ulusal bağları kırmış, devlet sınırlarını yıkmış ve tamamıyla arsulusal olmuştur. Kapital ve onun kazanç adındaki biricik motorunun zoru ile o zamana kadar akla gelmeyen bir hızla ilerleyen teknik; ortakları, parmağı ağzında şaşkın birhale koymuş, onu gün den güne çökertmişti. Belki bu lâzım

dır. Büyük teknik devriminin oluşu icabı idi. Çünkü kapitalizm ile beraber bu teknik devrimi yapan bir çok sosyal değerler daha önceki zamanlarda eli bağı ve başı baskılı kalmışlardır. İnsanlığa bunca geniş ufuklar açdığı kimsenin yadısayamayacağı büyük teknik devrim için o eli zincirli azgın demön, yani kazanç hırısı, özgür bırakılmalı idi. Ulusların sıyasal ve sosyal dilekleri böyle emrediyordu. Nasıl, ki daha önceleri de bizde timar, zemet ve has gibi düzenlerle, başka ülkelerde ise toprak aristokrasisi ile yeni ele geçirilen topraklarda sıyasal ve sosyal genişleme ve kökleşme dilekleri yerine getirilmmişti. Gene diyebiliriz, ki Eflatun ve Aristonun sosyal klasları, idare ediciler/ filozoflar/ savaşılar ve halk/ köylü ve esnaf/ olarak göstermesi ve birincileri aklın, ikincileri yiğitlik ve faziletin, üçüncüleri ise aç gözlülüğün timsali diye anlatması boş değildi, belki o zamanın bir icabı idi. Öyle olmasa idi, bugün bile gözlerimizi kamaştırıran yüksek Yunan kültürü meydana gelmezdi. Gene böyle olmasaydı, küçücük yunan orduları kocaman İran ordularına dayanamaz, ne Termopil, ne de Salamin birer tarihiğ gerçeklik olabilirdi.

Bunun gibi, hele büyük savaştan sonra sıyasal ve sosyal dileklerin değişmesi, o zamana kadar kendi başına bırakılmış olan orta halk klasına yeni ve öncül bir önem verirdi. Ulusların hayatında yeni bir düşünüş, anlayış ve yaşayış devrimi önünde ve içinde bulunuyoruz. Artık ekonomik oluşlar ve yapılar, yalnız ekonomi-

nin alış veriş alanında ölçülüp biçilmemektedir. Çeşitli ulusal değerlerin gelişimine bir denk vermek için, başı boş koşanları bir baskı ve düzene sokmak, şimdiye kadar bir köşede unutulmuş olan değerlere de yeni bir güç ve hız vermek gerekliliği açıkça göze batmaktadır. Nisbiğ bir otarşı hemen her ulusun prensibi olunca, iç piyasa hareketleri yavaş yavaş ön plâna geçmektedir. Yurd içinde geniş bir üretim ve yokedim hareketi, ancak şimdiye kadardaralmakta bulunmuş olan geniş halk kitlelerini harekete getirmekle onların ilerlemesine ve gelişmesin büyük ölçüde yardım etmektedir, ki imkân alanına girebilecektir.

Fransızca "moyen ordre,, Almanca "mittelstand,, İngilizce "middle classe,, denilen orta klas kimlerdir

Bugün bile hala bir bölüm bilginler, Goethe'nin saydığı mertiklerde bulunanlar orta klastır, diyorlarsa da, çokluk, bu güne uyar daha geniş bir ölçü kullanıyorlar:.

Bütün mülk sahibi köylüler, küçük endüstri işletenler, esnaf, devlet ve özel kurumlar işyarları, doktor, avukat gibi özgür mertikten sayılanlar ile öğretmenler.

Sayı bakımından orta klasın en büyük çokluğunu köylüler ile, küçük tecimerler, küçük endüstri sahipleri teşkil etmektedir

Orta klasın bu suretle belli edilmesine karşın düşünceler de vardır. Söz gelişi, büyük endüstri işcileri içinde yetişmiş, uzman kertesine gel-

miş olanlarla ustaların, gelirleri ve kültürel dereceleri, kendilerini pek âlâ orta klastan saydırabileceği gibi öte yandan sosyalist çevenler de küçük işyarlarla öğretmenlerin birer "dik yakalı proletarya,, olduklarını ileri sürmektedirler.

Bu itirazların ilk bölümü doğrudur, ikinci bölüm asla değil. İşyarlarla öğretmenleri proletaryadan sayanlar onların yalnız gelirlerini göz önünde tutmaktadırlar, ki bu eksik bir kanıttır. Bunların daha yüksek bir yalın/ itibar/ benimsemesi, onlarda büsbütün başka bir ideoloji ve duygunun hüküm sürmesi, öğrenim ve yetişimlerinin başka olması, hele sosyal yükselme şansının bunlara açık olması, evlenme işinde daha çok orta ve yüksek klas halkını tercih eylemeleri gibi şartlar, kendilerini kesin olarak proletaryadan ayırmaktadır. Söz gelişi, Almanya'da bu gündünden önceki rejimde hemen bütün işciler sosyalist örgütlere girdikleri halde, yapılan bir sürü propagandaya karşılık işyar ve öğretmenlerin ancak % 10 nunun bu örgütlere girmiş olması da ayrıca bir kanıttır.

Bir iki sayı verelim:

1925 sayımına göre Almanya'da yuvarlak olarak 31 milyon mertik sahibi şöyle ayrılmıştı:.

Yüksek klasta olanlar 0,3 Milyon.

Orta klasta olanlar, köylüler orta küçük 7, — Milyon:

Endüstride olanlar. 3,4.

İşyarlar, ve öğretmenler 5,2 Milyon.

özgür erdikler 0'3 Milyon.
yekun 16.—Milyon
Endüstri, tecim işçileri ile evler-
de çalışanlar. 14,4 Milyon
Yeni nüfus sayımından sonra, bi-
zim halkımızın bölümlerini de sayı-
landırabileceğimizi ummaktayız. Şu
kadar diyebiliriz ki orta klasa ayrıla-
bilecek yurddaş sayısı bizde Alman-
ya'ya benzemeyecek kadar çok olaca-
ğını sanıyoruz.

* * *

Bunları söyledikten sonra, bu yazı-
mızın başlığı ile ortaya attığımız ko-
nuya dönmek istiyoruz. Teknik ilerle-
meler, daha doğrusu yaşadığımız bü-
yük teknik devriminin sonuçları ö-
nünde orta klasın belli başlı orunta-
yıcısı olan köylü ile küçük endüstri-
nin durumunu kısaca gözden geçir-
mek istiyoruz. Bu durum, büyük
teknik devriminden önceki durumla
asla denestirilemez. Arada geçen iki
asır, iliklerimize kadar işleyici hük-
münü yapmıştır. Bunun faydasını da
zararını da, dünyaya gözümüzü aç-
tığımız günden beri ana südü gibi
içtik, varlığımıza katıştırdık. Ancak
bunun bir pilañosunu yaparsak te-
razinin fayda kefesi pek ağır basabi-
lir. Onun için orta kuruma yeni ve-
rilecek düzenlerin bu gerçekliğe da-
yanmasını ve teknik devrimin so-
nuçlarından son derece kadar asıg-
lanmasını tabiiğ buluruz. Büyük tek-
nik devrimi, onu yaratan sıyasal ve
sosyal ülkülerle ekonomik anlayış,
gidiş ve düzenlenişin bir izeri oldu-
ğuna göre, genel durum üstünde dü-
şünürken her çeşit etkilerini birlikte
hesaba katmak doğru olurdu.

Öte yandan köylü ekonomisi ile
küçük endüstri, ancak her ikisinin de
birer âyile ekonomisi olmalarında ve
bir dereceye kadar birbiri ile el ele
çalışmalarında ve mukadderat birli-
ğinde birleşirken her ikisi için alın-
ması gereken koruma ve yükseltme
tedbirlerinin şeklinde birbirinden
ayrı ve aykırı durumdadırlar. Bugün
köylü ekonomisinin en büyük derdi,
endüstri fiyatları ile tarım fiyatları
arasındaki uçurumdur. Fiyet makası,
durmadan tarım ürünlerinin aleyhine
açılmıştır. Bundan başka küçük en-
düstri de bir endüstridir. İşte köylü
ekonomisi ile « burada köylünün o-
çağındaki ev endüstrisini hesaba kat-
mayoruz» küçük endüstrinin asiğ ay-
rılığı buradadır.

Köylü ekonomisini güçlendirmek
için alınacak tedbirlerin başında ge-
leni; köylü ürününün değerini bu
günkü yadlojik halinden nomal ker-
tesine çıkarmaktır. Bugünkü tarım
fiyatlarına yadolojik demekte haksız
olmadığımızı inanıyoruz. Bütün yıl
aylesi ferdleri ile birlikte .en modern
makinelere kullansa dahi - gece gün-
düz çalışan bir köylü ekonomisinin
meydana getirdiği matahın - para ile
değeri, bir çok endüstri kollarında
çalışan işçilerden her birinin tek ba-
şına ve günde sekiz saat çalışmakla
bir yılda meydana getirdiği matahın
para değerinden ölçülemeyecek ka-
dar aşağıdadır. Aynı endüstri işçisi-
nin bir yılda aldığı gündelikler dahi,
bir köylü aylesinin bütün yıl sıcak
soğuk ve yağışta çabalayarak, bütün
kış geceleri çıra ateşi ile hayvanları-
na bakarak yarattığı değerden. para-

ya ölçünce üstündür. Böyle bir durumda geniş köylü kitlelerinin iç ekonomi hareketlerine yardım etmesi beklenemez. Bundan başka eski költür ülkeleri köylülerinin ürünleri için yeni dünyanın büsbütün başka temelli ve şartlı tarım ürünlerinin fiyatlarını ölçü olarak kabul etmek yanlıştır. Arada bir fiyat farkı gözetmek suretiyledir, ki normal fiyate yaklaşabiliriz.

Orta klasın çok geniş bir çoğunun teşkil eden köylünün kalkınmasına ayaracak tedbirleri araştırırken onun, soysal iş bölümü içinde nasıl işleyen bir eretik olduğunu iyice belli etmek gerektir. O üreticimi tecimermi yoksa borsacıdır? Onun işi buraları anlaşılacak kadar karma karışıktır. Çünkü o, insandan uzak tenha dağlarda, ovalarda ürününü yetiştiriyor, ömrü böyle geçiyor, sonra bir tecimer rolü takınıp tek başına piyasa kurdularının arasına girerek malını satmak zorunda kalıyor, fakat bunun için de kendisine cihan piyasası fiyatlarından ve kambiyo dan «mavaller» okunuyor.

Eğer modern medeniyet kesin bir iş bölümünün üzeri ise, böyle ilk çağ gidişinde bırakılmış bir yurddaşın, ulusal ekonomi devridaiminde aktif bir rol oynaması nasıl beklenebilir? Yüksek kültürlü, zengin bilgili, bol tecrübeli ve ömürleri cihan piyasası içinde geçen endüstieller bile aynı zamanda tecimer rolü oynamaktan çekinirken, köylünün zavallı durumu için bir tarif bulmak imkânsızdır. Cihan piyasası düşer ve çıkar; para değeri her an değişebilir. Köylü,

bunlara nasıl hakim olabilir? En lojik şekil, köylünün, üretimi yer yer kalite ve kantite bakımından örgütlenmiş ve düzenlenmiş bir üretici kalması, piyasa ve borsa hareketlerinden uzak kalacak bir hale getirilmesidir.

Köylü borçlarının konsolide edilmesi, özel çevrelere olan borçları ile beylik borçlarının tek borç haline getirilmesi de kalkınma tedbirleri arasında düşünülebilir.

Köylünün toprak sorumluları üstünde epi zaman önce "köylü ve toprak, başlıklı yazılarımızla düşündüklerimizi söylemiştik (4).

Kredi, alım satım işlerinde köylü ile küçük endüstri aynı ihtiyaç karşısındadırlar. Nisbiğ bir otarşi ile işleyen bir ulusal ekonomi, daha ziyade iç piyasaya dayanmak, iç piyasayı canlandırmak zorundadır, demistik. Bu ise, şimdiye kadar yalnız şehirlere yığılan ekonomik faaliyetin, artık daha ziyade geniş halk kitlelerini içine alan köylere ve küçük kasabalara doğru yayılmasını isteyecektir. Ekonomik birlik örgütleri ile gerek köylü gerekse küçük endüstri bir yandan el ele çalışarak büyük ekonomik «devridaim» in en alt kerteedeki halkasını yaparlarken, bir yandan da en büyük kurumlar gibi en yüksek kerte halkasına da girebileceklerdir. Söz gelişi, küçük endüstrinin büyük ölçüdeki bayındırlık işleri ile devlet taahutlarına, uraylarına büyük işlerine girişebilmesi için bugün kanunîğ imkân olmadığını biliriz. Fakat onların birlikler halinde ortaya çık-

(4) *Ulus gazetesinin 8 ve 15 nisân 1935 tarihli sayısında.*

ması, bu imkânı yaratacaktır. Böylece şehirlere yığılı, ülkenin geniş alanlarına yabancı büyük ekonomik kurumlar yerine ve belki onların yanında, desantralize, organik ve bütün ulusu içine alan bir sistem meydana gelecektir, ki bu, bütün ulus ferdlerine teşebbüs hevesi veren, en gerçek anlamda demokratik bir mahiyet almaktadır. Bu, ulusal denklik, güvenlik ve bütünlüğün gerçekleşmesidir.

Bütün bu dilekler köylü ve endüstricilerin yüksek kültür ve eyi bilgi sahibi olmasını en önemli bir tedbir haline koymaktadır.

* * *

Yazımızı bitirirken şunu da eklemeyi borç biliriz:

Biz bu söylediklerimizle, batı ülkelerinde gördüğümüz bir ceryanı müdafaa etmek hevesine kapılmış değiliz. Onların bir aşırıdır birbiri ardına ve rasyonellik adına şehirlere yığılmış büyük endüstri ve büyük halk kalabalıklarından gördükleri sosyal ve hatta ekonomik zararları için büyük fedakârlıklarla bir iç-kolonizasyon politikası peşine takıldıklarını görüyoruz. Bizim yurdumuzda henüz böyle bir durum ve

lüzum yoktur. Ancak o dertle inleyen ülkeler yanlışlıklarını şimdi anlıyorsa, bizim de elbette bu dersden asılganmamız ve o yanlış düşünmemizi dilememiz göz önünde duran bir lüzumdur.

Kaldı ki, bizde yalnız orta kılas ve hele köylü değil, bütün ekonomik düzenimiz yeni kurulmakta ve bunda bütünlük nosyonu da iyi kavranmış bulunmaktadır.

Böyle yeni başlayan bir ulus, yapacağı sonsuz işler içinde kapital toplamak ihtiyacındadır. Kapital toplantis, daha ziyade, genlikli, zengin yurtdaşların işidir. Onun için böyle yurtdaşların çoğalmasını dilemek kadar tabiiğ birşey olamazdı.

Biz demek istedik, ki teraziyi özenle kullanalım. Çünkü kapitalın mahdut çevenlerde fazla toplanması « zengin ülkelerle aramızdaki bütün nisbetleri bir yana bırakarak ve yalnız kendi varlığımız içindeki nisbetlerle düşünürsek » fazla kapitalizasyonu; bunun tersine olarak yalnız orta hallilerin bulunması da ulusun muhafazakârlığını hastalık haline getirmesi ve atılım gücünün gevşemesi sonucunu verebilir.

BEDEN EĞİTİMİNİN ANLAM VE ÖNEMİ

Prof. Dr. YEAN DEMOOR

(« *Universite libre de Bruxelles* »
in profesörlerinden ve dünyaca ta-
nınmış fizyoloji âlimlerinden «*Dr.*
Yean Demoor » beynelmilel yedinci
beden terbiyesi kongresinin 30/6/935
pazar günü sabah onda birinci umu-
mî toplantısında « *Doktorun beden*
terbiyesinde rolü » mevzulu bir kon-
ferans vermiştir. Bu önemli konfe-
ransı Ülkü'ye koyuyoruz :)

BEDEN terbiyesi medenî dünya-
nın hemen her tarafında artık günün
meselesi olmuştur. Yalnız mesele ta-
mamile halledilmiş değildir. Şimdiki
halde tetkik ve tettebbu vadisindedir.
Ve hayatî bir mesele olarak ortaya
konmuştur. İyi anlaşılabilmesi için
her tarafta bir hareket başlamıştır.
Çünkü beden terbiyeside birçok ilmi
meseleler gibi içinden çıkılması ol-
dukça zor ve karışık. Kelimenin
bütün şumulile manasını anlamak
ve kavramak lâzımdır. İşte kana-
atımca birinci iş bu beden terbiyesi
tabirinin tababet ve pedagoji nokta-
sından ne ifade ettiğini layikile kav-
ramaktır. Bunun için de memleket-
lerde bu ilim şubesinde neler yapıl-
makta olduğunu araştırmak icabeder
Ben buna evvelâ Belçika'dan yani
kendi memleketimizden başlayacağım
Evvelâ umumî harpte gördüğümüz
tecrübeler bize o devirde yetişen 14

ile 16 yaş arasındaki çocukların fik-
ren ve bedenen umumî bir zaafa dü-
şar olduklarını, boylarının, sıkletleri-
nin yaşlarına nisbetle layikile inki-
şaf etmediğini anlattı. 1918 den
itibaren askerlik yaşına giren deli-
kanlıların bu umumî zaafı onların
harp meşekkatına daha az dayana-
bileceğini ifade etmiyor mu ? Demek
bir taraftan vatan mudafaasına, diğer
taraftan hayat mücadelesine dayan-
mak için bu gençleri hazırlamak bü-
tün mütefekkirlerin boynunun bor-
cudur.

Öyle ise ne yapmalı ? Yapılacak
şey aşıkâr. Beden terbiyesine kıymet
vermek; beden terbiyesi denince de
ilk akla gelen şey harekettir. O halde
hareket nedir ve ne tesir yapar
Hepiniz biliyorsunuz hareketle bir
taraftan adalenin hareketi çoğalıyor,
diğer taraftan kanın süratını çoğaltı-
yor. Yalnız şurasını da unutmamak
lâzımdır ki hareketin keyfiyet ve ke-
miyetini iyi tayin etmek ve her vucu-
de muhtaç olduğu hareket gıdasını
devamlı bir surette vermek lâzımdır.
bedeni terbiye eden bu hareketin
keyfiyet ve kemiyet itibarile takdi-
rine jimnastik diyoruz.

Jimnastik dersine gençler vucutla-
rında bir hafiflik, dirilik duyarak
çıkarlarsa o hareket uzviyet için

faydalı olur. Hareketlerin bir sıyak ve nizama tabi olması da lazımdır. Aralarında münasebet bulunmayan yani müşareket olmıyan hareketlerin vucuda faydasından çok zararı doku- nabilir.

İşliyen uzuv neşvünema bulur. Bu bir fizyoloji kaidesidir, fakat uzviyetin heyeti umumiyesi bir ahenk tahtında işlemeze bir taraf öbür tarafın zararına büyür ve kuvvetle- nir ki bu umumî tenasübü bozar. Size bunu bir misal ile anlatayım. Bir köpeğin doğar doğmaz iki gö- zünden birini çırksalar üç ay sonra sağlam gözün adedeleleri ve on- ları idare eden asap merkezleri fev- kalâde neşvünema bulduğu halde diğer gözün adele ve asap merkezle- rinin tamamen dumura düçar olduğu görülüyor.

Öyle ise beden terbiyesine medar olan jimnastikleri yalnız bilmek ve arasıra yapmak yetişmez, uzuvların hepsini ahenkdar bir şekilde munta- zam ve devamlı işletmek şarttır.

Hareket en büyük tesirini adale üzerinde gösterdiğine nazaran ilk hatıra gelen adalenin terbiyesidir. Yalnız adalenin kanın cevalanı ile mühim bir rabıtası vardır. Adale işlediği nisbette kan da süratını art- tırıyor. Öyle ise adeleyi düşünürken kalbi ve kalbi düşünürken ciğerleri ve asabı düşünmek zaruridir.

Jimnastik tesirini yalnız beden üzerinde göstermekle kalmıyor, ma- nevi kudretler üzerinde de mühim bir rolü oluyor. Bedenin muhtelif şekillerde faaliyeti iradeyi, enerjiyi, itidali, sür'atı, çevikliği, kararı, cesa-

reti de tenmiye ediyor. Gençleri birer şahsiyet sahibi yapıyor. Ha- yatta muvaffak olmak için de en mühim şart şahsiyet sahibi olabil- mektir. Ben birçok nazari şeyler bilmiş fakat hiç şahsiyeti olmayan bir çocuğa hiçbir şey bilmeyen fakat şahsiyeti olan bir çocuğu elbette tercih ederim. Öyle ise ilmin istek- lerine istinaden ve maddî ve manevî kuvvetler arasında bir ahenk husule getiren, çocukları birer şahsiyet sa- hibi yapan beden faaliyetlerine jim- nastik diyoruz.

Bazı kimselerin kavlince jimnas- tik hareketleri sıkıntılı bir meşgale- dir, zevk ve neşe vermiytn bir faali- yettir. Bunlar aldanyorlar. Sıkıntı veren jimnastik değildir. Biz onu anlamamış olduğumuz için zevk ala- mıyoruz. Usul içinde yapılan hareket bizi sıkıyor. Bir sınıfta ders okuyan çocukların haline bakınız onların bir kısmı dersin sonunda memnundur, hatta neşelidir, çünkü dersi anlamış ve hazmetmiştir. Diğerleri gayni memnundur ve sıkılmıştır. Çünkü anlamamışlardır.

Jimnastikte bilirsiniz ki biri Al- man profesörü (Yena) nın diğeri de İsveç profesörü (Ling) in koyduk- ları usuller vardır. Bunların birincisi gençlerin adedelelerini kuvvetlendir- mek, onları zora dayanır bir hale getirmek için bir takım aletler icad etmiş ve onların vasıtasile adede- lerin kuvvet ve kudretini arttırmak istemiştir.

Diğeri uzviyette ahenk aramış, adeleden çok kalbin ve ciğerlerin neşvünemasına kıymet vermiş, çok

yaşamayı gaye bilmiş ve icadettiği aletleri yardımcı olarak kullanmıştır. Birincisi ciddi, ikincisi de sulh içinde tekâmülü düşünmüş. Ben şahsen ikincisine yani İsveç usulüne tarttarım. Bu taraftarlığım prensip itibarile bu usulün fizyoloji ve anatomiye istinat etmesindedir. Yalnız İsveç jimnastikleri dünyanın en mükemmel bir usulüdür. Ve artık ondan başka yapacak birşey yoktur demek doğru değildir. Çünkü hiçbir şeyde kemal yoktur, herşey günden güne tekâmül eder. İlim mütemediyen bu inkılâbı gösteriyor. Belki ondan daha mükemmel bir usul yarın keşfedilebilecektir.

Spora gelince : Ben sporun aleyh darı değilim. Fakat bugün ona verilen istikametten de hoşnut değilim. Maçlara çok kıymet veriliyor. Ve bu maçlarda muvaffak olanlara adeta harb meydanlarında bir muvaffakiyet kazanmış kahraman nazarile bakılıyor. Gazeteler en mühim sütunlarını bu maçların tafsilâtı ile bu sporcu gençleri med ve sena ile dolduruyorlar. Gol yapan, birinci gelen gençler fazla alkışlanıyor ve şımartılıyor. Bunlar da kendilerini daha pek küçük yaşta birşey zannediyorlar. Hayata yeni atılan bu gençlerde (Ambition) o kadar çok körükleniyor ki bunlar artık kendilerinden başka kimseyi düşünmez oluyorlar. Halbuki içtimaî hayat herkesin (sözgeci) olması ve birbirine yardım elini uzatması ile mümkündür.

Ben bu maçları mekteplerde yapılan imtahanlara benzetiyorum. Ben çocukların, olgun bir yaşa gelme-

mişlerin imtahanlarının aleyhindeyim. Çocuk iken geçirdiğim imtahanlar ben de gayet fena intibalar bırakmıştır.

Mektep çocuğa verdiği ahlâkî telkinler sırasında daima birbirinize yardım ediniz, dar bir zamanında arkadaşımızın imdadına koşunuz; diyor. Halbuki imtahan tamamilen bunun aksini gösteriyor. Mümeyizler her çocuğun önüne bir kâğıt veriyor. Sualler kara tahtaya yazılıyor. Ondan sonra çocuklar göz hapsine alınıyor.

Haydi bakalım tek başınıza işin içinizden çıkınız deniyor. Yanılıpta içlerinden biri yan gözle arkadaşının kâğıdına bakacak olursa bütün istikbalî mahvoluyor.

Olabilir ki bir meselenin hallinde çocuk bir noktada tereddüt eder, en samimi arkadaşından tabiatile yardım bekler, çünkü sıkıntılı bir zamanında o da ona yardım edecek. Hayır muallimin sert nazarları üzerindedir. Konuşmak değil yan gözle bile birbirine baktırmaz. Ben böyle tek başına birinci çıkmış çocukla sporda sivrilen çocuklar arasında büyük bir münasebet buluyorum. Başkalarını geçmekten ziyade kendi kendini geçmeğe çalışmak bence daha doğrudur. Beden terbiyesi namı altında yapılan jimnastik veya sporla evvelâ sıhhati temin etmeli vücudun muhtelif uzuvları arasında bir ahenk vucuda getirmeli her uzuv vazifesini normal bir halde ifa etmeli, ondan sonra ahlâkî vasıflarını ila etmelidir. Beşerin tâ doğumdan itibaren makul ve usul tahtında tekâmülüne hadim

olan bir vasıtanın yani beden terbiyesinin daha sözlerimin başlangıcında zor ve halli oldukça ilmi mesaiye ihtiyaç gösteren bir iş olduğunu iddia etmekte ne kadar haklı olduğumu siz de teslim ettiniz. Bütün bu maruzatımla ifade etmek istediğim şudur : Beden terbiyesi kemiklerin, etlerin, sinirlerin, kanın, bütün uzuvların vazifelerini yolu ile göremesine, karakterin, şahsiyetin iradenin teşekkülüne tesirli olan bir faaliyet olmak dolayısıyla tababet ve pedagoji ile sıkı bir rabıtası vardır.

Biz tabibler itiraf etmemiz lâzımdır ki bu faaliyeti birçok zaman kendi iştigal mesaimizin dışında bıraktık. Beden terbiyesi muallimleri senelerce bu işi yalnız başlarına büyük bir fedakârlık ve feragatla başardılar. Bugün burada toplanan

kongrada hekimlerle teknisiyenleri bir arada görmek beden terbiyesi muallimleriyle doktorların el ele vermiş olduklarının filî bir ifadesidir. Beden terbiyesinden selâhiyetle bahsetmek için yalnız hekim olmak ta yetiştirmez. Gerek jimnastikleri gerek sporları da bilfiil yapmış olmak ta lâzımdır. Yeni yetişen hekimleri böyle mücehhez görmekle bir iftihar duyduğum gibi, doktorlarla beden terbiyesi üstatlarının bu anlaşması da beni çok sevindiriyor. Beden terbiyesi mekteplerde ve mektep haricinde artık ikinci safta kalamaz. Bilakis umumi terbiyenin esasını teşkil ettiği için ön safta bulunacaktır.

Gayemiz (As) lar yani birinciler yetiştirmek değil, işe yarar adam yetiştirmektir.

CUMURİYET MALİYESİ

CEZMİ ERÇİN

1 — Bütçe politikası

CUMURİYET maliyesinin bugünkü itibarını vücuda getiren, bütçelerindeki hakiki tevazünüdür. Bu tevazün bütçelerin tanziminde olduğu kadar, bütçe hesabı kat'ilerinde de görülür. 1932 senesi hesabı kat'isine göre mali sene on iki kûsur molyon lira fazlasile; 1933 senesi hesabı kat'isine göre mali sene takriben dört yüz bin lira fazlasile kapanmıştır. 1934 mali senesi hesabı kat'isi, henüz tabolunmamıştır. Şukadar ki, 1934 senesinin on ikinci ayı gayesi itibarile hesabı vaziyetimiz, munzam ve fevkalâde tahsisat ile vaki zamları da karşılamak suretile mütevazın olarak hatta bir miktar fazla ile kapanmıştır. 1935 mali senesi de, evkiler gibi, muvazeneli olarak hazırlanmıştır.

Cumuriyetin on ikinci yılına ait 1935 senesi bütçesi, fevkalâde menbalardan alınacak varıdat ile birlikte, 214 milyon liraya baliğ olmaktadır. Bu yekûnun hizmetlere tevzii şöyledir : % 28,4 Nafia, Maarif, İktisad, Sıhhat ve Ziraat işlerine; % 17,1 düyunu umumiyeye; % 30,5 Milli müdafaaya; % 4,7 si jandarmaya ve geri kalan % 19,3 Büyük Millet Meclisi de dahil olduğu halde devletin diğer

hizmetlerine tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Bütçelerimizin tatbiki sırasında, karşılığı temin olunmayan tahsisatın ne hükümet tarafından teklif ne de Büyük Millet Meclisi tarafından kabulü vakidir. Varıdat işlerimiz, umumi ve iktisadi hayatla nasıl alâkalandırılmış ise masraf tahsisatının inkisamı da aynı gayenin, hatta daha fazlasile istihsalini istihdaf eylemektedir.

A — Masraf işleri :

Memleketin iktisadi hayatında, ve iş sahası açılmasında hareket uyan dıracak masrafları çoğaltmak ve müsmir olmayan masrafları da mümkün olduğu kadar azaltmak maksadı barizdir. Müsmir olan masrafları devamlı surette arttırmak devletin çok alıp çok sarfetmesi memleket dahilinde tedavül ve iş hacminin yükseltilmesi, başlıca gayelerdendir. Bugünkü iktisadi kuvvetimizi de ifade edecek mahiyettedir. Aşağıdaki nisbetler, son senelerin masraf bütçelerindeki istikametini açıkça gösterir.

1932 senesinde bütçe muhame-natının % 47,6 sı maaş ve ücret, % 52,3ü masraftır. 1933 senesinde % 46,5 ğu maaş ve ücret, % 53,4 ü masraftır. 1934 senesinde % 44,4 ü maaş ve ücret, % 55,5 ğu masraftır. 1933 se-

nesinde % 44.3 ü maaş ve ücret ve % 55.6 sı masrafa taallük eylemektedir. Bu nisbetler gösteriyor ki 1932 senesinden beri artmakta olan bütçeler içinde çüz'i de olsa maaş ve ücret nisbetleri azalmakta masraf nisbetleri yükselmektedir.

Yine 1932 senesinden beri Milli Müdafaaya tahsis olunan mebalığın seyri de şöyledir : Milli Müdafaaya 1932 senesinde ayrılan para 1935 senesinde % 50 nisbetinde artmıştır. Bu artma içinde maaş ve ücret nisbetleri 1932 senesinde % 41.7 iken 1935 senesinde % 34,4 nisbetinde düşmüş ve buna mukabil 1932 senesinde % 58.2 olan masraf nisbeti 1935 senesinde % 65.5 nisbetine yükselmiştir.

B — Varidat işleri :

Bu işlerde vergilerin hiçbir zaman istihsalî taziyek etmemesi ve istihlâki azaltacak bir raddede bulunmaması ve vergileri iktisadî hayatın zarurî birer uzvu mahiyetinde mütalea ederek bunlara bu zaruretin fevkinde bir ağırlık verilmemesi emelî hâkimdir. Vergi politikamızda vasıtâlî vergilere temayül vardır. Bu temayül istihlâk vergileri mevzularında aynı zamanda maliyeti ucuzlatmak ve istihlâki fazlalaştırmak suretile vergi hasılâtını arttırmağı da birlikte taşır. (Şeker, tuz resimlerinde yapılan tenzilât gibi)

Ahiren devlet vergilerinden bina ve arazi vergilerinin tamamen vilâyet hususî idarelerine devri karargir olmuştur. Vilâyetler hususî idareleri şimdiye kadar devlet vergileri tahsilâtından hisse alınırken bunun yerine mahiyetleri nazarı itibara

alınarak idareleri tamamen kendilerine terk olunan iki büyük vergiye sahib olacaklardır. Bu vergilere ait tarh ve tahsil masrafları ve bütün memurlar da vilâyetlere verilecektir. Bu vaziyet vilâyet hususî idarelerinin mali istiklâlini tamamen elde etmesini be vaziyete hakim olmasını temin eyleyecektir. Devlet hesabına da mühim faydası olacaktır. Çünkü devlet vergileri munzam kesirlerle mahmul olmaktan kurtulacak ve bunların elastikiyeti de iade kılınmış olacaktır.

Hayvanlar vergisinde halk lehine vilâyet hususî idareleri hisseleri de dahil olarak takriben dört buçuk milyon liralık bir tenzilât da derdesti icradır. Bu tenzilâtın hayvan nevelerine göre nisbeti % 20 — % 65 arasındadır.

Varidat işlerine temas etmişken Türkiye'de millî irada göre vergi sikleti neden ibarettir; bunun için de birkaç kelime ilâve eylemek faydalıdır :

Millî iradımız ne kadardır? Buna dair elimizde kat'î mahiyeti haiz rakam yoktur. Ancak 1930 senesinde Bütçe Encümeni varidat mazbata muharriri - bugün Maliye Vekili Fuad Ağıralı - millî iradın bir milyar lirayı geçmeyeceğini tahmin eylemiştir. Ahiren İktisad Vekâleti konjektür servisi de millî iradı 1934 senesinde bir milyar yüz ilâ bir milyar iki yüz milyon lira arasında bulmaktadır. Bu rakamı yuvarlak olarak yani bir milyar diye kabul etmekte büyük hata yoktur; denilebilir. Bu takdirde devlet ve mahallî ida-

reler bütçelerini 250 milyon lira itibar ile milli iradın % 25 inin vergi olarak alındığı neticesine varılabilir. Bu nisbet ağır telâkki olunamaz (Fransa'da 1929 senesinde % 30; İtalya'da 1929 senesinde % 22.5; Almanya'da 1929 senesinde % 20.4; İngiltere'de 1929 senesinde % 20 dir.) Bir ciheti ilâveye lüzum vardır ki memleketimizde vergi sikleti şehirli-lerle köylüler arasında aynı olmadığı gibi; şehirli-ler arasında da muhtelif içtimai sınıflara göre aynı nisbeti irae etmez. Şehirli-lerle köylüler arasındaki tediye kabiliyeti nazarı dikkate alınmak şartile şehirli-lerin ne nisbette fazla vergi verdiğini hesap eylemek bir meseledir. Yalnız; şu ciheti kat'iyetle ifade eylemek mümkündür : Türkiye'de en çok vergi veren sınıf hizmet erbabıdır.

II — Hazine muameleleri :

Hazine itibarının muhafaza ve takviyesi için alınan tedbirler ciddidir. Bu tedbirleri, hulâsaten şöyle ifade edebiliriz :

2 — Milli menbaların takviyesi istihdaf olunmaktadır. Hem bütçe tevazününü temin etmek, hem memleketin yüksek menfaatlerinin icabetirdiği ıslah ve imar işlerini ve iktisadi teşebbüslerini yapabilmek için yeni menbalara ihtiyaç vardır. Bu menbalar, bir taraftan vergiler üzerinde lâzımgelen tadilatın yapılması ve diğer taraftan mali müesseselerin ihdasile temin olundu. Memleketin zirai, sınai ve ticari hayatına müsbet yardımlar yapıldı. Devlet elinin hayırlı temasile memlekette; aranılan yeni hayat belirmeğe başladı.

b — Paranın fiili istikrazına yardım eden tedbirlere devam olunmaktadır. Türk parasının kıymetini muhafaza için alınan iktisadi tedbirlere ilâveten, kanuni müeyyideler hazırlandı. Memleketin ticarî hayatını sıkımyacak bir tertibde kambiyo mürakabası tesis olundu. Türk parasının kıymetinin istikrarına matuf tedbirleri; hükûmetle müştereken almak üzere; Merkez Bankası harekete getirildi; altın karşılık tedariki yolunda hayli mesafe kat'edildi.

c — Dalgalı borçların tasfiye ve tensiki yolunda alınan tedbirler de mühimdir. Son üç sene zarfında bu maksadla yapılan ve faize bağlı bulunan tediye-ler üç milyon lirayı tecavüz eder. Bu nevi borçların tediye-leri için her senenin bütçelerine tahsisat konulması usul ittihaz kılınmıştır.

ç — Harici mübadelenin; serbest dövizle icrası yerine kliring yolile temini; memleketimizde de inkişaf eylemiştir. Bu inkişaf harici mübadelede; kliringli mübadeleyi % 85 derecesine kadar çıkarmıştır. İhracatımızı da temin eylemesi itibarile bir taraftan lehe bir mahiyet arzeliyen bu usul; döviz menbalarımızı daraltmak noktasından ayrı bir hususiyet gösterir. Bir kıymet mukabili olmıyan harici tediye-lerimizin bir gün bu vaziyetten müteessir olmaları gayri kabili içtinabdır.

d — Şimdiye kadar 4 milyon liralık gümüş para tedavüle çıkarılmıştır. Bunlar birer liralıktır. Yakında 50 ve 25 kuruşluk gümüş paralar da tedavüle çıkarılacaktır. Şubat 1936 ta-

rihinden itibaren memleket içinde eski gümüş paraların tedavülü men-edilecektir.

III — Maliyenin dahili işleri :

Maliye Vekâleti teşkilât ve vazife taksimatı ve iyi memur intihab ve tayini husunda en canlı bir devre-dedir. Avrupa'dan getirilen üç mu-tahassısstan biri teşkilât ve vazife tak-simatı; ikincisi vergiler; üçüncüsü de Hazine muameleleri üzerinde u-zun boylu tetkikatta bulunmuşlardır. Bunlardan teşkilât ve vazife taksi-matı için çalışan; raporunu çoktan vermiş diğerleri de vermek üzere-dirler. Bu ecnebi mutahassıslara ilâ-veten; Vekâlet merkez teşkilâtında bir Tetkik Bürosu tesis edilmiştir. Mutahassısların raporlarına da isti-nad ederek Tetkik Bürosunca şim-diye kadar biri Maliye teşkilâtına diğeri maliye memurlarına ait olarak hazırlanan iki kanun lâyhıhası, Büyük Millet Meclisinde tetkik olunmakta-

dır. Bunlara ilâveten, bina ve arazi vergilerinin vilâyet hususi idarele-rine devri, hayvanlar vergisinin tah-fifi, arazinin acele tahriri ve bina vergisinde yine tahfifi istilzam eden kanun lâyhıhaları hazırlanmış ve Mil-let Meclisine derdesti takdim bulun-muştur.

Maliye teşkilâtı ve memurin ka-nunu lâyhıhaları, kanuniyet iktisap edince maliyenin çehresi değişecek, teşkilât yeni anasırla takviye oluna-cak ve maliye mesleği çok cazib bir hale getirilecektir.

Maliye Vekâleti, iyi memura olan ihtiyacını sür'atle temin etmek yo-lundadır. Maliye Meslek Mektebi takviye olunduğu gibi; İstanbul'da kurs açılmış bulunuyor. Mülkiye mek-tebinin Ankaraya nakli, fazla talebe alınması ve mezunların üçte ikisinin maliye hizmetlerinde istihdamının takarrür eylemesi de Maliye Vekâle-tinin muvaffakiyetlerinden biri ola-rak kaydedilmelidir.

MAHALLÎ İDARELERDE FİNANS İŞLERİ

Reisicumhur I Teşrinisani söylevinde. "Arazi ve yapı vergilerinin hususi idarelere devri önemli istihattan sayılacaktır, demiştirlerdir. Uraylar Kurultayında da en çok uray gelirleri üzerinde konuşmalar yapılmıştır. Hususi idarelerle urayların (mahallî idarelerin) finansal durumunu aydınlatmak Ülkü için bir ödev olduğundan Cezmi Erçin'in bir teklifini bu sayımıza koyuyoruz.

MAHALLÎ idarelerin malî menba-larının takviyesi günün meselelerin-den biridir. Mahallî idarelerin hik-meti mevcudiyetlerinin anlaşılabilme-si, bunların kuvvetli bulunmalarile mümkün olabileceği bir kere daha sabit olmuştur. Senelerdenberi sürük-lenip giden ve bir karara bağlanamı-yan meşhur dava, artık kat'i safhası-na girmek üzeredir. Bu münasebetle, mahallî idareler maliyesi hakkındaki mülâhazalarımızı ortaya koymakta fayda gördük.

Her medenî memlekette, pek eski zamanlardanberi, devlet idaresi ya-nında ve onun velâyeti ammesi altın-da belediyeler teşkilâtı vardır. Dev-let ve belediye, içtimâî hayatın en es-saslı iki teşekkülüdür. Bunların hari-cinde kalan idarî ve mutavassıt te-şekküller, tarihî bir takım esaslara istinad etmektedir. Devletin velâyeti ammesi altında faaliyette bulunan bu muhtelif teşekküller zamanla istihale ettikleri veya ortadan kalktıkları halde, belediye daima mevcut bulun-makta ve karakterini muhafaza eyle-mektedir. Vilâyetlerin de, belediyeler gibi, hükmi şahsiyeti iktisap eyleme-si nisbeten yeni bir hadisedir.

İdarî teşkilâtı tamamen hususi bir mahiyet arzeyliyen İngiltere devleti bir tarafa bırakılırsa, bugünkü Avru-pa devletlerinde mahallî idareler he-

men umumiyetle, hükmi şahsiyeti ha-iz olan vilâyetler ve belediyelerden terekkep eder. Bunların emval ve em-lâki, devlet emval ve emlâki gibi mu-amele görür. Nahiye ve kaza, hükmi şahsiyeti ve müstakil idaresi bulun-mıyan idarî cüzülerdir.

Mahallî idareler, devlet tarafından kendilerine terkedilmiş bulunan hiz-metleri ifa ile mükelleftirler. Bu hiz-metlerin bir kısmı birer devlet hizme-ti olması lâzım gelen umumî mahi-yette ve ekseri de mahallî hizmet-lerden ibaret bulunmaktadır. Hangi hizmetlerin mahallî idarelere verile-ceği hakkında katî bir formül tesis olunamamıştır. Her memleket, idarî teşkilâtına göre, bu hizmetleri daralt-mak veya genişletmek yolunu tutmak-tadır. Faraza, umumî tahsilin mec-cani ve mecburî olduğu memleketler-de ilk tedrisat masrafları - bu mas-raflara mahallî idareler iştirak etmiş veya bunları tamamen deruhte etmiş olsalar dahi - umumî hizmetlere ait masraflar cümlesinden addedilir. Devletin ilk tedrisata müdahale etme-diği memleketlerde ise, bu masraflar, mahallî masraflardan sayılır.

Türkiyede mahallî idareler, vilâ-yetler ve belediyelerden terekkep e-der. Mahallî idareler teşkilâtımız Fransa idarî teşkilâtından mülhem o-larak hazırlanmış bulunmakla bera-

ber, bizde belediye teşkilâtı, biri şehir ve kasaba belediyeleri ve diğerleri köy belediyeleri ünvanıyla iki kısma ayrılmaktadır. Fransada böyle bir taksim yoktur. Memleketimizde köy belediyeleri köy hükmü şahsiyeti tarafından idare olunur. Köylerde belediye teşkilâtı yapılması kararlaştırıldığı zaman, köyler arasındaki irtibat ve müşterek menfaatlerin şayanı ehemmiyet olmadığı nazarı dikkate alınarak, köyleri şehir ve kasaba belediyelerine bağlamağa ve toplu bir idareye tâbi tutmağa lüzum görülmemiş, müstakil köy idareleri vücuda getirilmiştir.

Mahalli idareler yani, vilâyet ve belediyeler (köy dahil) Devlet tarafından, mahalli hizmetleri görmeğe memur birer hukukuâmme hükmü şahsiyeti olarak ele alınınca, yapacakları bir takım masrafları olması ve bu masrafları karşılayacak varidat menbalarına sahip bulunmaları tabiidir. Mahalli idarelerin varidatı nereden hasıl olur ve bu varidat nerele ve ne suretle sarfolunur. Bunları araştıralım :

Mahallî idarelerin varidatı, aşağıda yazılı menbalardan elde edilir :

1) Resimler, 2) Vergiler, 3) Em-lâk ve sınaî teşebbüsler hasılatı, 4) Yardımlar ve menfaat hisseleri, 5) İstikraz.

Bunların her birine kısaca temas edelim :

Resimler — Mahalli idarelere ait hizmetlerin, ekseriyetle mahalli ve bazan umumî mahiyette olabileceğine göre, umumî hizmetler için vergi mahiyetinde para almak ve bunu Dev-

let vergilerinde olduğu gibi vergi tekniğinin istilzam ettiği esaslara göre tesis etmek lâzım gelirse de, mahalli vaziyette kalan hizmetler için, en amelî usul, ifa edilen hizmetin karşılığını resim şeklinde tahsil eylemektir. Belediyelerin hizmetleri, daha fazla mahalli olduğundan, Belediyelerin aldıkları mebalîğin bu itibarla, tamamen resim mahiyetinde ve bu unvan altında olması tercih edilmektedir. Mezbaha resmi, tanzifat resmi vesaire gibi.

Mahalli idarelerde resimler, bazen inhisara alınan bir hizmetin mukabilini, bazan efrad gibi yapılmakta olan hizmetlerin karşılığını bazen de verilmiş olan bir imtiyazın menafiline iştiraki tazammun edebilir. Resimlerden bir kısmı, alâkadarlar arasında tevziî icabeden bazı masarifin mukabilini (tenvirat resmi gibi); diğer bir kısmı da temin olunan bir hizmetin bedelini ifade eder. (Su, havagazı gibi).

Mahallî idarelerde resmin istinad ettiği nazariyeye göre resim tâbiri içinde ücret mefhumu da kendiliğinden dahildir. Şu kadar ki, ücret, hizmetin tam karşılığı olduğu halde, resimde bu karşılık fevkinde temin edilmek istenilen başkaca hasılat da vardır.

Vergiler — Mahalli idarelerde vergi sistemini, bazı tiplere irca etmek mümkündür :

1 — Bu sistem az veya çok Devlet vergi sistemine bağlıdır. Bu bağıllık iki şekilde olabilir :

a) Mahalli vergiler, munzam ke-sirler suretile temin olunur.

b) Devlet vergilerinin bazılarının tahsilâtından mahalli idareler lehine hisse tefrik edilir.

2 — Bu resim, Devlet vergi sisteminde az çok müstakil bir mahiyet gösterir.

Manzam kesirler şeklinde, kesir hadlerinin kanun ile tayin edildiği memleketler olduğu gibi; mahalli idarelerin bu kesirlerin hadlerini kanunen muayyen azami ve asgari hadler arasında kendileri intihab ve tayin eyledikleri memleketler de bulunmaktadırlar. Devlet vergileri tahsilâtından hisse tefriki halinde ise, ya bu hisselerin doğrudan doğruya, Devlet vergilerinin tahsil edildiği mahallerin idarelerine tevdi şekli veya bu hisselerin Fonds commun halinde toplanarak hükümeti merkeziyece icab ve ihtiyaca göre mahalli idarelere tevzi ve taksim edilmesi şekli tercih olunur.

Bu şekillerin faide ve mazurları şöyle hulasa edilebilir :

Manzam kesirler şekli : Bu şeklin tatbikatı mahalli idarelere bir takım menfaatler temin eder ezcümle

1) Mahalli idarelerde vergi işi halledilmiş ve bu idarelere hazır varidat verilmiş olur.

2) Devlet vergileri birlikte tahsil olunan kesri munzamlar, mahalli idareleri tarh ve tahsil masarifinden kurtarır.

3) Devlet vergileri derecesinde tahsili müemmen, miktarının bilinmesi kolay bir varidat elde olunur.

Mahzurları ise :

1 — Mükellefler için, çok defa, tediye edilen mebalîğın ne kadarının

Devlete ve ne kadarının vilâyet ve belediyeye ait olduğunu tefrik ve tayin kabil olamayacağından bundan Devlet vergilerinin iyi tevzi edilmediği gibi bir kanaat hasıl olur.

2 — Devlet vergileri eğer iyi tevzi edilmemiş ise, bunların üzerine konulan kesri munzamlar, mevcut haksız ve adaletsiz vaziyeti daha vahim bir hale koyar.

3 — Bu şekilde, Devlet vergileri üzerinde ıslahat yapılabilmek, haki-katen müşkül olur. Çünkü yapılan her tadil ve tahfif hareketi, mahalli idareleri de aynı zamanda müteessir eder.

Bu sebeplerden dolayı mahzurları faidelerinden fazla olan bu şeklin, ileri memleketlerde terkine temayül edilmektedir.

Tahsilâtta hisse tefriki : Kesri munzam şeklinden daha fazla mahalli idareleri bağlar. Bu şeklin geniş miqyasta tatbiki, mahalli idarelerin malî serbestisinin ortadan kalkmasına müncer olur. Ve tahsilâtta ayrılan mebalîğ eğer Fonds commun haline getirilir ise bunun mahalli idareler arasında tevzii, müşkilâtı ve indi tatbikatı intaç edebilir. Bu şekilde, mahalli idareler ihtiyaçları derecesinde varidat da temin edemezler. Devlet tarafından kendilerine verilecek hisseye göre hizmetlerini tahdit etmek zaruretinde kalmırlar. Nihayet, mahalli idarelerin bütçeleri, mahalli hayat ile alakası ve mahalli idarelerin o mahal halkına temin ettiği hizmetlerle münasebeti olmayan bir takım vergilerin

hasılatile takviye edilmiş olmak mah zuru da çıkar.

Mahalli idarelerin müstakilen vergilere sahip olmaları : Yukarıki şekillerin faide ve mahzurları hakkında verilen malûmat, mahalli idarelerin müstakil vergilere sahip olmaları şeklinin diğerlerine faik bulunduğu neticesini vereceği tabiidir. Şukadar ki bu şeklin de bazı müşkilâtı olduğunu beyan etmek lâzım gelir. Çünkü tarh ve tahsilinde kolaylık görülen hasılatlı Devlet vergilerinin mahalli idarelere verilmesi, ekseriyetle, istilzam edilmez. Mahalli idarelere tarh ve tahsili müşkül olan vergiler verilirse, bu vaziyette alınacak hasılat, masraflı ve külfetli olur.

Keza mahalli idarelere müstakil vergiler verilmesi halinde, bu vergilerin mahalli idarelerce iyi tatbik edilmemesi, hayali hesaplara kapılma ları veya mükellefleri tazyik etmeleri de variddir. Devletin böyle vaziyetlerde sıkı bir kontroluna lüzum muhakkaktır. Faraza, Fransa'da 13 ağustos 1926 tarihli bir kanun, mahalli idarelerin, kesri munzamlar haricinde, ne gibi vergileri alabilecekleri tahdit edilerek muayyen vergi munzamları içinden vergi intihap edilmesi ve bunların haricinde vergi ihdasına salâhiyet verilmemesi tarzında bazı tedbirler alındığı vakidir.

Muhtelif memleketlere ait tatbikata gelince :

İngiltere'de :

1925 ve 1929 senelerinde mahalli idarelere dair kabul edilmiş olan iki

kanun mucibince, bu idarelerin vergi sistemi esaslı surette tadil ve ıslah olunmuştur. Bu iki kanun ile öteden beri mahalli idarelerin başlıca vergisi olan fakirler vergisi, (Poor rate) ve onun zamları yerine, bütün ihtiyacata tekabül etmek üzere hakiki vergi evsafında yalnız umumî bir vergi, (General rate) kabul olunmuştur. Bu vergi arazi, zıraf binalar ve bazı sanayi için geniş tahfifleri havidir. Bu tahfifler, Devlet bütçesinden mahalli idarelere yapılan yardımları (Grants in aid) çoğaltmak neticesini vermiştir; yardımların yekûnu, Devlet bütçesinde senevi 45 milyon ingiliz lirasına baliğ olmaktadır. Devlet bütçelerinden yapılan yardımlar, mahalli idareler için Fonds commun ittihaz ve mahalli idarelere nüfus miktarına, kesafetlerine, küçük yaştaki çocuk miktarının mahalli nüfusa nazaran yüzdesi miktarına, her mahaldeki icar kıymetlerinin şahıs başına isabet eden vasatî haddine, işsizlerin adedine vesair ölçülere göre tevzi ve taksim olunmaktadır. Devlet, bu suretle verilen mebalîğin sureti istimalini, kontrol etmek salâhiyetini haizdir.

Binaenaleyh İngiltere'de müstakil vergi, yardımlar için de Fonds commun usullerinin aynı zamanda tatbiki tarzı cereyan etmektedir.

Fransa'da :

Fransa, kesri munzam usulünün an'ana halinde devam ettiği bir memlekettir. Mahalli idarelerin müstakil vergileri de (oktruva gibi) mevcuttur. Fransa'da 1914 ve 1917

senelerinde devlet vergileri üzerinde mühim bir ıslahat hareketi yapıldığı zaman, mahalli idarelerin vergi sistemi yine eskisi gibi bırakılmıştı. Devlet vergileri üzerinde yapılan ıslahatta, zahiri karinelere istinad eden ve hakiki vergi mahiyetinde olan dört vergi (Les quatre vieilles) yerine, beyanname usulüne müstenid şahsi beş vergi ihdas edildiği gibi, ayrıca yine şahsi mahiyette (Umumi irad vergisi) de tesis olunmuştur.

Mahalli idarelere gelince, ihdas olunan yeni vergilerden, bu idarelere kesri munzam hakkı verilmemiş ve ilga edilen dört verginin devlete ait asılları bersabık tahakkuk ediyor farziyesile, yine bunlar üzerine mahalli idare lehine kesri munzamların tarh ve tahsili usulü idame ettirilmişdir.

Mahalli idareler vergi sisteminde de bir ıslahat yapılmak arzusuyla, 1920 senesinde muhtelit bir komisyon teşkil edildi. Bu komisyon üç tali komisyona ayrılarak biri, (Fonds commun) usulünün tetkiki; diğeri kesri munzam yerine ikame edilecek tarzın taharrisi, üçüncüsü de yeni menabi araştırmağr deruhte etmişti. Bu tali komisyonlardan ikincisi, mahalli idareler için ilga edilen dört eski devlet vergisi, yerine yeni vergiler ihdasını teklif eyliyen güzel bir rapor hazırladı. Bu rapora müsteniden 1925 senesinde bir kanun projesi meclise verildi.

1926 senesinde hazırlanan diğeri bir layiha, ötedenberi devam edegelen dört eski vergi üzerindeki, kesri munzamlar usulünü bersabık ipka

etmekle beraber, mahalli idarelerin bazı yeni vergileri ihdas edebileceğini kabul ediyordu.

Arzu edilen ıslahat tamamen temin olunmamıştı. Bilhassa kanaatlerde kat'i bir tebellür hasıl olmu-yordu. Bazılar mahalli idarelerin de, Devlet vergilerinde olduğu gibi, irad esasına müteveccih vergi tesis eylemeleri lüzumunu, bazıları ise tamamen hakiki vergilere doğru gidilmesi noktai nazarını ileri sürüyorlardı.

1927 senesinde hazırlanan bir projede, munzam kesirlerin kaldırılarak onların yerine devlet vergilerinden tamamen müstakil üç yeni vergi ihdası mevzuubahs oldu. Bu vergiler:

1— Arazi ve binaların safi iradları üzerinden bir emlak vergisi tesisi;

2 — Meskenlerin, gayrisafi iradlar üzerinden bir resim tesisi;

3— Ticari ve sanai teşebbüsat erbabına, işgal ettikleri binaların gayri safi iradları üzerinden bir vergi konulması;

şeklinde idi. Bu vergilerin nisbetleri, her sene muvazenei umumiye kanunile tayin edilecekti. Mezkûr proje üzerinde itilaf hasıl olmadı. Vaziyet olduğu gibi kaldı.

Fransa'da bugünkü vaziyet anormaldir; muvakkat mahiyette addedilmektedir. Mülga devlet vergilerinin farazi asıllarına istinaden, munzam kesirlerin tarhiyatına devam edilmesi usulünün, biran evvel kaldırılması ve mahalli idareler vergilerinde de ıslahat yapılması, Fransa'da günün meselesidir. Maahaza hâlâ mahalli idareler

vergilerinin (hakiki vergi) veya (şahsî vergi) mahiyetinde olup olmayacağı davası, temayül, hakiki vergilere doğru olmakla beraber muallâktır.

Almanya'da :

Almanya'da, tatbik edilen usul, şayanı dikkattir. Gerçi Almanya'nın idarî teşkilâtındaki hususiyet, orada tatbik olunan usulün diğer memleketlerde de, aynı suretle tatbik edilmesine imkân verip vermiyeceği başkaca tetkik mevzuu olabilirse de, prensip çok kuvvetlidir.

Mebdei hareket şudur : :

Devlet vergileri muayyen bir hizmet mukabili alınmaz. Devlet vergilerinin heyeti umumiyesi, devlet hizmetinin heyeti umumiyesini karşılar. Mahalli idarelerin vergileri ise muayyen hizmetlerin karşılığı olmak lâzımdır ve bu prensip noktasını teşkil eder; binaenaleyh mahalli idareler, efradın elde ettikleri menafi derecesine göre daha salâhiyetli olarak, hakiki vergileri tesis edebilirler.

Sonra, şahsî vergilerde her şahıs servetinin vaziyetini beyan ederek onun üzerine vergi tarh ve cibayeti cihetine gidilir. Halbuki devlete ait hakiki vergilerde, vergilerde gaye olan fedakârlıkta müsavat kaidesi lâyıkile temin olunamaz. Her mahal- lin icabatına göre, tatbikatta bulunamaz. Daha fazla umumî ve yeknasak formüller, tatbikata hâkim olur. Neticede, bazı mıntakalar halkı diğer mıntakalar halkına nazaran, daha az veya daha çok tazyik edilmiş

olabilir. Binaenaleyh, hakiki vergiler mahallî idarelere bırakılmalı ve şahsî vergiler ise devlete ait olmalıdır.

Bu prensip dahilinde yapılan ısla hat 1893 senesinden beri tatbik edile gelmektedir.

İtalya'da :

Mahalli idarelerden vilâyetlerin malî ihtiyaçları, müteferrik bazı resimlerden sarfı nazar, Devlete ait bina ve arazi vergilerine yapılan mun zam kesirlerle idare edilmektedir. Belediyelerin ihtiyaçları ise, 1) Bina 2) aile vergisi gibi ehemmiyeti haiz olmayan bazı vasıtasız vergiler, 3) Vasıtalı vergilerden bir çoğuna yapılan kesir zamları ile temin olunmaktadır. Bunlardan başka, meskenlerin gayrı safi iradlarına, nakliyatla kullanılan hayvanlara, bazı işletme umuruna, arabalara, köpeklere vesaireye konulmuş vergi ve resimler ile eğlence yerlerinden, hava ve suyu iyi olan mahallerde ikamet dolayısıyla alınan resimler de vardır.

Fransız vergi sisteminin tesiri altında teşekkül eden İtalyan mahalli idareler vergi sistemi henüz lâyık olduğu derecede işlenememiş ve devlet vergileri ile alâka ve ahengi bir nizama konulamamış bulunmaktadır.

Türkiye'de :

Türkiye'de mahalli idarelerin, vergi sistemi hakkında, yukarıki umumî tahlilden istifade ederek, bir telhis yapmak istersek şu neticelere vasıl oluruz :

Köylerde, köy varidatı, köyün emval ve emlakından, salma suretile toplanacak mebalîğden (tevzii ver-

gi) ve bazı resim ve cezalardan te-rekküp eder. Köyler için devlet ver-gilerinden tefrik edilen hisse veya munzam bir kesir yoktur.

Belediyeler için, devlet vergile-rinden bina ve kazanç vergileri tah-silâtından (Fonds commun) usu-lüne gidilmeksizin hisse tefrik olu-nur. Belediye vergi ve resimleri ka-nunile, bu hisselerden maada, be-lediyelerin hangi mevzulardan vergi ve resim alabilecekleri tasrih kılın-maktadır. Belediyelerin duhuliyeye res-mine, gelince, bu, devlete ait gümrük idhalât resmine, kesri munzam şek-linde ilâve ve gümrük idhalât resmile birlikte tahsil olunur.

Bu suretle toplanan mebalig (Fond commun) ittihazile, muay-yen usul ve şerait altında Dahiliye Vekâletince belediyelere taksim ve tevzi edilmektedir.

Vilâyet idarei hususiyeleri için devlet vergilerinden arazi, bina, ka-zanç ve hayvanlar vergisi tahsilâtın-dan ve devlete ve belediyelere ait resimlerden muayyen hisseler tefrik olunur. Evvelce müstakil vergi ha-linde tahsil olunan Maarif vergisi de kûsuratın tevhide kanunile, arazi, bina, kazanç ve hayvanlar vergisine ilâve olunmuş ve bu vergilerin tahsilâtından hisse tefrik suretile tahsil olunmağa başlanılmıştır. Bu vergi-lerden başka, vilâyetlerin müstakil vergi ve resimleri vesair menafi ve hasılatı mevcuddur. 790 numaralı ve 25 mart 1926 tarihli kanun mucibince ispiro ve ispirotolu meşrubat inhisarından alınan %10 vilâyet his-sesi, Dahiliye Vekâletince her vilâ-

yetin nüfusu nisbetinde, vilâyetlere tevzi olunur.

Bu vaziyete göre, mahalli ida-rerimizin vergi sisteminde, köyler-de müstakil vergi; belediyelerde dev let vergilerinden hisse tefriki, kesri munzam ve mktakil vergiler ve re-simler; vilâyet idarei hususiyelerin-de de devlet vergi ve resimlerle be-lediye resimlerinden hisse tefriki usulleri tatbik edilmektedir. Bu ida-rerlerin vergi ve rüsum haricinde, bütçelerinde mühim bir yekûn tutan bir varidat ve hasılatı da mevcuttur. Okruva yerine gümrük idhalât res-mine yapılan yüzde on zam ile ispi-ro ve meşrubatı küuliyeye inhisarından alınan hissenin tevzii için de (Fonds commun) usulüne gidilmiş bulunul-maktadır. Bu manzara ve mahiyet, mahalli idarelerin vergi sisteminde henüz kat'i bir safhaya giremediği-mizi ifade eylemektedir. Aynı mev-zudan, vilâyet veya belediye hesa-bına mükerrer vergi veya resim alınması da, bertaraf edilecek baş-kaca bir hâdise teşkil etmektedir. (Nakliye vasıtalarından alınan ver-giler gibi)

Emlâk ve sınaî teşebbüsler ha-sılatı :

Emlâk ve sınaî teşebbüsler hası-lâtı, daha fazla, belediyelere taallük eder. Köyler de bu meyandadır. Vi-lâyet idarei hususiyelerinin bilhassa sınaî teşebbüsleri pekâz inkişaf etmiş bir haldedir.

Mahalli idarelerin bu gurup al-tında toplanılabilen varidat ve hası-lâtını iki kısımda mütalea edelim :

A) Emlâk hasılatı :

Arazi ve orman, köylerde ve vilâyet idarei hususiyelerinde görülür. Binalar, hal, pazaryeri, mezbaha ve emsali ise belediyelerin emlâki meyanındadır. Bazı şehir belediyelerinin sahib oldukları arsalar, büyük bir kıymet ifade eder.

Mahali idarelerin, vâsi mikyas-ta ormana sahib olmaları lüzumsuzdur. Ormanların, memleketin iklimi halkın sıhhati, bedii manzaraları itibarile olduğu kadar, tabii bir serveti tezahür ettirmesi ve nihayet orman işlerinin temin ettiği menafi nazarı dikkate alınarak bunların efradın ve hatta mahalli idarelerin elinde bırakılmıyarak devletin elinde bulunması muvafık olur.

Emlâk bahsinde, mahalli idarelerin çok dikkatli olmaları ve ifrata gitmemeleri icabeder. Emlâk üzerinde herhangi bir hasılât tenezzülü, mahalli idareler mükellefleri için yeni mükellefiyetler ihdas edebilir. Bu noktadan devlet kontrolü pek sıkı olmalıdır. Buna mukabil belediyelerin, kıymetlenecek ve satışa arzı kabül olacak arsalarının çoğaltılması, pek ziyade şayanı arzudur.

Emlâk hasılâtı arasında, efrad tarafından vaki olacak işgaller dolaşısıyla alınacak varidat da mühimdir. Bu kabil varidat, daha fazla büyük şehirlerde ve kasabalarda ehemmiyeti haizdir. Muvakkat bir zaman için teşhir veya satış maksadile sergiyeri ittihazi, kahvehane vesaire için işgal olunan yerler gibi.

B) Sınai teşebbüsler hasılâtı :

Sınai teşebbüsler ancak, belediyelerde görülür ve büyük belediyelerde

bu teşebbüsler ehemmiyeti mahsusa arzeder. Bunların başlıcaları, varidat temini gayesine matuf olarak vücuda getirilir. Faraza bira fabrikası, değirmen tesisi gibi. Hali hazırda varidat temini gayesine matuf olan bu kabil teşebbüsler, maziye nazaran, ehemmiyetini kaybeylemekte ve ihmal olunmaktadır.

Buna mukabil, hemen her tarafta menafii umumiyeye namına bazı sanayiî tesisi üzerinde büyük ve hararetli bir temayül görülmektedir. Mahalli idarelerden, ezcümle belediyelerin, bu kabil tesisatı, devletin posta ve telgraf ve telefon, demiryolları işletmesi maksad ve gayesini andırır. Su, havagazi, elektrik ve otobüs ve tramvay ve mümasili işletmeler gibi.

Belediyelerin bu kabil teşebbüsatta ileri gitmelerinin ferdi teşebbüsler sahasını daraltması itibarile, birçok muhazırları vardır. Bu teşebbüsat bidayette (Municipalisation des services publics) unvanile ve bu hava içinde başlamış, ve elyevm (Socialism municipal) şekline girmiş bulunmaktadır.

İngiltere'de, Almanya'da belediyelerin bu hava içerisindeki faaliyetleri pek geniştir.

Fransa'da bu husustaki mevzuat hayli dar tutulmuştur. Maahaza, kanunun tasrih ettiği muayyen ahvalde kanun tasrih etmese dahi istisnai ve faraza ferdi teşebbüslerin bulunmadığı vaziyetlerde veya belediyelerin bu işleri yapmaktan hiçbir maddi menfaat beklemedikleri hallerde, su tesisatı gibi belediyelerin fiilî inhi-

sarında olan işlerde, belediyelerin sınaî teşebüslerde bulunmalarına cevaz verilmektedir

Bizde, belediyelerin bu husustaki salâhiyetleri, mevzuat sahasında, hayli vâsîdir.

Mahalli idarelerin sınaî teşebüslerde bulunmaları su, tenvirat gibi büyük işler hariç tutularak, pek de kârlı bir iş olmadığı mücerreptir. Bu itibarla, zaruretle mukayyet kalınarak, mutedil bir faaliyet ve temayül gösterilmesi muvafık olur.

Yardımlar ve menfaat hisseleri :

Mahalli idarelere devlet bütçsinden, zaman zaman yapılan yardımlar da, bu idarelerin hayat ve faaliyette mühim bir unsur teşkil eder. Bu yardımları, icabettirecek esbap müteaddit ve makbuldür. Umumî hizmetlerin bir kısmını da deruhte eden mahalli idarelere, ihtiyaç ve zaruret halinde veya inkişafını temin maksadile yardım edilmesi yerinde olur.

Bu yardımlar muhtelif şekillerde olabilir :

A) Devlet bütçesinden, mahalli idareler bütçelerine zaman zaman nakden yardımda bulunulabilir. Bunlar, devletin masraf bütçesinde (yardım) unvanı altında görülür.

B) Toptan muayyen bir meblağ verilmiş olur. Bunlara iştirak ve muavenet hissesi de denilebilir.

C) Bazan devlet hazinesinden faizsiz veya cüz'i bir faizle mahalli idarelere ikrazatta bulunulabilir. Devletin kefaletile istikrazlar, yardım mahiyetindedir ;

D) Bazan, devlet emlakından bir kısmının, muayyen devre için, hası-

latı idarei mahalliyelere hasredilebilir veya bazı devlet emlakının tasarrufu mahalli idarelere devir ve ferağ olunur. Mahalli idareler bütçelerini takviye eden bu gibi yardımlardan birincisine (Affectation gratuites) ikincisine de (dotations) denilmektedir.

Hissei menfaatlere gelince, bunlar şirketler ve müesseselerden mahalli idarelerin almakta buldukları varyata taallük eylemektedir.

İstikrazlar :

Hemen her memlekette, mahalli idarelerin masarifi, seneden seneye artmaktadır. İngiltere'de mahalli idarelerin bütçeleri masarifi, belediye sosyalizmi cereyanı altında, devlet bütçesi masarifine muadil bir miktarda gelmiştir. Almanya'da belediyelerin borçlarının, devlet bütçesi borcuna yaklaştığı görülmektedir.. Fransa'da, vilâyet idarei hususiyelerinin borçları, üç milyar frangı çoktan geçmiştir. Belediyelerden, yalnız Paris belediyesinin borcu ise üç milyar franga yakındır.

Mahalli idarelerin, nasıl ve hangi şerait altında istikraz aktetmekte oldukları ve bunların sureti tesviyeleri mevzuumuzun haricinde telâkki edildiğinden, burada yalnız, istikrazların varidat menbalarından biri olduğuna işaretle iktifa edeceğim.

Mahalli idarelerin, istikrazlarına devletin usulü dayiresinde kefalet etmesi, tatbikatta kesretle görülen hallerdendir.

Bizde mevzuatımıza göre, belediye istikrazlarına hazinenin kefaleti mevzuubahis olduğu halde vilâyetlerin

istikrazlarına devlet, delâlet ve tavassut eylemektedir.

*

Mahalli idarelerin varidat işlerine dayır olan bu yazıya nihayet verirken, bir nokta üzerinde ehemmiyetle durmaktığımız zaruridir. Bu idarelerin hizmet mukabili alınan resimler vesair menafi ve hasılatı haricindeki varidatının, müstakil vergilere müracaat suretile mi, yoksa devlet vergilerine kesri munzam ilâvesi veya bu vergilerin hasılatından hisse tefriki şeklinde mi temin edilmeleri icabedeceği meselesi, bu mevzuun en ehemmiyetli tarafını teşkil eylediğini bir kere daha söylemeliyim.

Memleketimizin umumî ve mahalli vaziyetlerine göre bu iki tarzdan ne biri ne de diğeri tam olarak ihtiyaca tetabük etmemektedir. Mahallî idarelerimiz, Türkiye'nin her mıntakasında müstakîl vergileri idareye salâhiyetli midirler? Buna, bütün memlekete şamil olmak üzere derhal müsbet cevap vermek kolay bir iş değildir. Mahalli idareler maliyesinde varidat işleri, bizden çok ileri devletlerde dahi henüz kat'i bir nizama konulmamış olduğuna göre, bu işin kolayca kabili hal olmadığını teslim etmek lâzımdır. Türkiye gibi muhtelif mıntakaları ve her mıntakası hususî bir mahallî hayatı ihtiva

eyleyen bir memlekette, her taraf için yeknasak bir usulün tatbikatına geçilmesindeki müşkilâtı ve hatta muvaffakiyetsizliği de derpiş eylemek ve ahengi mevcudu kaybetmek tehlikesini de asla ihmal etmemek gerekir.

Mahali idarelere müstakîl vergi verilmesi şekli, Fransada olduğu gibi bizde de haylı zamandır mevzubahistir. Bu husustaki teknik mesai henüz icabı kadar ilerlemiş olmamakla beraber, bu şekil tercih edildiği takdirde, tahsilâtından en fazla hisse tefrik edilen arazi ve bina vergilerinin mahallî idarelere terkedilmesi hatıra gelir. Mahalli idarelerin yakından alâkadar bulunmaları itibarile bu vergileri daha iyi tarh ve tahsil edebilmeleri de mümkündür. Fransa ve İtalya'da bu yoldaki temayüller çok eskidir. Her halde mahalli idareler maliyesi üzerinde yapılacak ıslahat sırasında, devlet vergileri ile mahalli idareler vergilerini müste-reken mütalea eylemek, devlet vergilerinden mahali idarelerce cibayeti kolay olanları, lâzımsa usulleri değiştirerek bu idarelere bırakmak, bütün memlekete şamil bugünkü yeknasak sistemden biran evvel feragat eylemek, ve bazı mıntakalarda bir kısım varidat için mıntaka üzerine (Fonds commun) tarzına gidilmek şayanı arzu görülür.

UCUZLUK

BEHÇET GÜNEY

HAYATI ucuzlatmak için atılan değerli adımların biri (Ülkü) nün 31 inci sayısında (Şeker) başlığı altında izah edilmişti. Yapılmış ve yapılacak işler bu kadar değerlidir. Kıvançla görüyoruz ki hayatı ucuzlatma C. H. Partisinin programı için dedir. Şeker ve burada aşağıda inceleyeceğimiz çimentodan başka tekitleri hazineye yılda 3,5 milyon liraya oturan tuz da, bir kısım tütün de, kibrit de, taşıt ve yakacaklar da olduğu gibi fırsat düşükçe toplamasına geçilecek ucuzlukla ilgili nice düşünceler vardır. Şurasını da bilmelidir ki hükümetin genel tedbirleri arasında şehirlerde narkların gerçek konması ve peşine düşülmesi köylerde hele çiğçiler topraklandırıldıktan sonra- her çeşit ürün ekilmesi, bütün bitki yiyeceklerin yetiştirilmesi, kuraklara dayanıklı tohumlar seçilmesi, türlü hayvan beslenmesi, kaba giyeceklerin bile dokunabilmesi geçim ucuzluğuna hayli yardımcı dokunacak etkelerdir.

Varlık ucuzluk demektir. Her çeşit fabrikalar kurarak yurdu endüstrileştirmek , kıymetli madenleri bulup işletmek, kölüyü topraklandırmak, buğdayı korumak, tarım bankası borçlarını bölülendirmek, göçmenleri yurtlandırmak ve utsal sağlıkla uğraşmak suretiyle nüfusu art-

tırarak üretim kuvvetini büyütme, finansal ve tecimel bankaları üretmek demir ağları örmek, sulama, kurutma ve saymakla bitmez daha birçok işleri başarmak varlığa kavuşturucu mutlu ve önemli başağlardır.

İşte bir yandan ucuzluk öbür yandan varlıkla görülecek sosyal, ferdiğ genlik, ulusu daha diri ve mutlu, vatanı daha bayındır ve kuvvetli kılacağında şüphe mi vardır?

ÇİMENTO

Canlıların hayatına kan nasıl can katıyorsa yeni çağda yurdun diriliğinde de çimentonun rolü odur. Limanlar ve ırmaklar işletirken, bataklar kurutur ve köprüler kurarken, fabrikalar ve yapılar yükseltirken, yollar döşer ve demir ağlar örerken, bucaıkları su ve elektrik kurumlarıyla bezerken, çimento baş gereçtir. Bu sebeple memleketimizin muhtaç olduğu bayındırlıkda çimentonun kıymeti değerlendiğindedir ki bu endüstri genişlemiş, 1927 yılında çimento harcaışı 41,000 ton iken yüксеle yüксеle 1934 de 181,000 tona ulaşmıştır. Bu rakam yurdu bayındırmakda dökülen emeği gösterir. Şurasını belirtmeliyim ki yoğaltılan çimentonun yalnız % 21 kadarı elgünce harcanmıştır. Ulusal kurağları dış tutarsak tek nüfusumuza yılda 11 kilo düşer

ki bu nisbet balkanlarda bile 30 olduğuna göre azdır. Bundan ötürü herkesin kullanabilmesi için çimentonun ucuz olması gerekti. Halbuki vergisiz ve çuvalsız bir ton çimentonun fabrikalarımızda satış fiyatı 23,30 lira olup beraberce yirmi dokuzu buluyor, pazarlarda otuzu geçiyordu; yetmediğinden dışarıdan da az ve çok çimento getiriyorduk.

Hükümet, endüstriyi sevklen-dirmek için bu pahalı üretimden yoğal tüm vergisi de almyodu. Tonda yerli çimentocuların verdikleri bağlar: 268 muamele + 90 muharrik kuvvet + 23 ocak + 10 kazanç kanununun sekizinci maddesine göre verilen + 9 damga pulları olmak üzere topu topu 400 ku ruştü. Kartal yakınında Yunus çimento fabrikası açılınca yabancı çimentosuna ihtiyaç kalmadığından kontnjana bağlandı ve pahalandırmamak için satış fiyatı bozulmamak şartı ile yerlinin tonuna 2,5 lira yoğaltım vergisi eklendi. Bununla beraber hazne yine az vergi almış oluyordu. Çünkü yılda ortalama 130.000 ton çimento harcandığına göre dışarıdan gelecek çimento başarılıysaydı gümrük, muamele, oktrova vergileri 11,32 lira tutduğundan giritden 1.471.600 lira (komşularımız balkanlılarda çimento gümrüğü 12,5 ile 24,10 lira arasında oynadığından 6,60 olan tarifemiz artırılıysaydı daha artık bile)) gelir alınabilecekken hükümetimiz yerliden aldığı 845.000 lirayı endüstriyi korumak için yeter buluyordu.

C. H. Partisince de onaylanan bu özverilerle binlerce işyar ve işçilere geçim kaynağı olan çimento endüs-

trisini koruyan devlet yukarıda anılan ucuzluğu sağlamak yangısile fabrikalarda derin derin incelemeler yaptırarak ton fiyatını 22,5 liraya endirtti. Bunun üzerine yenice konulmuş olan 2,5 lira verginin satış fiyatına dokunması gereklendiğinden çimento kıymetini biraz daha düşürmek için bu vergi de son kanunla kaldırıldı...

Bugün çimentonun tonu 20 liradır. Fiatlar vergili olarak Romanya'da 22,95, Bulgaristan'da 21,60 Yugoslavya'da 18,5 Yunanistan'da 16,70 olduğuna kıyaslanınca orta fiattayız demektir.

Gün geçtikçe taşının ehvenleşmesi amorti ola ola kapital ve üremlerin az ve kazancın çoklaşması, yoğaltımın artması gibi haller sonunda çimentomuzun arsulusal kıymetlerin en azını bulacağı şüphesizdir. Endüstri, onu işleyenler arasında zamanla büyüyen bir alışma ile kolaylaşır ve yapıklarında tükellik kadar mallığın da ucuzluk ve satışında acun fiatına uygunluk olur.

Yüce Cumurluğun Türkün bağımsız yurdunu süslemek için esirgemediği cömertlikler karşısında üretmenlerin kadro ve harçlarında tutuma dikkatle çimentoyu ucuzlatarak 17 milyon nüfusun bayındalık kınasını canlandırmaları, çok kazancakları için bulunmaz fırsat olduğu gibi vatan severliktir de. Yoğaltmanların da ömrsüz, yad bayındır toprak yapıları sağlıcamaları yurdun haldilile özdeğidir. Böylelikle her yönden mutlu mülkümüzün sonsuzluğu bu yandan da sağlanmış olur.

CUMURİYET NASIL İLÂN EDİLDİ ?

ENVER BEHNAN ŞAPOLYO

TÜRK halkı, Kamâl Atatürk'ün önderliği ile 1920 yılında egemenliğini ilân ederek yeni bir devleti Ankara'da kurmuştu. Bu Hükûmetin ilk adı «Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti» şeklinde kabul edilmişti. Türkiye Büyük Millet Meclisi bir « Teşkilât esasiye kanunu » meydana getirmişti. Bu meclis halkın egemenliğine dayanıyordu. Devlet Başkanı, Büyük Millet Meclisinin Başkanı Atatürk'tü.

Bu meclis düşmanı yurddan kovduktan sonra, saltanatı da kaldırdı, İstanbul'da bir hükûmet kalmadı. Artık Türkiye devletinin adı konulmak lâzımdı, bu da ancak « Cumhuriyet » olabilirdi.

Üç yıl hizmetten sonra birinci Millet Meclisi dağıldı. İkinci bir devre açıldı. Bu zaman Kamâl Atatürk cumuriyetin ilânına karar verdi.

1923 Eylülünde, mecliste pek önemli ve heyecanlı günler geçiyordu. Siyasal vaziyette bir fevkalâde-lik seziliyordu. Çankaya'da özel toplantılar oluyor, hem de istasyonda Heyeti Vekileye mahsus olan binada. Teşkilât esasiyede yapılacak olan tadilat için birçok saygınlık toplantılar yapıyorlardı.

Bugünlerde bütün gazeteciler ve halk merakta idi. Bir yenilik var... Fakat bu nedir? Bir türlü belli olmuyordu. Ben de o zamanlar Ankara'da çıkan « Öğüd » gazetesinde çalışıyordum. Meclisin bütün toplantılarına devam ediyordum.

27/Eylül/1923 de Avusturya gazetelerinden «Neue Freie Presse» gazetesi muhabiri Ankara'da bulunuyordu. Meclisin yanındaki Anadolu lokantasında da bu muharrir yemekliyordu. Avusturyalı muhabiri Atatürk, Büyük Millet Meclisinin riya-set odasında kabul ederek, bir mülâkat verdi. Kimsenin haberi yokken, İkdâm muhabiri bu mülâkattan Cumhuriyetin ilân edileceğini sezerek, İkdama yazdı. Aynı günde hepimizin haberi oldu. Artık Cumhuriyet ilân edilecekti.

Bugünlerde mecliste gizli bir hüzüb, Vekiller aleyhinde hücumla başlamışlardı. Bunlar hükûmeti düşürmek ve iktidar mevkiine geçmek istiyorlardı. Bunların gürültülerinden hükûmet vazife göremez bir hale gelerek istifa etti.

Bu sıralarda Atatürk, Çankayada kendisine misafir olan arkadaşlarına: — Yarın cumuriyet ilân edilecek! diyor, arkadaşları seviniyor ve Çankaya'da fazla kalmıyorlar. Yalnız

İsmet İnönü köşkte kalmıştır. Kamâl Atatürk'ün bu kahraman, sevimli ve zeki arkadaşına büyük itimadı vardı. Onun yüksek ruhunu sezmiş, onu en yakını yapmıştı. Bu gece Çankaya'da beraberdiler. Atatürk ve İsmet İnönü, 20 ikincikânun 1921 tarihli teşkil t esasıye kanununun maddelerinin ne suretle tadil edileceğini görüştüler. Birinci maddeye : « Türkiye devletinin hükümet şekli cumuriyettir. » Cümlesini ilâve ettiler. Aynı günde Başvekilin ve Vekillerin seçilme şeklini de kararlaştırdılar.

Bu tarihte Büyük Millet Meclisi toplantılarını, şimdiki Halk Partisi binasında yapıyordu. Şimdiki Kamotay, mebuslara mahsus mahfel olarak yapılıyor, meclisin arkasındaki tepelerde de muhafaza bölüğünün barakaları vardı. Hakimiyeti milliye meydanı toz toprak içinde, küme küme taş yığınlarıyla dolu idi. Kültür bakanlığının yanında, üzerinde otlu ve dikenler bitmiş bir arsa vardı. Burada âyinlere ait arslan heykelleri bulunuyordu. Kamutayın önemli toplantılarında, binlerce halk bu meydana toplanır, gece yarısına kadar buradan ayrılmazdı. Bu meydana bir tek fener bile yoktu. Halk Büyük Millet Meclisinin içinde yanan petrol lambasının solgun ışığından aydınlık alırdı. Bazen bu petrol lambaları en mühim toplantılara bile nihayet verdirirdi.

Yine bugünlerde halk bu mütevazı Türk kemerleriyle süslü binanın önünden ayrılmıyor, verilecek önemli kararların haberini bekliyordu.

1923 yılının Birinciteşrin ayının yirmi dokuzuncu pazartesi sabahı idi. Güneşli bir hava... Samanpazarı ve Karaoğlan'dan bir insan akını daha sabahtan meclise doğru akıyordu. Kalpaklı, başlıklı ve fesli erkekler ve bunların arasında çarşafı, çarlı kadınlar meclisin karşısında Millet bahçesine ve meydana toplanmışlardı. Herkes daha sabahleyin Halk Partisi toplantısının kararını heyecanla bekliyordu. Halk Partisi öğle tadili yaptı. Birçok adamlar tanıdıkları sayıların yanına yaklaşıyor, yeni kabinenin kimlerden olacağını soruyor, Çünkü daha kabineye girecekler fakat kimse bir haber alamıyordu. tesbit edilmemişti.

İkinci Parti toplantısı da bu şekilde oldu, halk dağılmıyor.. Bugün de güneş battı, karanlık çökmüştü, hep sabırsızlıkla bir haber bekliyorduk.. Meclisin dar kapısından genç bir sayı çıkı, gazeteciler bu zatın etrafını aldı. Şunu söyledi : « Şu dakika.. içinde pek önemli, mutlu ve tarihsel kararlar veriliyor, kabine buharını kökünden haletmek üzere teşkilât esasıyede önemli noktalar kat'i bir şekilde tesbit ediliyor..» dedi. Dışariye sızan ancak bu kadar bir havadisti.

* * *

Akşam saat 18,45 den sonra Parti toplantısını bitirerek, Büyük Millet Meclisi celsesi açıldı.

Meclisin riyasetinde Çorum sayı İsmet (bey) bulunuyordu. Yüksek bir kürsü, arkada hattat Hulûsi efendinin yazdığı altın yıldızlı « Hakimiyet Milletindir ! » levhası

asılr. Donuk bir ırgık, sağda dinleyicilere ayrılmış yer, solda gazeteciler balkonu, ortada tatbikat ilk okulunun sıraları ve yeniden getirilmiş birkaç tane İstanbul meclisi mebusanı sıraları üzerinde iri kalpaklı saygınlık gözlerini, Başkana dikmişlerdi. Atatürk yok. Bütün saygınlıklar sırkışık bir halde oturuyorlardı.

Bu sessizlik içinde Kamutay Başkanı :

— Teşkilât esasiye kanununun değişikliğine dair lâyiha'nın müstacel konuşulmasını talep ederim.

Birden « kabul ederiz » sesleri yükseldi. Derhal Kanunuesasi Encümeninin hazırladığı şu mazbata okundu :

« Milletimizi refah ve saadete isal ve istiklâl tamme mazhar eden mücahedei hüdapesenede hakimiyeti milliyeye esası sureti katiyede kabul edilmiş ve daîma buna riayet edilegelmişti. Bu ahvalin Türk milleti necibesine ne âzîm muvaffakryat temin ettiği aşîkârdır. Hakimiyetin bilâkaybû şart millete aidiyeti ve idare usulünün mukadderat milleti bizzat ve bilfiil idare etmek esasına müstenit bulunması zaten « Cumhuriyet » demek olduğundan saltanat ferdiyeyi katiyen dafi olan bu kelimenin istimali Türkiye devletinin şekil hükümeti cumuri olması hakkında teşkilât esasiye kanununun maddei mahsusasının bir fıkra ile tavzih edilmesi hukuken ve masliha-ten münasip görülmüştür. Bir cumuriyet tesis kıldıktan sonra bu cumuriyetin mümessili olacak bir riyaset makamının da ihdası tabiidir.

Bundan başka hükümeti teşkil edecek olan Başvekilin Reisicumhur tarafından tayini mesuliyetinin tesbiti noktai nazarından umuru zaruri-yedir.

Binaenaleyh elyevm mevcut olan şekil devlet tesbit edilmek üzere teşkilât esasiye kanununun buna ait bir, üç, sekiz ve dokuzuncu maddeleri bervechiati tadil ve tavzih ve devletimizin dini, din islâm ve lisanı türkçe olduğuna dair bir maddeyi mahsusa tedvin edilmiştir. Mevaddı mezkûreyi kanuniyet iktisap etmek üzere heyeti celileye arz ve teklif ve müstacelen ve derakap müzakeresini istirham ederiz. »

Mazbata ile beraber cumuriyetimizi kuran teşkilât esasiye de okundu.

Birinci madde şöyle idi: « Hakimiyet bilâkaydû şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir. Türkiye devletinin şekil hükümeti cumuriyettir. » Bu madde Türkiye devletinin şekli cumuriyet olduğunu açıkca ilân ediyordu. Bu yeni teşkilât esasiyenin birinci, ikinci, dördüncü, onuncu, on birinci, on ikinci maddeleri önemli yenilikler göstermekte idi. Bu maddeler okunduktan sonra Kanunuesasi encümeni başkanı Yunus Nadi kürsüde göründü :

— Arkadaşlar ! Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi teşkilât esasiye ile Şarkta yeni ve mühim bir devlet kurdu. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin hangi ahval ve şerait içinde içtima ettiği malûmdur.

Harbî umumî hitamından sonra Mondros mütarekesile bir mütarekeli saf. hasına geçilmiş ve mütareke esasatı olarak bazı esasat devletlerle kararlaştırılmıştı. Mütarekeyi bizimle imza edenler daha mütarekenin imzası kurumadan bütün ahitlerini paymal ederek bizi parçalamağa teşebbüs ettiler. Memleket taraf, taraf işgalere uğradı. İstanbul'un işgalile de suikastın hitam bulduğu kanaatında idiler. Türk devleti bu suikastlara karşı, Ankara'da mulga meclis âliyi kurdu ve Türk milleti olarak ben varım diye dünyaya ilân etti. Teşkilât esasiyede Türk devleti hareketinin bir vesikasıdır. Ve bugünkü zaferi temin eden heyet de, teşkilât esasiyeye vucut veren Türk millettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarihte emsali nadir görülür bir harika ibda etmiştir. Tabî kendisinin masdarı olan milletin azmle.. Teşkilât esasiyeye merbutuz. Fakat ikinci meclis, şimdiki tasilât ile o esasatı teyit ve takviye edecektir. Teşkilât ile kanunun aslının şerefi birinci meclise ait ise, ikinci meclis de takviye ile şeref bulacaktır. Tasilâtın birincisi bir Türkiye hükümetinin ve devletin beynelmilel vaziyetin tesbitidir. Meclis hakimiyeti bilâ kaydü şart millete veren bir şekil hükümet kabul ile onun içinde yaşamaktadır. Bu şekil hükümetin adı cumuriyettir !..

İzmir saylavî Yunus Nadi bu heyecanlı parçalardan ve diğer maddeler hakkında da izahat verdikten sonra kürsüden indi. Saruhan saylavî

Vasıf, iri vucudile kürsüyü doldurdu, güv ve heyecanlı bir sesle :

— Dört sene evvel, vatanın dört tarafı yanıyor, memleketi istilâ etmek isteyenler müfterisane bir surette memleketin her tarafını tahribe uğraşıyorlardı. Ve bütün bu fecaya karşı lakayt duran birşey vardı: Saray ve sultan !.. O saray ve sultan gözün önündeki vaveylalara göz yummuş, kulak tıkamıştı.

Ordularımız zaferden zafere koştuktan sonra, düşman topraklara gömülerek vatan kurtuldu. Düşmanı denize düken milletin, badema bir tacın ve bir saltanatın emellerine esir olmayacağını ilân etmesi zamanı gelmişti. Şekil hükümetimiz Cumhuriyettir. Bugün verilecek olan kararlarla şahsi menfaatleri peşinde dolaşan ne kadar muhterisler vrsa hepsi birdenbire yıkılacaktır. Türkiye devletinin ve hükümetin şekli badema Cumhuriyettir. Bunun hilâfında şahsi emeller besliyen tacidarlar ve şahıslar emin olsunlar ki milletin bu emeli ve azmi karşısında mahkûma inkırazdırılar...

Vasıf'ın bu coşkun aytasından sonra Eyyüp Sabri, ondan sonra da Antafya saylavî Rasih çıktı. Coşkun hatip dedi ki :

— Türk devleti badema başında ırsen oturmuş kimse görmeyecektir. Türk devleti, hizmetile kendisini millete tanıttıranlara o vazife riya seti verecektir. Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti !.. diye bağırıldı.

Meclisin içi alkış içinde inledi. Daha sonra Türkiye'nin ulusal şairi Mehmet Emin kürsüye çıktı ve he-

yecanlı bir hitabeden sonra bütün bulunanları ayağa kalkarak « yaşasın cumuriyet » diye bağırmağa davet etti. Bütün sayımlar bir tek vucut gibi harekete geldi, ayağa kalktılar. Türk ulusunun soysal ve sıyasal hayati hakkında karar vermekte olan bu gün görmüş gaziler ve büyük generaller ve yurd için kalemlerile, sözlerle, kılıçlarla hizmet etmiş kahramanlar dimdik durdular. Sonra hep bir ağızdan üç defa :

— Yaşasın cumuriyet !.. diye bağırıldılar.

Bu gürleyen millet vekillerinin sesi bütün binayı sarstı ve her tarafı inletti. Artık dünya durdukca cumuriyet yaşayacaktı.. Buna o dakika inandık ve inanımız gün geçtikçe kuvvetlendi.

Şair Mehmet Emin'den sonra maddeler hakkında Eskişehir sayımlı Emin, Süleyman Sırrı, Celâl Nuri, doktor Fikret söz aldılar. Bu sırada bütün maddeler kâtipler tarafından okunuyordu. Nihayet teklif edilen tadilatın hepsi reye konuldu. Bütün eller birdenbire kalktı. Türkiye devletinin şeklini veren kanun ittifakla kabul edildi, saat sekiz buçuktu.. Bu dakikadan itibaren Türkiye devletinin adı Cumuriyet olmuştu. Ona bir Cumurreisi seçmek sırası gelmişti. Verilecek reylerin tasnifini yapmak için İsmet, Fethi ve Feyzi seçilmek mutluluğunu kazandılar. Fakat İsmet (İnönü) bu esnada içerde değildi. Yerine Kırşehir sayımlı Yahya Galip seçildi. Derhal reyler atıldı ve heyecanlı rey tasnifi bitti.

Türkiye Cumuriyetinin, Cumurre-

isliğine ilk defa seçilmek mutluluğu, Türk ulusunun gözbebeği Mustafa Kemal (Atatürk) e nasip oldu. Seçimden sonra 101 parça top atılması için bir taktir verildi. Bu da derhal kabul olundu.

Reylerin tasnifi on dakika içinde bitirilmişti Meclis başkanı İsmet (İnönü) şiddetli alkışlar arasında şu sözleri söyledi :

— Türkiye Cumhuriyeti Reisliği için yapılan araya yüz elli sekiz zat iştirâk eylemiş ve Cumhuriyet Riyasetine Ankara mebusu Gazi Mustafa Kemal paşa hazretlerini intihap eylemişlerdir.

Bu ande Kamâl Atatürk, meclisin salonunda göründü. Alkış tufanı içinde ve gönülden tebrikler arasında kürsüye çıktı: ses yok.. Herkes Atatürkü dinliyordu.

Atatürk vakur ve ağır bir sesle şunları söyledi :

— *Muhterem arkadaşlarım !*

Mühim ve cihanşümûl hâdisat fevkalâde karşısında muhterem milletimizin tayakkuz ve intibah hakiki-sine bir vesikâi kıymettar olan teşkilât esasiye kanunumuzun bazı maddelerini tavzih için encümen mahsus tarafından heyeti celilenize teklif olunan kanun lâyhâsının kabulü münasebetile yeni Türkiye devletinin, zaten cihance malûm olan, malûm olması lâzımgelen mahiyeti, beynelmilel maruf unvanile yadedildi. Bu nun icabı tabiisi olmak üzere, bugüne kadar doğrudan doğruya meclisin riyasetinde bulundurduğunuz arkadaşınıza ifa ettirdiğiniz vazifeyi Reiscumurun unvanile yine aynı arkadaş-

nıza, bu âciz arkadaşınıza (sayı- lar, estağfurullah hakkınızdır) .. tevcih ediyorsunuz !.

Bu münasebetle, şimdiye kadar hakkımda izhar buyurduğunuz muhabbet ve samimiyet ve itimadı bir defa daha göstermekle yüksek kad- rüşinaslığınızı ispat etmiş oluyor- sunuz. Bundan dolayı heyeti celile- nize bütün samimiyeti ruhiyemle arzı teşekkürat ederim. (Estağfuru- lah, allah muvaffakiyet versin!)

Efendiler !

Asırlardanberi şarkta mağdur ve mazlûm olan milletimiz, Türk mil- leti, hakikatta mağdur telâkki edli- yordu. Son senelerde milletimizin filen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrâk kendi hakkında suizanda bu- lunanların ne kadar gafil ve ne ka- dar tetkikten uzak zevahirperest insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz haiz olduğu evsaf ve liyakatı hük metin yeni ismile cihan medeniyetine daha çok suhu- letle izhara muvaffak olacaktır. (İnşallah)

Türkiye cumuriyeti, cihanda işgal ettiği mevkie lâıyk olduğunu asarile ispat edecektir. (İnşallah)

Arkadaşlar !

Bu müesseseyi alıyeyi vucude getiren Türk milletinin son dört sene zarfında ihraz ettiği zafer, bun- dan sonra da birkaç misli olmak ü- zere teçelliyatını gösterecektir. (in- şallah) acizleri mazhar olduğum bu emniyet ve itimada kesbû liyakat etmek için pek mühim gördüğüm bir noktadaki ihtiyacımı arzetmek mec- buriyetindeyim. O ihtiyaç, heyeti

âliyenizin şahsım hakkındaki tevec- cüh ve itimadının ve müzahretinin devamdır. (hiç şüphe yok sesleri) ancak bu sayede şahsıma tevcih bu- yurduğunuz ve buyuracağınız vezaiifi hüsnü ifaya muvaffak olabileceğimi ümit ederim. (Allah muvaffak etsin!) Daima muhterem arkadaşlarının el- lerine çok samimi ve sıkı yapışarak onların şahıslarından kendimi biran bile müstağni görmiyerek çalışaca- ğım. Milletin teveccühünü daima noktai isinad telâkki ederek hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumuriyet mesut, muvaffak ve mu- zaffer olacaktır.

Bu söz üzerine sonu gelmiyen bir alkış tufanı başladı. Bu gök gürül- tüsünü andıran alkışlar arasında Atatürk yerine oturdu. Atatürk'den sonra Afyon sayılavı Kâmil efendi kürsüye gelerek, cumuriyetin devamı, şerefi ve mutluluğu hakkında bir dua etti. Saat 9 da meclis, Cumu- riyeti ilân eden ve ilk Cumur Reisi seçen meclis dağıldı. (29/30 Birinci- teşrin 1923.)

Halk, meclisin önünde dolu idi, Cumuriyetin ilânını ve Atatürk'ün Cumurreis olduğunu duyunca coştı ve sevinç ve heyecan içinde Anka- ra'nın dar ve karanlık sokaklarına daldıkları zaman, meclisin arkasında hazırlanmış olan toplar ateşe başladılar. Yüzbir parça top devam ediyor. Türk ulusuna Cumuriyeti ilân edi- yordu. Toplar devam ederken, Anka- ralılar da mahalleler arasından ta- bancalarını boşaltarak Cumuriyeti kutluluyordu.

30 Birinciteşrin salı günü, Anka-

ralılar sabahleyin işleri başına gelmişlerdi. Gecedan atılan yüzbir parçe top ve her taraftan atılan silâh sesleriyle halk bu mutlu karardan haberi olmuştu. Büyük bir sevinç içinde bütün dükkânlar açıldı, fakat az zaman sonra tekrar kapatıldı. Saat onde bütün dükkânlar kapanmış ve her taraf bayraklarla donatılmıştı. Sokaklar adam almıyordu.

Cumuriyetin ilânı için bir bayram yapılması hususunda hiçbir tarafta bir sözleşme olmadığı halde halk kendi kendine dükkânlarına bayraklar astr. Kale mahallelerinden kadınlar ve ellerinde bayraklar olduğu halde çocuklar, bayramlık elbiselelerini giymişler, meclisin önüne doğru akıyorlardı. Tahtekale, Balıkpazarı, Karaoğlan caddeleri insanle dolmuş taşmıştı. O zamanlar Ankara'nın nüfusu 70 bine çıkmıştı. Diyebilirim ki bu nüfusun hepsi ayakta idi. Saat on buçukta meclisin önündeki geniş alanda o kadar halk birikmişti ki, caddelerden geçmenin imkânı yoktu. Meydanda ufacık bir yol açmak için sıra ile polisler dizildiler. Meclisin içine sayıavlar bile kalabalıktan giremiyorlardı. Bu içten coşuş ve canlı kaynakış ancak bu şekilde muhafaza ediliyordu. Kültür bakanlığının, Taşhanın damları da insanle dolmuştu.

Hava beraktkr.. Güneş yaz günlerini hatırlatan bir sıcaklık saçıyordu. Kadınlardan, erkeklerden, At pazarına, Salıpazarına gelmiş olan köylülerden, esnaftan, memurlardan velhasıl her sınıf halktan toplanmış büyük bir kalabalık, Millet bahçesini Kültür bakanlığı bahçelerini ve mey-

danını baştan başa sarmıştı. Yüzlerde ve ruhlarda taşan bir sevinç vardı. Türk halkı yapılan büyük işleri, yüksek kaya sinisile anlıyor, onu kutluyordu. Cumuriyetin ilânını resmi bayram yapan, halkın kendi arzusu oldu. Halk sabırsızlıkla yeni başkanını ve diğer bakanları görmek için can atıyordu.

Bugün bir köylü şunları demişti:

— Gaziyi tanıy bu bağıri yanık millete bağırlaşın. Gazinin bu millete yaptığı yararlığı, ettiği fedakârlığı yüzlerce yıldır bir eden oldu mu?... Düşmanı mahveden, koca Gaziyi başımızda görmek bizi çok sevindirdi. O bizim başımızda biz onun yolunda hep birliğiz, Reisimizin demirden eli bize rahatlık verecektir. Biz köylüler bu işe inandık!..

Bu düzgün sözlü Türk köylüsü bu meydan halkının ruhuna tercüman olmuştu. Bugün halk yemek yimeğe gitmedi, aç karnına meclisin etrafında yüreklerden ve heyecanlardan bir çelenk örerek bekledi.

Öğleden sonra, meclis muzikası gelerek meydanda akşama kadar ulusal havalar çaldı. Bayram devam ediyordu. Halk, dört yıldan beri çok önemli kararlar vermiş olan Büyük Millet Meclisinin önünde, devrimci ruhunun birikmiş heyecanlarile yorulmadan vakur ve itimatlı bir tavırla, Meclisin dağılmasını bekliyordu.

Bu sırada (Hakimiyeti Milliye) gazetesi, yeni kabinenin listesi yazılı bir ilâve çıkardı. Halk, gazete satanların üzerine hücum etti, ilâveleri kapıştılar.

İlavede şunlar yazılı idi :

« Başvekil ve Hariciye vekili : Malatya mebnusu İsmet paşa, Şeriiye vekili - Saruhan mebusu Mustafa efendi, Erkânı Harbiyei Umumiye vekili : İstanbul mebusu Müşir Fevzi paşa, Dahiliye vekili : Kütahya mebusu Ferid, Maliye vekili : Gü müşhane mebusu Hasan Fehmi, Müfaai Milliye vekili : Karasi mebusu Kâzım paşa, İktisad vekili Trabzon mebusu Hasan, Adliye vekili : İzmir mebusu Seydi, Maarif vekili : Adana mebusu Safa, Nafia vekili : Trabzon vekili : mebusu Muhtar, Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye vekili : İstanbul mebusu Refik, Mübadele ve İmar ve-İşkân vekili : İzmir mebusu Mustafa Necati.

Halk bu yeni Kabineden çok memnun oldu. Teşkilâtı Esasiyeye göre, Cumurreis Başvekilini seçmiş, Başbakan da bütün bakanları seçmiş bulunuyordu. Cenk meydanlarında ön almış bu general İsmet İnönü'nün Başbakanlığı ve onun seçmiş olduğu bakanlar halkın sevincini bir kat daha coşturdu.

Öğleden sonra, Ankara namına Cumurreisini tebrik heyeti seçildi. Bu tebrik kurumu şu zatlardı: Ankara Belediye Reisi Kütükçü zade Ali, Kınacı zade Şakir, eski Müftü Rifat Efendi, müftü hacı Akif efendi eski sayıavlardan hacı Mustafa, eşraftan Aktar zade Rasım damadı Ağa zade Tefvik, Belediye azasından Karaböber zade Ahmed, hoca Kadir, Topçu zade Mehmed, Gençlik yurdu idare heyetinden Ankara Lisesi riya-zie muallimi Hüseyin Avni, Maliye

mümeyyizlerinden Fikri, Müftü zade Hazım ve tüccardan Hilmi baylar, Çankayaya giderek, Atatürkü Cumur reisine seçilmesinden dolayı tebrik etteler.

Başbakan tarafından da bakanlıklara şu tamim gönderildi : «Türkiye devletinin şekil hükümeti Cumhuriyet olduğu Büyük Millet Meclisininin 29 teğrinievvel 1939/1923 içtimainda teşkilât esasiye kanunile bilittifak tesbit ve ilân olunmuştur. Teşkilât Esasiye Kanunu mucibince ve aynı içtimada icra olunan intihapta Gazi Mustafa Kemal paşa Hazretleri Büyük Millet Meclisi tarafından Reisicumur intihap ve ilân olunmuştur.

Bu tamim Türkiyenin her bucağına gitti. Vilâyet, kaza ve köylerde bayramlar ve şenlikler ve fener alayları yapılarak Cumhuriyet bayramı kutlandı.

Ankara halkının Cumhuriyet ilânından dolayı sevinç ve heyecanı gece de devam etti. Belediye önünde Meclis mızıkası ulusal havalar çaldı, meydenlarda büyük meşaleler yakıldı, havaya mehtaplar atıldı. Her sokaktan davul zurna sesleri geliyordu. Büyük bir fener alayı yapıldı, binlerce halk, asker, memur, esnaf, işçi, talebe, kadın ve çocuk sokaklara döküldü. O kadar kalabalık vardı ki, insan yürümeden bu insan akıntısına bağlı gidiyordu. Ankaranın ve bütün Türkiyenin candan kutladığı geceli ve gündüzlü bir bayram daha görülmemişti.

Halk sokaklarda :

« Yaşasın cumuriyet !.. »

diye bağıyor.. Sarı pazarından, Kale mahallerinden bir insan akını belediyenin önüne, oradan da meclisin önüne geliyor :

« Yaşasın Gazi Mustafa Kemal, yaşasın cumuriyet ! », sesleri durmadan işidiliyordu. Büyük

Türk ulusu, candan coşmuş, her tarafı inletiyordu. O, yıllardan beri hasretini çektiği egemenliğe ve Cumhuriyete kavuşmuştu.

İşte Ankara'da Cumhuriyet kuruluşu ve ilanı bu suretle kutlandı. Bugünü yaşayanlar ne mutlulardır...

ANADOLU'DA TÜRK BÖLÜKLERİNİN HÜKÜMET KURMA TEŞEBBÜSLERİ AKİSLER (*)

AVNİ CANDAR

ANADOLU'DA Osmanlı devrinin başlamasından sonra ve onlara karşı hareketlerin ikincisi 762 yılına rastlıyor. Bu harekette Akı, Karaman, Turgutlu, Varsak adları geçiyor. Biz de tarih sırasile yaptığımız bu tetkiklerde bu gibi sayısı birden ziyade isimler üzerinde alfabe sırasile durmak istiyoruz. İşte bunun için evelâ (Ahı) adını inceliyeceğim.

*

Olgı (vaka) — Osmanlılar'da her buhranı kendi varlıklarını korumak ve ilerletmek için bir vesile sayan Karaman oğulları, oğlunun acısına dayanamıyarak öldüğü söylenen Orhan beyin yerine, nisbeten tecrübesiz ve genç oğlu Murad'ın geçtiğini duyunca, yine bir hareket yapmak istiyorlar. Civarlarında kendilerine yardımcı ve bağlaşıklık arıyorlar; bittabii buluyorlar.

Bu yardımcıları bilhassa Ankarada köklü ve kuvvetli olarak yerleşmiş olan Akılarla İçel, Konya, Adana çevrelerindeki Turgutlu ve Varsak adlarını taşıyan iki kuvvetli uruktu. Bunlar yeni padişahın, komutan yokluğundan bunalmış olan Rumili'deki orduya geçtiğini duyunca, yeryer, esasen kesin olarak belli olmıyan

(*) — *Başlangıcı ve birinci yazı geçen sayımızdadır.*

sınırları aştılar ve Osmanlı ülkesinden sayılan yerlere sarkıntılığa başladılar. Tecüttevarihe inanmak lâzımgelirse, o civarda bulunan « Küffar Meliklerine » de bildirerek onlarla da uyuştular.

Murad Hudavendigâr bu hareketi duyunca, her şeyde merci ve can kurtaran olan (ulemayı din) denen yobazlara baş vurarak islâm olan bu Türklerle mukatele için fetva alıyor. ve ordusile Anadoluya geçerek Ankaraya doğru ilerlemeğe başlıyor.

Kuvvetli bir Osmanlı ordusunun geldiğini ve kaleyi muhasaraya başladığını gören Akılar, küçük cumurluklarının bu orduya karşı koyamıyacağını ve bağlaşıklarının da çoktan savuştuklarını anlayınca kapandıkları « Ankara » kalesini vire ile Osmanlılara açmağa karar verdiler ve şehrin anahtarlarını birçok hediyelerle padişaha göndererek teslim oldular.

Sultan Murad bunlardan bir kısmını başka yerlere nakletti ve kaleye muhafaza için asker ve komutan bırakarak döndü.

*

Tarihte Akılar — Akılar hakkında bugüne değin pek çok şeyler söylenmiş ve yazılmıştır. Burada bu yazılanların hepsini toplamak hem lüzumsuzdur, hem de yerimizin azlığı

buna engeldir. Bunun için aza kani olacağız.

Ahı — Akılar ve Akıllık Aando-luya Türklerle beraber gelmiş gibi görünür. Fakat ne zaman, hangi tarihte ? İşte bunun için kesin bir şey söylenemez. Çünkü bu babda yapılmış ve yapılmakta olan incelemeler daha başlangıçtadır ve gerektiği kadar da genişlememiştir. Bunun için, en kuvvetli olmakle beraber, yine faraziye telakki edilebilecek malûmatı hulûsa edeceğim.

Abbasi halifelerinden Nasır (1182-578) de Abdülcebbar adında birisinden Akıllık almıştı, ki bu zamanda daha halife olmamıştı. Halifelige geçtikten sonra, islamlığın yayılmış ve kendisinin halife tanınmış olduğu yerlerdeki Akıllığı ve Akılları kendisine bağlamak için, (1210) yılında kendisini Akıllığın piri, büyük başkanı olarak ilân ettiği gibi kendisinden destur almamış olanların Akı olamayacağını ve kimseyi Akıllığa koyamayacağını yaydı. Dinin kuvveti, Akılları Bağdada koşturdu. Birçok Akı beyleri armağanlarla Nasıra gelerek ondan el aldılar, fütüvvet kâsesi içtiler, fütüvvet şalvarı giydiler, bu suretle halife Nasır, bütün Akılları kendine bağladı. Çünkü ondan el alan Akıllar, ancak onun adına el verebiliyorlardı. O zaman ise bu büyük bir kuvvet temin ediyordu. Hatta Anadolu Selçuklular hükümdarı ve Nasır'ın muasırı İzzeddin Keykâvüs bile bu halifeye şeyh Mecdüddin'i ağır armağanlarla göndererek Akıllığın tasdikını, yani fütüvvet buyurulduğunu istedi. Bu buyuruldu,

İzzeddini Anadolu Akıllarına da başbuğ yapmak suretile daha kuvvetlendirecekti.

Bundan anlaşıldığına göre Akıllık oldukça eskidir ve her halde (1180) yılından evvel vardır. Fakat buna dair kesin bir tarih ve sarîh mahaz göstermeğe imkân yoktur. İhtimalki bahis ilerledikçe bu babda bazı dayacak şeyler bulmak kabil olacaktır.

Selçuklular zamanında Anadolu'da Akıllık mevcut olduğu gibi, hatta daha evvelerden beri bütün şarkta tâ Türkistan'ın merkezlerinde de bu ve buna benzer teşekküller vardı.

Daha muahhar devirlerde Akıllara Anadolu'da çok sarîh olarak tesadüf etmekteyiz. Karamanların ilk devlet kurdukları sıralarda Konyanın yağmasında Akılların da eli vardı. Hatta (702) ile (712) arasında Konyada (Akı Mıstafa) adında bir mütegalibenin türediği de malûmdur.

Daha sonra da İbni Batuta seyahatinde birçok Akıllara rastlamıştır. Birçok şehirlerde Akı zaviyelerine misafir kalmış, onlardan hayli bahsetmiştir. Ve işte İbni Batuta'nın bunları anlatırken, arab dilinde «kardeşim» anlamına gelen bir kelime olduğunu söylemesidir ki, ismin asıl hüvviyetini değiştirmiştir. Bunu ileride tahlil edeceğiz.

Nihayet, işte yukardaki vaka sırasında da Akıllara rastlıyoruz. Hatta iş bu kadarla da kalmıyarak, daha sonraları da bazı Akı adlarını tarihte görüyoruz, ki bu, Akıllığın yaşamakta devam etmiş olduğuna delâlet eder.

İkinci Murad'ın kardeşi Mustafa, ağasına karşı bayrak kaldırmış, Bur-

sa önüne gelmişti. Bursalılar, daha evvel uğradıkları böyle bir vakadan örnek alarak, şehzadeyi şehire sokmak istemediler ve ona, başka tarafa giderek tamamen galip geldikten ve hükümdar olduktan sonra şehire girmesini, aksi takdirde şehir halkının ayak altında ezileceğini söylemek üzere (Akı Yakup ve Akı Hoşkadem) adında iki ileri gelen adam gönderdiler.

Arada daha bazı Akılara rastlıyoruz. Birinci Selim'in (Yavuz) baş doktoru (Reisületibba) sı da (Akıçelebi) idi. Hatta, Rumili'deki Yaşmaklı kazasının öteki adı olan (Akıçelebi) bu zatın vergisi olsa gerektir.

Bu devirden sonra, Akıllık artık tamamen bir nevi tarikatla karışmış esnaf teşkilâtı olarak yakın zamanlara kadar yaşamıştır. En ziyade, her büyük şehirdeki (dıbag) esnafı arasında yaşamış ve bazı şehirlerde ise hemen bütün esnaf teşkilâtına temel olmuştur. Bu bapta Serez misal olarak gösterilebilir.

*

Akı, türkçedir — Akı ismi, İbni Batutaya aldananlarca arabca kardeşim anlamına gelen (Ahi) olarak telkiki edilmişti. Fakat bu ismin öz türkçe ve aslen « Akı » olduğu artık ispat edilmiştir. Bu, türkçe (asil, cömert) anlamına gelen bir kelimedir. Yoksa kardeşlikle, arap dili ile hiçbir ilgisi yoktur. Akı — Aka — Ağa ihtimalki aynı kelimedir.

(Bürhanı Katı) cı Asım, gayretli ve özverili kişilere «Akı» denildiği ve sonraları bu adın baş ustalara ve

rilmiş olduğunu söylemektedir, ki çok doğrudur.

İsim türkçe olunca, onun köklerini de türklükte ve Türklerde aramak gerektir. Bunu, hiçbir iddiada bulunmuyarak ve sırf bir fikir olarak yapacağız. Fakat daha evvel (Akıllık) ın ne olduğunu inceliyeceğim.

*

Akıllık nedir ? — Akıllık daha kuvvetli olarak, bir tarikat, yani dini bir teşekkül telekki edilmiştir. Bazıları da bunun bir nevi esnaf kurumu olduğunu ileri sürmektedir. Filhakika Akıllığın gerek din — tarikat ve gerek ekonomik bakımından da önemi yok değildir.

Fakat Akıllığı iyi incelersek, ilk zamanlarında işin böyle olmadığını açıkça görürüz. Çünkü tarihte ilk rastladığımız Akılar, hiçbir veçhile esnaf değildiler. Geniş malikanelere, mallara sahiptiler ve bu topraklarda yaşayan ahaliye ağalık ederlerdi. Yalnız şurası muhakkak ki, bu ağalık hiçbir zaman zulümle yapılmazdı.

Akılar teşkilâtında kademeler, dereceler vardı. (Akı) olmak için bir takım payeleri kazanmak ve bazı şartları yerine getirmek gerekti. En başta (yigitlik) geliyordu. Bu bir nevi çıraklık derecesi idi. Fakat, bizim anladığımız herhangi bir sanattaki çıraklık değil; Akı çıraklığı. Yigitlere okuma, yazma öğretilir, hayatta lâzım olan bilginlerin hepsinden birer parça bellettirilirdi. Bu bilgiler arasında en fazla önem verilen spor, silâhşorluktu. Sonra nazari ilimler, yani tarih, dil ve bir de musiki ile ulusal oyunlar öğretilirdi. Her yigit

aşıcılık etmesini de bilirdi. Akıllıkta ahlâkın çok büyük bir yeri vardı, bir yiğit yetiştirmiyen Akı olamazdı.

Bütün bunları dikkatle incelersek, bunun bir nevi (şövalyelik) olduğunu anlıyabiliriz.

Yani daha açık bir deyişle, bu bir çeşit derebeyliğidir. Fakat bunu, garbın ve hatta şarkın kırıcı ve halkı esir sayan derebeyliği ile bir tutmamalıdır. Bunların zulüm ve ahlâksızlığını Akıllıkta bulamayız. Akıllık mertlik, insanlık, başkalarına yardım, misafirserverlik, küçüklerine sevgi, büyüklerine saygı aşılıyan ve medeniyetin, ilmin yayılmasına, genişlemesine hizmet eden bir kurum olarak görünür. Onda, faraza tebaasının, yani arazisindeki ahalinin malına, canına, ırzına sahip ve tasallut edici bir durum hiçbir zaman görülmemiştir.

İlk zamanlarda bu halde olan Akıllık, zaman geçtikçe tamamen değilse de, dinse bir şekle sokulmuş, esnaf kurumlarına girerek daha ziyade ekonomik bir şekil almıştır. Fakat bu iki devir arasında onda bir hüviyet daha görünür ki, o da, bunun insaniyete hizmet eden ve her yerde şubeleri bulunan gizli bir cemiyet şeklidir. Akıllığın bu halini, şimdiki Masonluğa benzetebiliriz. Masonların nasıl bir takım loca teşkilatları varsa, Akılların da her şehirde, hatta kasaba ve köylerde şubeleri bulunuyordu. Bunlar, Masonların üç köşeleri gibi bir işaretle (Masonlukta bu asıldır, içindeki paye işaretleri teferüattır) her yerde birbirlerini tanıyor, tutuyorlardı. Mogol ordularında

bile bunlara tesadüf ediliyordu. Bu sebeple bunları bir aşiret telakkı edenler bile olmuştur.

İş bu halde olunca, Akılları daha eski zamanlarda da aramak fazla bir cüret olmasa gerektir. Çünkü şurası sarih olarak görünüyor ki Akıllık türklerde doğmuştur ve onlarda uzun müddet açık olarak görülmüştür. Halife Nasırın Akıllığı, kendisine büyük bir Türk kuvvetini temin etmek emelinden ileri gelmiştir. Arabistanda ve araplıkta hiçbir zaman böyle bir teşekkül görünmemiştir. Nasır'dan üç asır evvel Türklük Bağdatta bütün hüküm ve nufuzu eline almıştı; çünkü ordular türkleşmişti.

Akıören veya — ki doğrusu budur — evren efsanelerini bir tarafa bırakırsak, Akıllığın yukarıda anlattığımız şekillerine daha eski zamanlarda rastladığımızı zannettirecek delâil vardır. Biz hiç bir iddiada bulunmaksızın sadece bu yöndeki faraziyelerimizi söyleyeceğiz. Çünkü bu faraziyelerinin işlendikçe kuvveti artacak bir hakikat olduğu hakkında umudumuz vardır.

Çok eski zamanlarda, Homer'de, (Ahaion) olarak gördüğümüz ismi tahlil edersek, Akı'nın aynı olduğunu görürüz. Bu kelimenin sonundaki (on) cemi lâhakaşdır. Onu kaldırırsak kelime Ahai kalır. Sondaki (i) harfı cemi yapmağı kolaylaştırmak için getirilir ve vovayeli hafifletir. İsim müfred olarak kullanılırsa (Aha) olması lâzımdır; bu isim de tamamen (Akı) nın karşılığıdır; Akıllar — Akalar — Akaylar — Ağalar demektir.

Akı ile Aka arasında hiçbir fark yoktur. Türkçede bu kabil vuvayel değişimleri çok olur ve esas hiçbir zaman değiştirmez. Etimoloğlar bunu pekâlâ bilirler.

Eski Yunanlıların (Ahalar) dedikleri büyük camia, Yunanistana şimalden, Tuna boylarından gelmişti. O zamanlarda Tuna'dan, hatta Trakya'dan tâ orta Asyaya kadar İskitlerin, yani Sakka denilen ve bir çok ulus ve uruklara bölünmüş olan Türklerin oturduklarını Herodot'dan öğreniyoruz. Şu halde Türklerin oturduğu bir memleketten çıkarak gelmiş olanların da onlardan olması icabeder. Tuna'nın cenup havalisi eski zamanlarda (Küçük İskitya) adını taşıyordu.

Diğer taraftan bu Ahalar'da, tıpkı Akı veya Akalar gibi, büyük mülk sahipleri olarak görünüyorlar. Bunlar da ahlâka büyük ehemmiyet veriyorlardı. Atrid'lerden birisinin karısı olan güzel Elen'in Trovalı Paris (ihtimal doğrusu Bars?) tarafından kaçırılması bütün bunların yurdlarını, aylelerini bırakarak ordularile beraber yıllarca süren bir harbin zahmetlerine katlanmalarına yol açmıştı. Sonra Homer'in anlattığı bütün adetlerinde Akılara çok büyük yakınlık görünüyor. Bu vadide yapılacak incelemeler çok kuvvetli izler verecektir sanıyorum.

Dünya medeniyetinin babalığı, yarım asır eveline kadar eski Yunan medeniyetine vermişti. Son zamanlarda yapılan keşifler, işin böyle Yunan kadiminin şarktan ve Türk eski medeniyetinden ayrılmış, üre-

miş olduğunu açıkca ortaya koydu. O halde bizim bu babda beslediğimiz umudların da boşa çıkmayacağını sanmak fazla bir hayale sapmak değildir. Beş yıl önce söylediklerimizle eğlenmeğe yeltenenler bugün o fikirlerin doğruluğuna inanmışlardır.

O zamanlardan bize kadar gelen birçok adlar, hatta bugün bile çok maruf ve tanınmış türkçe ad ve kelimelerdir. Bu babda (Sardes, Larisse, yıldıztepe, İzmir) adlı eserimde bir kaç örnek göstermişim. Zamanla beraber ilim de ilerliyor ve her adım kaç örnek göstermişim. Zamanla da ortaya yeni ve Türkün kuvvet ve medeniyette önyaklığını isbat eden deliller çıkarıyor. İşte bunun içindir ki Akı — Aka adları üstünde tetkikatı arttırmak bize bir çok yeni şeyler vereceği cihetle pek lüzumludur. Bunu gençlerimizden bekleriz.

*

Akılar, yedinci asırda Anadolu'da çok kuvvetlenmişlerdi ve sekizinci asır ortalarında kuvvetleri son hadine varmıştı. Bunlarda hiçbir zaman bir kabile hali görülmemiş olmakla beraber, bir birlik (camia) oldukları da inkâr edilemez. Zaten Türk kabilelerinin hemen ekserisi de birliklerden hasıl olmuştur. Hatta Oguzlar bile bir camiadır. Şurası da dikkate çok değer, ki eski Ahalar da bir kabile manzarası göstermezler. Ancak başlarındaki Akalar'ın adına izafe edilmişlerdir. Maamafih Türk bölüntleri arasında (Ağaylı) adını taşıyan uruk da vardır.

Kendilerini kuvvetli gören Akılar

en kuvvetli buldukları Ankara'da bir cumuriyet kurmak istediler. Eğer bunda muvaffak olsalardı birçok şehirler de kendilerine iltihak edecekti. Bu itibarla Osmanlılara karşı hareket etmeğe kalktılar. Fakat kuvvetlerini iyi hesap edememişlerdi ve Osmanlı ülkesidne bulunan Akılar da buna pek tarafılı olmamışlardı.

Akı kuvvetleri Anadolu'ya pek fazla dağılmıştı. Bir topluluk vucuda getirmek için gereken vesaitten de mahrumdular. Bu sebeple fazla mukavemete lüzum görmediler.

Anadolu'da Akı adını taşıyan pek çok yerler, köyler olduğu gibi şehirlerde de birçok Akı adında mahalleler vardır. Bunlar bize Akılığın genişliği hakkında güzel malûmat veren belgelerdir.

Ankara'da birçok Akı adları taşıyan eserler olduğu gibi Ahimesut adında bir köy de vardır. Haymanada (Ahıboz), Keskin'de (Ahılı), Yaban-

abad'da (Ahiler), Eskişehir, Sivrihisar, Edremit, Ezine, Sürmene, İzmit ilçelerinde (Ahılar); Ankara (Bitik kamununun), Palo, Kocaili, Divrik, Bursa, Edirne, Muğla ilçelerinde (Ahı), Muş (Ahıkân), Van (Ahılan), Çorum (Ahıryas), Mihalıççık (Ahıseyh), Gölpaazarı (Taşcirahılar Sorguncukahılar), Saray (Ahımehtmet), Malkara (Ahıören), Lapeski (Ahıalanı), Geyve (Ahıbabası divanı), Sarayköy (Ahıllı), Samsun (Ahıllı), Çarşamba (Ahalı ma Elekcıyan).

Bu isimler, Akılığın ne kadar geniş mikyasta yayılmış ve ne kadar önem kazanmış olduğunu göstermeğe yetse gerektir. Dilimizdeki Ahıbabası tabiri (Akıbabası) sırdan bozmadır.

Son olarak, Akılar hakkında söylenmiş olanların yetmiyeceğini ve bunlar etrafında daha geniş ölçüde incelemeler yapılması gerektiğini söyleyeceğim.

NÜFUS SAYIMI

Beş yılda bir yapılması kararla-
şan nüfus sayımı geçen ayın yirmi-
sinde yurdumuzda sıkı bir düzen
içinde yapılmıştır. Ne bir eksik ve
ne de bir artık olmaması için derin
bir dikkatle yapılan bütün hazırlıklar,
müsbet neticeler vermiştir.

Sayımın iyi sonuçları üzerinde
Başbakanımız şunları söylemişlerdir ;

« — İşin en ehemmiyetli tarafı,
sayımın doğru olarak yapılması idi.
Buna çok emek verilmiştir. Sayan-
ların ve sayılanların bu noktada gös-
terdikleri dikkat ve özen bizi müs-
terih edevек kuvvettedir.

Sayım içinde çalışan yabancı
mühassıs da beni bilhassa gene bu
nokta üstünde tatmin etti. Türkiye,
nüfus sayımlarında, en doğru netice
alınan yerlerden biri olmuştur.

Sayım malûmatı üzerine memleket
derdlerini görüb anlamak ve tedbirler
almak yolundayız. Bu da şüphesiz,
ancak doğru istatistiklerle mümkün
olabilir.

16,188,767 rakamı büyük ve kuv-
vetli neticedir. 1927 sayımına göre
artma payı, istikbali geniş ve ferah
görmek için bize hak kazandırıyor.
Güzel ülkemizi bayındıracak ve mü-
dafaa edecek olan bu sayıda bir mil-
let, insanlığın istinad edeceği başlıca
temellerden biri olabilir. »

Sayım sonunda Türkiye nüfu-
sunun

Erkek	7,974,925
Kadın	8,213,842
Yekûn	16,188,767

olduğu anlaşılmıştır. 1927 nüfus sayımında :

13,648,270 nüfus tesbit edildiğine göre, Türkiye nüfusu sekiz sene zar-
fında 2,540,497 kişi olmak üzere binde
186 nisbetinde artmıştır. Bu artış
vasatı olarak senede binde 23 nisbe-
tine tekabül eder.

Nüfusun vilâyetlere ve şehirlere
göre dağılışını gösteren rakamlar
şunlardır :

Alfabe sırasile illerimizin nüfusu

Vilâyetler	Erkek	Kadın	Yekun
Afyon	144 448	155 131	299 619
Ağrı	48 814	44 537	93 351
Amasya	62 270	66 222	128 492
Ankara	274 294	264 963	539 257
Antalya	115 457	125 753	241 210
Aydın	125 862	134 847	260 709
Balkesir	245 130	250 321	495 451
Bilecik	61 105	64 312	125 417
Bolu	114 179	132 997	247 176
Burdur	47 310	48 556	95 866
Bursa	216 863	225 294	442 157
Çanakkale	114 007	109 207	223 214
Çankırı	81 827	95 905	177 731
Çoruh	121 294	270 688	286 751
Çorum	138 906	147 394	270 688
Denizli	140 173	144 541	284 714
Diyarbakır	107 124	107 747	214 871
Edirne	93 519	92 695	186 214
Elâziz	126 928	126 213	253 141
Erzincan	79 891	79 092	158 983

Erzurum	190 132	196 345	386 477
Eskişehir	90 467	92 494	182 961
Gaziantep	145 635	137 829	283 464
Gireson	126 858	132 815	259 673
Gümüşane	81 330	87 974	169 304
İçel	121 685	124 807	246 393
İstanbul	455 939	421 167	877 106
İzmir	304 072	290 488	594 560
Isparta	78 438	88 208	166 646
Kars	159 164	145 080	304 244
Kastamoni	163 393	198 335	361 728
Kayseri	151 262	161 207	312 469
Kırklareli	95 380	77 064	172 444
Kırşehir	68 363	77 321	145 684
Kocaeli	168 484	166 489	334 973
Konya	272 949	295 631	568 580
Kütahya	165 786	183 004	348 790
Malatya	204 056	207 969	412 025
Manisa	208 129	216 500	424 624
Maraş	95 599	94 100	189 699
Mardin	110 870	115 150	226 020
Muğla	93 854	103 264	197 118
Muş	80 161	77 342	157 503
Niđe	119 668	127 868	247 436
Ordu	133 429	149 890	283 319
Samsun	165 616	172 229	337 845
Seyhan	200 498	185 804	386 302
Siird	61 284	66 586	127 870
Sinob	96 399	107 249	203 648
Sıvs	214 111	221 518	435 629
Tekirdağ	101 233	93 810	195 043
Tokat	150 575	159 577	310 152
Trabzon	165 856	193 940	359 796
Urfa	114 744	114 450	229 194
Van	73 720	68 952	142 661
Yozgat	128 052	133 609	261 661
Zonguldak	158 298	162 405	320 703
Ümumi Yekün	7.974 925	8.213.842	16.188.767

Manisa	424 624
Malatya	412 025
Erzurum	386 477
Seyhan	386 302
Kastamonu	361 728
Trabzon	359 796
Kütahya	348 790
Samsun	337 245
Kocaeli	334 973
Zonguldak	320 703
Kayseri	312 469
Tokat	310 152
Kars	304 244
Afyonkarahisar	299 619
Çorum	286 751
Denizli	284 714
Ayıntap	283 464
Ordu	283 319
Çoruh	270 688
Yozgad	261 661
Aydın	260 709
Gireson	259 673
Elâziz	253 141
Niđe	247 436
Bolu	247 176
İçel	246 393
Antalyo	241 210
Urfa	229 194
Mardin	226 020
Çanakkale	223 214
Diyarbakır	214 871
Sinop	203 648
Muğla	197 118
Tekirdağ	195 043
Maraş	189 699
Edirne	186 214
Eskişehir	182 961
Çankırı	177 731
Kırklareli	172 444
Gümüşhane	169 304
Isparta	166 646
Erzincan	158 983
Muş	157 503
Kırşehir	145 684
Van	142 672
Amasya	128 492
Siird	127 870
Bilecik	125 417
Burdur	95 266
Ağrı	93 351
Yekün	16 188 767

İl sınırı itibarile ve nüfus
çokluğu bakımından
İlbaylarımız :

İstanbul	877 106
İzmir	594 560
Konya	562 580
Ankara	539 257
Balıkesir	495 451
Bursa	442 157
Sıvas	435 629

Uray sınırlarındaki nüfusu 25 binden fazla olan şehirler :

	1927	1935		1927	1935
İstanbul	690 857	740 751	Diyarbakir . . .	30 709	34 874
İzmir	153 924	170 410	Samsun	30 372	33 839
Ankara	74 553	123 514	Erzurum	31 457	33 127
Seyhan	72 577	76 306	Urfa	29 098	31 252
Bursa	61 690	72 326	Manisa	28 684	30 746
Konya	47 496	52 594	Trapzon	24 587	28 713
Gaziantep	39 998	50 892	Maraş	25 982	28 340
Eskişehir	32 341	47 080	Malatya	20 737	27 233
Kayseri	39 134	46 491	İçel (Mersin) .	21 171	26 919
Edirne	34 528	36 000	Bahkesir	25 740	26 430
Sivas	28 493	35 207			

Bir Tahlil

Sayımın neticeleri üzerinde F. R. Atay Ulus'da şu tahlili yapmıştır :

« İstatistik idaresi dün sayım sonuçlarını bildirmiştir : Türkiye nüfusu 16,188,767 ye çıktı. 927 denberi 2,540,497 kişi arttı. Bu nisbet binde 23 dür. Sovyet Rusya'dan sonra dünya rekorunu tutuyoruz.

Biz 927 sayımın da pek dikkatli yapılmış olduğunu biliyorduk. Mühim olan, bugün 13,648,270, bugün 16,188,767 oluşumuzdan fazla, artış nisbetinin binde 20 den fazla olmasıdır. (1)

(1. Binde 20 den fazla artış nisbetinin değeri ne olduğunu görmek için diğer memleketler rakamlarına bakınız :

Romanya	13,3
Bulgaristan	13,6
Yunanistan	11,3
Yugoslavya	14,4
Mısır	16,3
Rusya	23,5

(921-935 vasatısı)

Bunun manası büyüktür: Bir memlekette nüfus artmak demek, bütün sây ve genlik faaliyetlerine imkân veren, halka güven ve sükûn veren bir idarenin varlığı demektir. Kalabalık Türkiye, bayındır Türkiye gibi Cumhuriyetin eseri ve şerefidir.

Trakya ve Anadolu 911 den 921 e kadar, tam on yıl, büyük küçük tam vaktinde devlete karşı, üç kıta üstünde, dört harb için bütün gençliklerini kurban vermiştir. İsyancıları bu hesaba katmıyoruz. Yıllarca tarlalar boş kalmıştır; ocaklar tütmemiştir; Cumhuriyet kuruluncaya kadar, Anadolu'da sıtmaya ve hiç bir salgına

İtalya	10,1
Belçika	3,4
İsviçre	4,9
İngiltere	3,3
Almanya	7,1
Lehistan	12,1
Fransa	1,0
Jabonya	13,7
Kostarika	24,5
Filistin	20,2

(Fakat bu rakam nüfus artışı değil, hicret rakamıdır.)

karşı savaşta bulunulmamıştır.

Sultan Hamid devrinde hemen hiç ardı arası kesilmeyen çöl isyanlarına ve 1908 den sonra Arnavudluk ve Arab isyanlarına genç erkeklerini yollayan gene bu Anadolu idi. Gene bu Anadolu'nun dağları ve ovaları asırlardan beri sükûn ve güven yüzü görmemiştir.

Anadol'nun tenhalığı bu halkın canlılık noksanından değildi: Doğanların büyümesine, büyümüş olanların yaşamasına imkân veren şartlar ancak Cumhuriyet idaresi ile varlaşabilmiştir.

Bugün bu toprakların bütün yüzölçesine göre bulduğumuz kilometre başına yüzde 21,02 nisbeti, eğer en iyi bizim tanıdığımız ve bildiğimiz bu Anadolu'nun tarım verimine göre, düşünülecek olursa, memleketimizi daha şimdiden kalabalık ülkeler arasında sayılabiliriz: Anadolu ancak içindeyaşayan halkın işlemesine ve geçinmesine tabii artışına yeter olan bir yurddur.

On yılda hiç şüphesiz 20 milyonu geçeceğiz. Buna dışardan gelecek göçmenleri katmıyoruz. Her gün daha artacak olan her türlü ekonomi faaliyetlerinin bu milletin canlılığına ilâve edeceği hızı da hesablamıyoruz.

Yeni asır tekniği ile cihazlanmış olan Anadolu'da. 16 küsur milyonluk kuvvetli ve cesur bir halkın düğüş-türebileceği ordular, dışardan gelecek her türlü tehlikeyi bir tarafa atmış demektir. İki şartla : Hiç durmadan ilerlemek bir, bize bu mutlu günleri gösteren sükûn ve güven rejimini sıkı tutmak iki !

Biz yurdu her türlü tehlikeden

birliğimiz ve Atatürk devrimini benimseyip şuurlaştırmakla kurtardık : Her türlü tehlike, ancak, birliğimizin ve devrim hızının zayıflamasından doğabilir. »

Sayımın tarihi üzerinde kısa bir duruş 20 Teşrinevelde yurdda yapılan işin kıymet ve ehemmiyetini daha çok tebarüz ettirecektir.

Nüfus sayımının tarihi :

Tarihçilerin söylediğine göre dün yada ilk nüfus sayımı ve istatistiği yapan memleket İsveç'dir. İsveç'de 1741 yılında ölüm, doğum ve evlenmenin kayd ve tesbitine başlanmış ve 1742 de ilk nüfus sayımı yapılmıştır.

1907 de Berlin'de toplanan arsulusal istatistik kongresine 1750 den 1900 e kadar nüfus sayımı ve diğer istatistiklerle gelen İsveç istatistikte dünya birinciliğini kazanmıştır.

Fransada Lavoisier başka başka şehir ve kasabaların nüfus sayımı ve mukayesesini yapmağa başlamış ise de 1817 yılına kadar muntazam bir sayım yapılmamış ve o tarihte ancak Paris'in nüfus sayımı yapılabilmektedir. Nihayet nüfus sayımının askerlik bakımından ehemmiyetini takdir eden Napoleon bütün doğum, ölüm ve evlenmelerin haber verilmesini mecburi yapmış ve haber vermeyenler için ağır cezalar koyarak nüfus istatistiklerine muntazam şekilde başlatmıştır. O zaman nüfusa yazılmamış olanlar mektebe ve işe alınmadıkları gibi, rey hakkından mahrum ediliyorlar, hatta veraset ve intikal muamelelerini dahi yapıramıyorlardı.

Napoleon işi bu kadar sıkı tutmuş olmakla beraber ilmi olmaktan ziyade askeri olan bir amac güdüyordu. O zaman Avrupa'nın birçok memleketleri Fransa'nın idaresi altında oldukları için bu usul Belçika, İspanya ve İtalya'da da tatbik olundu. Avrupa ve Amerika'da bugün dahi nüfus sayımı için kullanılan usuller Napoleon'un koymuş olduğu esaslardan alınmış ve inkişaf etmiş bulunmaktadır.

İngiltere'de ise nüfus sayımı ve istatistik VIII inci Henry'nin o zamanın bütün içtimai teşkilâtının ellerinde tutan papazları ve din müesseselerini evlenme, vaftiz, ve ölüm leri kaydetmeğe mecbur tutması ile 1538 de başlamıştır. Bununla beraber şehir ve kasabaların nüfusunu ayrı ayrı tesbit eden bir nüfus sayımı 1801 de, ve ilk muntazam genel sayım ise 1851 de yapılmıştır.

Yirminci asrın başında ve bilhassa dünya harbinden sonra dünyada nüfusunun yalnız sayısını değil bütün mühim vasıflarını bildiren sık ve

muntazam sayım yapmayan hiçbir medeni memleket kalmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti 1927 de ilk muntazam sayımı yapmıştır. O zamanki tecrübe memleketimizde bu çok mühim işin muvaffakiyetle yapılması için alınması lâzım olan tedbirleri kısmen göstermiş ve senelerden beri yapılan etraflı tetkikler ve tecrübelerle 1935 Birincisinin 20 sinde bütün tedbirler alınarak ve bütün Türk münevverliği seferber edilerek ilmi ve muntazam bir sayım yapılmıştır.

927 de nüfusumuz 13,648,270 idi. 935 de 16,188,767 yi buldu.

927 de bir kilometre murabbına 18 kişi düşüyordu. Bu mikdar 935 de 21,2 ye çıkmıştır. Sekiz yılda nüfusumuz 2,540,697 artmıştır. Artma nisbeti sekiz yılda binde 186 ve yılda binde 23 dür. Bu artış dünyada Sovyetlerden sonra ikinci gelmektedir.

927 de 100 nüfustan 52 si kadın, 48 zi erkekti. 935 de 100 nüfustan 51 ri kadın, 49 zu erkektir.

Komployu Telin — Nüfus Sayımı — Uraylar Kurutalyı
— 12 inci Cumhuriyet Bayramı — İtalyan - Habeş Harbı
— Avrupa sıyasası — Balkanlar Sıyasası — Uzak Şark

M. GAYYUR

Yurd İçinde:

Komployu Telin :

Türklüğün en önemli aylarından biri olan Teşrinevvel bu sene özlü başarılar için yapılan büyük himmetlere sahne olmuş, aynı zamanda ulusun nefret ve lânetle karşıladığı alçakça bir teşebbüsün meydana çıkması ile kendini belirtmiştir.

Türkün gözbebeği, ulusal kudretin yaratıcısı, dünyanın şimdiye kadar gelmiş önder ve yalovacların en yücesi olan Atatürke karşı Suriye topraklarında hazırlanan bir suikasin sefil vasıtaları Cenup hududumuzda yakayı ele verdiler. Teşvikçileri henüz araştırılmakta olan alçakcesine teşebbüsün elebaşlarından birinin Türk düşmanı yüzelliliklerden Çerkes Etem olduğu meydana çıktı. Etemin Türkiyeye geçen serisi avenesi ile onlara yurdumuzda yataklık etmek alçaklığını gösterenler birer birer yakalandığı gibi hükümetin teşebbüsü üzerine Etem ve kardeşi İngiliz memurları tarafından tevkiif edildiler.

Başiktekinden en ihtiyarına kadar bütün millet tarafından lânetle karşı-

lanan alçakcesine teşebbüsün duyulması yurdun her tarafında büyük bir galeyena meyden verdi. En hücre köşelere kadar her yerde mitingler aktedildi. Alçak müteşebbislerin cezalandırılmaları hükümetten istenildi. Bu mitingler arasında Ankara'da yapılan elli bin kişilik miting ile İstanbul ve İzmir'de yapılanlar ulusun, Atatürke karşı olan bağıntısını pek canlı olarak gösteren muazzam tezahürler halini haldılar.

* * *

Nüfus Sayımı :

Teşrinevvelin yirminci günü ikinci defa olarak memleketin nüfus sayımı yapıldı. Yapılan sayım sonunda sekiz sene içinde nüfusun senevi binde 23 nisbetinde çoğalmış olduğu neticesine varıldı. Bu çoğalma miktarı Rusya'dan başka bütün diğer memleketlerinkinden fazladır. Ve ati için büyük ümitler verecek yapıdadır. Geçen sayımda yurdun bütün nüfusu ancak onüç buçuk milyon iken bu defa 7,974,925 erkek ve 8,213,842 kadın olmak üzere 16,188,767 nüfusu-muz olduğu anlaşılmış bulunuyor.

Uraylar kongresi :

İç Bakanlığının teşebbüsile ilk Türk Uraylar Kurultayı geçen ayın 25 inde Ankara'da toplandı.

Kurultayda bütçeleri 20 bin lira-dan yukarı olan 117 Urayın başkanı bulunmuştur.

Kurultay için şöyle bir program hazırlanmıştı :

1 — Uraylarımızın bayındırlık işi,

A — Şehirlerimizin beşer senelik bayındırlık programlarında neler bulunmalı ve nasıl başarılmalıdır

B — Belediyelerimizin tek başına yapamayacakları plân, su, ışık, yol gibi işler için kurulacak Belediye birlikleri ve Bakanlıkta kurulan « İmar heyetleri » için etüdler.

2 — Hayatı ucuzlaştırma :

Uraylarımızın hayatı ucuzlatmak için kurulacak çarşı, pazar ve alanlar için etüdler.

3 — Uraylarımızın gelirleri, bütçeleri, harca usulleri :

A — Uraylarımızın gelirleri ve bunların en az harca ile elde edilmesi çareleri, yeni gelir aramak ve bunların üzerinde araştırmalar yapmak.

B — Uray bütçelerinin yapıma şekilleri.

C — Uray paralarının harcanma usulleri.

E — Uray « kat'ı hesaplarının » yapıma şekli ve onaylama sistemi hakkında etüdler..

Bütün şarbaylar kurultay programında gösterilen üç kısım hakkında kendi uraylarının finansal durumu ve uraylarının özlüklerine göre ve

etüd konuları sırasınca rapor ve kongreye açılmazdan önce göndermişlerdir.

Raporların hazırlanmasında esas, urayların son yıl bütçesi olacaktı. Gelirlerin cinsleri ve her birinin tahsil yekûnları, geçen yıla göre kıyaslanmış şekilde bulunacaktır.

Kurultay, programındaki işlere göre üç encümene ayrılarak çalışmıştır. Bunların hazırladıkları raporların ana hatlarından kısaca bahsedeceğiz :

Bayındırlık komisyonu raporunda; bugünkü kanunlara göre yapılacak bayındırlık plânları 50 yıl sonraki nüfusu alabilecek büyüklükte olması lâzımdır. Buna, bu plân dışında her türlü yerleşme ve mesken yapısını yasak edici bir kanun maddesinin eklenmesi ve bütün plân sahasının bayındırlığı masraflı olacağından bugünkü kuruluş ve iş istikametleri göz önünde tutularak mevcut nüfusu şehircilik bakımından alabilecek büyüklükte bir parçanın sınır olarak tesbiti muvafık olacağı bildiriliyordu.

Bundan başka, bayındırlık işlerinin masraflarını karşılamak için en önemli vasıtalarından birisinin de arazi sıyasası olduğu ve plân tatbikatında bazı arsaların değerleri yükseldiği, böylece arsa sahiplerinin bundan faydalandıkları, öte taraftan urayların birçok ödeme mecburiyetlerine girdikleri izah edilerek plân kotarılan yerlerde yollar, yeşil sahalara ve serbest arazi için lâzım gelen yerlerin

yüksüz temini ve ayrıca uraya bir nisbet içinde parasız bir arsa terki için yeni bir kanun formülü bulunması teklif edilmiştir. Bayındırlık işlerinin en büyük yardımcısı olan istimlak kanununun bakanlıkca yeniden incelenerek, urayların karşılaştıkları zorlukları kaldırıcı bir surete tadili son derecede temenni edilmiştir.

Yaşayışı ucuzlatma komisyonu raporunda; İç Bakanlığının iki yıl önce verdiği direktife göre her şehir ve kasabada mahalli icablara uygun olarak çalışmış bulunan pazar yerlerinin verdiği çok iyi sonuçlar memnuniyetle kaydedilmektedir. Önümüzdeki yıllarda pazar yerlerinin çoğaltılması faydalı görülmüştür.

Uray sınırları içinde satılan «havayıcı zaruriye» eşyasının en uzak şehir ve kasabalardan getirildiği görüldüğünden urayların komşu istihsal bölgelerine bağlılıklarının artırılması istenilmektedir

Şehir ve kasabalar arasında çalısan taşıma vasıtalarının müşterek bir tarifeye bağlanması ve bir tüzük hazırlanması hususunun Bakanlıktan rica edilmesi kararlaştırılmıştır. Bundan başka deniz ve demir yollarında yiyecek ve içecek nakliyatı için yapılan tenzilâtın önemi gözönüne konularak bu tenzilâtın biraz daha fazlalaştırılması ve aynı tenzilâtın şark demiryollarından da teminini hükümetten istenmesi dilekler arasında yazılmıştır.

Uraylar gelirleri komisyonu, raporlarında uray bütçeleri için birçok yeni gelirler teklif edilmiştir. Bunlardan bir kaçı şunlardır :

Ural sınırı içine münhasır olmak üzere yol parasına şar kurulu kararıyla üç liraya kadar zam icrası salâhiyetinin verilmesi.

Toptan satılan eşyanın mecburi olarak uray kantariyle tartılması;

Bina ve kazanç vergilerinden arılan uray hisseleri nisbetlerinin artırılması;

Uray sınırları içindeki mezruatın korunması hizmetine karşılık olarak arazi sahiplerinden bir ücret alınması;

Gelirlerin tahakkuk ve tahsi şekillerinin basitleştirilmesi;

Tuz ve şeker hariç, inhisara tâbi maddelerin satışından uraylara pay ayrılması;

Telefon konuşma ücretlerinden Pay alınması,

Tanzifat ve tenvirat resimlerinin Finans Bakanlığı teşkilâtınca cibayeti hakkında yapılan teklif komisyonunca muvafık görülmüştür.

Uraylar kurultayı dört gün süren sıkı bir çalışmadan sonra, Başbakanın bir söyleviyle 27 Birinciteşirinde toplantısına son vermiştir.

Başbakanın söylevinde kurultayın çalışmalarını incelediği gibi hükümetin kurultay kongreleri üzerindeki düşünelere de genişçe temas etmiştir. Söylevi olduğu gibi sutunlarınıza alıyoruz :

« Birkaç gündenberi yurdumuzun Belediye vazifelerini dikkatli bir surette tetkik buyuruyorsunuz. Biz çalışmalarınıza yakından alâkadar olduk. Çok değerli teklifler ve mütaalealar ortaya koydunuz. Bunları hükümete düşen hususlarda, ciddi

bir dikkatle tetkik edeceğiz. Faydalı olmak imkânımızda ve elimizde olduğu zaman Belediyelerimize yardımcı olmayı değerli bir vazife sayacağımıza emin olabilirsiniz.

İntizamla ve irtibatla işliyen her Belediye memleketimizin içtimai hayatında mühim bir uzuv, yükseltmek için ve ilerlemek için mühim bir mekanizmadır. Memlekette bir çok temaslar yapıyoruz. Bunlardan, Belediyelerimizin vazifelerinin ve faaliyetlerinin her gün daha ziyade arttığını yakından görüyoruz. Bir çok Belediyelerimizin şehir işleri cemiyetin yüksek işlerine ve cemiyetin vazifelerine faal bir surette iştirâk şeklinde oluyor. Bunden çok memnunuz. Gerek sağlık mücadelelerine gerek ahlâkî ve içtimai mücadelelere Belediyelerimiz iştirâk ediyor.

Arkadaşlar, yeni Türk Cumhuriyetinin ihtiyaçları hergün eskilere nisbetle çok artıyor. Bu artmadan şikâyetçi olmamalıyız. Memleketin medeniyet seviyesi yükseldikçe, ihtiyaçları artacaktır. Bunların büyük bir kısmını kotarıp başarmak daima Belediyelerimizin üzerinde olacaktır. Halkımız Belediyeyi en ziyade sevdikleri müşterek bir ev, cemiyetin müşterek bir malı olduğu telâkkisine alıştıkça Belediyelerimiz vasıta bulmak imkânını daha kolaylıkla elde edebilirler.

Vasıta meselesi her şeyden evel intizam ve itimad meselesidir. Cemiyet hayatı ile yakından alakadar olan yüksek heyetinizin bu söylediklerimi tamamiyle kavrayacaklarına şüphe

yoktur. İntizam ve itibar halkın itimadını ve halkın Belediyelere yardım etmesi işini kolaylaştırır.

Hükûmetin ve daha büyük salâhiyet sahibi olan cemiyetlerin Belediyelerimize vasıta bulmak için gayretlerini mütemadiyen teşvik eder.

Arkadaşlar, mücadelelere Belediyelerimiz yabancı kalamazlar. Maddî vasıtaları olmadığı zamanda fikrî ve manevî yardımları daha büyük kıymettir. Yakında, burada gene bu binada bir doktorlar kongresi oldu. Orada bilhassa içtimai mücadeleler için çok esaslı mevzulara temas edildi. Bunların bir kısmına siz (hastalık mücadeleleri gibi) iştirâk ediyorsunuz. Uyuşturucu maddeler gibi mücadelelerin bir kısmına da yakından alakadar ve vazifedar olduğumuz halde gene iştirâk etmelisiniz. Biz afyon yetiştiren bir memleketiz. Bunun ziraati ve ticareti ile bu memleket için felâket olan uyuşturucu maddelerin kaçakçılığı kısmını ayırmakta çok yardım edebilirsiniz. Bunu ayırmadıkça memlekette afyon mahsulünü kıymetlendirmeye imkân yoktur. Afyonu meşru bir ticaret olarak, ilâç olarak kullanacağız. Bunu uyuşturucu madde olarak kullananların gerek ticaret ve gerek ziraatta amansız olacağız. Bu hususta çok yardım etmelisiniz. Çünkü cemiyetimiz bundan tehlikeye uğrar. Beşeriyetin müşterek bir afeti olan bu mevzuda Türk milleti bir derecede yardım edecek yüksek seviyededir. Bunu bugün tekrar ettiğimin sebebi, geçen kong-

rede bahsoluduğundan beri Anadolu içinde de bazı uyuşturucu maddeler kaçakçılığı yapıldığını işittiğimden- dir. Anadolu içinde kaçakçılık yap- mak cesaretini bulmak, bu cesareti kendinde bulanları cemiyetin ayak- ları altında ezmek baş ödevlerimiz- dendir. Öbür kongrede söylediğim gibi büyük bir tehike içinde değiliz, fakat büyük bir tehlikeye uğriya- cağımızdan korkmalıyız. Sizin mu- hitlerinizde ahlaki ve içtimaî müca- delelerde doğrudan doğruya vazife- niz olmadığı zamanlarda dahi, bu zihniyette bulunmanız cemiyet için büyük nimettir.

Arkadaşlar, yüksek vazifeleriniz, arasında hayat pahalılığı ile uğraş- mak mevzuunu burada uzun uza- dıya tetkik buyurdunuz. Ben de sizin gibi zannediyorum ki hayat pahalı- lığı ile uğraşmak ödevi Belediyeleri- mizin işleri arasında her gün bir parça daha artacaktır. Ve her gün bize yeni tedbirler almak vazifele- rini verecektir. Bugünkü vazifeleri- mizi dikkatli bir surete ifa edeceğiz, fakat bu yeni vasıtalar ve yeni salâ- hiyetler icabederse bunları dahi ih- tiyaca uyarak temin etmeye, tetkik etmeye borçluyuz. Ümid ederim ki yeni kongreleriniz, tecrübelerinizi birleştirmek için, bu kurultay haya- tının semerelerini daha ziyade iler- letmeniz için kıymetli fırsatlar ola- caktır.

Türkiye, bütün hayatında sulh içinde ve intizam içinde yaşamının arsulusal güzel bir nümunesidir. Ar- kadaşlar, enternasyonal hayat huzur içinde değildir. Büyük vakalar mil-

letleri çok meşgul etmektedir. Biz bu hâdiseler içinde memleketimizi gaileye kaptırmamak için ciddi bir surete itina ediyoruz. Sulh hayatı, ciddi bir sulh politikası bizim siya- setimizin esasıdır. Bunu sizin huzu- runuzda tekrar etmek benim için bir fırsattır. Sulh hayatını temin et- mek için Türkiyenin bağlı olduğu muahedelere dikkatli bir surette ri- ayet etmek şiarımızdır.

Şüphe yok ki kollektif emniyet noktai nazarından bağlı olduğumuz bütün muahedeler Cemiyeti Akvamlarımızdaki taahhüt çerçevesi dahi- lindedir.

Arkadaşlar, Cemiyeti Akvamdaki hukuk ve vazifelerimizi takip ve tat- bîk etmek taahhüdümüz icabıdır. Ce- miyeti Akvamın kollektif emniyeti prensip olarak takip etmesi bizim Cemiyeti Akvamdan beklediğimiz en büyük faydadır. Eğer bütün millet- lerin sulhu muhafaza etmek için hep beraber kefalet altında bulunmaları zihniyeti tatbikata, pratik hayatta ve her hâdiseye kabili tatbik olmak yolunda daha ileri merhaleler alırsa, biz böyle bir tekâmülü temin için çalışmaya mütemayiliz. Arkadaşlar, onun için Cemiyeti Akvamın sulhu muhafaza için olan gayretlerinde ve taahhüdlerinde Türkiye birinci safta çalışan devletlerden biri olacaktır. (Alkışlar).

Arkadaşlar, bu feyizli çalışma- larınızın güzel semerelerini gerek Belediyelerimiz ve gerek cemiyetin içtimaî hayatında elde edeceğimiz eminim. Sizin yüksek şahıslarınızda temsil ettiğiniz milyonlarca vatan

daşı selamlamak bizim için değerli yüksek bir vazifedir. (Şiddetli ve sürekli alkışlar)

Cumuriyet Bayramı :

Türklüğün en büyük günü olan yirmi dokuz Teşrinevvel bu sene yurdun her tarafında geçen senelere nisbetle daha parlak, daha canlı bir surette kutlanmıştır. On ikinci yılını tamamlayan cumurluk idaresinin akıllara heyret verir başarıları yapılan şenlikler sırasında gözleri kamaştırıyordu. Ankara'da büyük önderin huzurunda yapılan geçit resminde saha gökünü kanatları ile tamamlayan tayarelerimizin uçuşları, genç nesli temsil eden izcilerimizin yürüyüşleri, asırlardan beri Anadolu yaylasında kavrulduktan sonra cumurluğun dinç ve koruyucu idaresi ile benizlerine kan, içlerine şevk ve ferah dolan kadın erkek binlerce süvari köylünün geçişleri geçit resminde bulunan elli binden fazla halkın göğsünü kabarttığı gibi ecnebilerin de hayret ve takdirlerini celbetti.

Her yıl dönümünde olduğu gibi bütün yurd; geniş ve içten bir heyecanla yeni yıla girişi kutluladı; üç bayram gününü sonsuz bir sevinç ve gurur içinde geçirdi.

Türkün bu sevinç ve gururu iki kaynaktan geliyordu : 12 yıldan beri başardıkları, bu hızla gelecek yıllarda başaracakları.

Genç Türkiye'nin bayındırlık alanında, endüstri ve kültür işlerinde 12 yıl içinde yaptıkları her neslin

gögsünü kabartır. Yoksul bir yurd, 12 yılda diri ve bayındır bir vatan oldu; kurtuluş savaşlarının bütün güçlüklerini çeken 13 milyon, Cumhuriyetin 13 üncü yılına müreffeh ve ileri 17 milyonluk bir kitle olarak girdi.

Her yıl artan hızımızla çok yüce bir Türkiye'ye doğru yaklaşmakta olduğumuza yalnız biz değil, bütün dünya inanmıştır. Bu inanın verdiği « sevinç ve gurur, bizim kadar kim. senin hakkı değildir. Bizi sevindiren ve gururlandıran ne varsa, hepsini ona, yaratıcı ve kurtarıcı Atamıza borçluyuz. Bütün dünyayı bize ve bizi kendimize inandıran odur. » ona, bütün yurdu temsilen Ankara'da gösterilen saygının akislerinden birazı Ülkü'nün resim sayfalarına konmuştur. Ancak düşünüyoruz ki Türk vatanının her bucağından taşan sevgi ve saygı heyecanını bütün kalpler duymuş ve vicdanlar anlamıştır.

Yurd Dışında:

Memleketimizin dış siyasasında ayrıca kayde değer nokta arsulusal durum karşısında ülkeyi her türlü tecavüzden korumak için hükümetin pervasız bir azimle hareket edeceğine dair yapılan kati işaret olmuştur. Bütün memleketlerin silâhlanmakla meşgul olduğu bir sırada Türkiye'nin can damarı olan Boğazları açık tutmasının devletin imzaladığı vesikalara karşı sadık kalmak istemesinden neşet eylediği, böyle olmakla beraber en küçük bir tehlike görüldüğü tak-

dirde lâzımgelen teşebbüslerden geri kalınmıyacağı gerek Cenevre'de Dış Bakanımız tarafından gerekse Kamutayda ona vekâlet eden İç bakanımız tarafından açık bir lisanla anlatılmış bulunuyor.

İtalyan — Habeş harbi gerek siyasal gerek ekonomik birçok noktalardan ülkemizi ilgilendirmekle beraber hükümetimiz kendisini çizmiş olduğu bitarafılık ve genel dostluk siyasasına sadık kalmağa ve Cenevre sosyetesinin esas prensiplerinden ayrılmamağa gayret etmekte bulunuyor.

İtalyan — Habeş harbi :

Şüphesizdir ki bütün dünyayı en fazla ilgilendiren mesele teşrinevevelin ikinci günü başlamış olan İtalyan — Habeş harbidir. İtalyanların Doğu Afrikanın içlerine doğru akarak Nil'in ayaklarının bulunduğu mıntakaları el altına alması İngiliz emperyalizminin hoşuna gidecek bir vaka değildi. İngiltere, bu yönden Habeşistanı vikayeye lüzum görmektedir. Bu koruma işini doğrudan doğruya üzerine almaktan ise bütün uluslara yükletmeyi daha az zararlı bulan İngiltere hükümeti İtalyanın istilâ hareketinin önüne geçmek için uluslar sosyetesini kayıtlarını ileri sürdü. Ancak İtalya devleti de emperyalist emellerine açık bulduğu bir sahayı elden çıkarmak istemiyordu. İngiltere ana filosunu Akdenize sevk etmek gibi tehditlerle İtalyayı emelinden vaz geçiremeyince Kovenantın on altıncı maddesine dayanarak İtalya aleyhine zecrî tedbirler tat-

bikini istedi. Avusturya ve Macaristan hariç olmak üzere bütün devletler ekonomik şekli aşmamak şartile zecrî tedbirler tatbikini kabul ettiler. Ancak bu tedbirlerin nasıl tatbik edileceği ve tatbiklerinden görülecek zararların nasıl karşılaşacağı işi sosyete mensup elli devlet tarafından henüz tesbit edilmemiş bulunuyor. Cenevre ucu-bucağı gelmiyen bir takım müzakerelerle bu zecrî tedbirler işi hakkında incelemeler yapıldı İtalyan kuvvetleri Habeş toprağına girerek «Adua», «Aksum», «Adigrad» mıntakalarını işgal ettiler. Habeşlerden henüz mühim bir mukavemet görmemiş olan İtalyan kıtalarının ay sonunda ikinci bir yürüyüş yaparak «Makalle» yi almaları ve «Gundar» a doğru sarkmaları bekleniyor.

Avrupa siyasası :

İngiltere ve İtalya arasında mutavassat rolünü gören ve iki emperyalizmin çarpışmasına mani olmak için bütün gayretini sarfeden Fransa olmuştur. Fransa, ezeli düşmanı Almanya'ya karşı kendini korumak için hem İngiliz ittifakına hem de İtalya dostluğına muhtaç bulunduğundan bir Fransız tabiri veçhile « hem keçiyi hem de lahnayı korumak » a çalışmaktadır. Fransız başvekili B. Laval'ın iki yanlı bir siyasa ile her iki taraftan mümkün olduğu kadar fazla koparmağa ve aynı zamanda Fransayı da sürüklileyebilecek bir Akdeniz muharebesine meydan veremeye çalışması mutedil ve sağ cenah

Fransız partilerince tasvip edilmekte gittikçe kuvvetlenen ve son âyan in-tihabında bu kuvvetini bir daha gös-teren sol cenaha gelince İtalyaya karşı bir siyasa tabikine taraftar ol-maktadır. Fransıların eî fazla endi-şelerindiren nokta Almanya'nın dur-madan silâhlanmasıdır. Filhakika Hitler Almanyası Versay muahede-sinin kayıtlarını koparıdıktan sonra silâhlanmağa büyük bir önem vermiş ve aynı zamanda Orta Avrupa siya-sasının idaresini eline almağa muvaf-fak olmuştur.

Lehistan'da Pilsudeski'nin kurmuş olduğu miralaylar hükûmeti düşerek yerine daha liberal bir hükûmet gel-mekle beraber Leh — Alman dostlu-ğuna halel gelmemiştir.

Memel genöyünde Almanların büyük bir ekseriyet kazanması Al-manya'nın bu mıntakayı Litvanyalı-lardan kurtarmak için beslediği ar-zuyu kürüklemiş bulunuyor. Avustur-ya'da Heimwehr'lerin faaliyetlerine rağmen Nazi hareketi günden güne saha kazanmakta devam ediyor. Da-ğınık bir halde göz önüne alınca o kadar büyük ehemmiyeti göze çarpmıyan bu hâdiseler bir araya getirilecek olursa Orta Avrupa'da büyük değişikliklerin meydana gel-mesi işinin pek te uzak olmadığı sonucu çıkarılabilir.

* * *

Balkanlar siyaseti :

Balkanlar'daki genel durum da ayrıca işarete değer bir şekil almış-tır. Bulgaristan'da ayın iptidasında kral Boris aleyhine hazırlanan bir komplo meydana çıkarılmış ve bu

komplo'nun elebaşısı sayılan Meram-yan Valçef ile taraftarları tevkif edi-lerək divanı harba sevk edilmiştir.

Yunanistan'da Çaldaris'in mutedil hareket ettiği kanaatını besliyen genel oy'un gecikdirilmemesine karar ve kralın avdeti hakkında yapılacak genel oyun geçiğilmemesine karar vermiştir. Yugoslavya'da Stoyadino-viç'in mutedil idaresine rağmen Sırp larle Hırvat muhalifleri arasındaki uzlaşma noktaları henüz halledilme-miş bulunuyor. Bütün bu iç hâdiseler Balkan antantına dahil olan mil-letler arasındaki iyi bağlantılara halel vermemekle beraber Balkanlar-daki huzura her halde hizmet etme-mektedir.

Uzak Şark'da :

Uzak şark'daki durum da Teşrin evel ayı sonlarına doğru az çok en-dişeli bir şekil aldı. Mançuko hükû-metinin Mogolistan içlerine doğru büyümeğe hevesini ve Sovyetlerle olan hududunu kendi lehine deği-ş-tirmek kaydında bulunması bu hükû-metin hamisi bulunan Japonya ile Sovyet Rusya arasındaki durumun son derece gerginleşmesine yol aç-mıştır. İtalyan emperyalizmine karşı el altından Habeşistana yardım ede-rek Afrika işlerine bile karışan Ja-ponya Uzak Şark'da nüfuz mıntaka-sını gittikçe tevsî etmek için büyük bir faaliyete girişmiştir. Bu faaliyeti sırasında Sovyet menafiine karşı da bir veché aldığı görülmüyor. Böylece Sovyetlerle Japonlar arasında bir Uzak şark harbının zuhur etmesi

tehlikesi yine ortaya çıkmış bulunuyor.

* * *

Amerika'da :

Eski dünyanın üç muntakasında kendini gösteren bu savaş havasına Birleşik Amerika şimdilik katılmamaktadır. Amerika hükûmeti İtalya-Habeş uzlaşmazlığından iki tarafa da silâh verilmemesi kararını almış; tam bir bitarafılık ile hareket edeceğini bildirmiştir.

Deniz konferansının tekrar toplanması hakkında İngiltere tarafından yapılan teklifi kabul eden Birleşik Amerika diğer taraftan da deniz kuvvetlerini çoğaltmakta ve her ihtimale karşı hazırlanmaktadır. Cu-

mur Reisinin yeniden intihabı zamanının yaklaştığı bir sırada Mister Rozveld'in dış sıryasadan fazla iç sıryasaya ehemmiyet verdiği muhakkaktır. N. R. A. teşebbüsünün bir netice vermemesi Cumhuriyetçi partinin elinde mühim bir silâhtir. Mister Rozveld'in muarızlarına galebe çalıp çalamıyacağı önümüzdeki senede meydana çıkacaktır.

* * *

Böylece 935 yılının Teşrineveli bir harp başlantısına şahit olduğu gibi Avrupa hududlarında beliren endişe bulutlarının tekâsüfünü de görmüştür. Bu bulutların genel bir fırtınaya meydan verip vermeyeceklerini seneden kalan son iki ay zarfında göreceğiz.

ÇEPNİLER — ANADOLU SELÇUKİLERİ

HÜSEYİN NAMIK ORKUN

Çepniler; Hakkı Akay Balıkesir : Halkevi, 1935

Hakkı Akay bütün bilgi alemini alakalandıran önemli bir eser çıkardı. Evelce ilânını gördüğüm bu eserin çıkmasını dört gözle beklemekte idim. Bir nüshasını elde edince bir hamlede derhal okumağa koyuldum. Kitap bize birçok yeni malumat vermekle beraber daha fazla Alevilik kısmına önem vermektedir. Gönül isterdi; ki Hakkı Akay böyle bir eser yazmadan önce daha birçok eserler okusun ve bu suretle araştırmalarına başlasın.. Kitap etnografik değildir. Filolojik değildir. Folkloru az alâkadar eder. Binaenaleyh yalnız Alevilik mevzuları üzerinde durulmuş demektir.

Hakkı Akay başta Çepniler kimler konusu ile işe başlıyor.Fakat Çepnilerin kimler olduğunu anlatmıyor. « Bu suretle Horasana toplanan Çepniler orada Oğuzlara iltihak ettiler.» cümlesi müellifin Çepniler dair derin etüdler yapmadığını göstermektedir. Her şeyi Alevilik zaviyesinden görmeği bir tarafa bırakır isek Çepnilerin yirmi dört Oğuz boyundan birisi olduğunu bütün eski kaynaklarda görebiliriz. Ülkü'nün geçen sayılarında « Anadolu'da Oğuz boyları » adlı yazımda Çepnilerden bahsetmiştim. Burada Çepni adı vesaire

hakkında izahat verecek değilim. Yalnız şurasını söyleyeyim; ki Çepniler bir Oğuz boyu olup Türklüğünde kimsenin şüphe etmediği temiz bir soydur.

Hakkı Akay eski bir belgeyi de bu bahse koymaktadır. Fakat bu belgenin yazısını kûfi yazı demekte ise de neşredilen belge bu belge ise bunun yazısı hiç te kûfi değildir.

Bundan sonra yazıların başlıkları Alevî ve Bektaşilik, Kızılbaşlık nedir ? Muhammed güneş ay Ali'dir gibi hep dini bakımdan devam etmektedir. Hatta itikatlar bahsında dahi bu konu devam ettirilmiştir.

Çepnilerin arasında bulunan, yanında oturan ve onlar hakkında eser yazan Hakkı Akay Çepni âdetlerini malûm ve meşhur bir eserden aynen almıştır.

Kitabın bundan sonraki kısımları orijinaldir. Yalnız diller bahsi müstesna olmak üzere müellif çok güzel ve çok değerli malumat vermektedir. Son söz, müellifi bize önemli bir konu üzerinde bir kitap verdiğinden dolayı kutlularız.

* * *

Anadolu Selçukileri, Hasan Fehmi Turgal, 1935, Türkiye basımevi. İstanbul.

Müneccimbaşı Ahmed'in meşhur Camiüddüvel adlı eserinin Anadolu

Selçukîlerine ait olan kısmı üstad Hasan Fehmi'nin elile türkçeye çevrildi. Camiüddüvel bildiğimiz veçhile evelce İbrahim paşanın emrile bir heyet tarafından türkçeye çevrilmiş ve hatta tabıda olunmuştu. Yine biliyoruz; ki bu heyetin içinde şair Nedim de vardı. Fakat Hasan Fehminin türkçeye çevirdiği Camiüddüvel ile Sahaifühbar adı ile evelce türkçeye çevrilen nüsha arasında büyük bir fark vardır. Hasan Fehmi Turgal Müneccimbaşının eserini ele almış, matbu nüshadan çok mufassal olan bu metni türkçeye çevirmiştir.

Doğu dillerine vukufunu yakından bildiğimiz bu değerli üstadın bize Anadolu Selçukîlerine dair çok önemli bir belge kazandırmasından dolayı büyük bir sevinç duymaktayız. Bu konunun ulusal tarihimiz bakı-

mından ne kadar değerli olduğunu izaha lüzum yoktur sanırım. Binaenaleyh biricik nüshası İstanbul Aya-sofya kütüphanesinde bulunan Anadolu Selçukîleri tarihinin en değerli ve en önemli kaynaklarının başında olan İbni Bibi tarihinin türkçemize çevrilmesini de yine sayın üstaddan bekliyoruz.

Gönül isterdi; ki bu eser yani Müneccimbaşının eseri türkçeye çevrilirken başka yazma nüshalarla da karşılaştırılsın ve bütün varyasyonları haşiyelerde gösterilsin. Hasan Fehmi bu cihete hiç önem vermiyerek yalnız bir tek nüshayı esas ittihaz etmiştir.

Sayın üstadı candan kutlularken Anadolu tarihi için çok büyük bir anıt olan İbni Bibi'nin de türkçemize çevrilmesini dört gözle bekleriz.

CUMURİYET DEVRİNDE SANAT

C. S. TOLLA

SANATKÂR ancak çok inandığı ve çok sevdiğini yaşatmak istediği içindir ki, dünyanın her yerinde kendi bulunduğu devrin iç ve dış yaşayışını ebedileştirmeye çalışmıştır. San'at tarihini göz önüne getirir de gelişti güzel birkaç misal alırsak göreceğiz ki Mısırlılar ruhun ebediyetine, bakaya inandıkları için, en ziyade mezarlarına önem vermişler, en güzel sanat eşyalarını tekrar yaşayacağını düşündükleri ölünün yanına koymuşlar, onu memnun edecek şeyleri zamanımıza kadar kalacak sağlamlıkta azametli mezarlar ve mabedlerde saklamışlardır. Yunanlılar da keza, inandıkları ilahların ve çok sevdikleri sporcuların yaşayışlarını baktıkça hayranlığımızı arttıran heykelleri yontarak ebedileştirmişlerdir. Roma, Bizans, bütün hıristiyanlık devri ve Ronesans san'atkârları da hep ya imparator ve kumandanların haşmetli devirlerini veya din kitaplarının kaydettikleri vakaları, buldukları cemiyetin duyuş ve düşünüşüne göre taş üzerinde plâstik olarak yaratmışlardır.

Üzerinde henüz kâfi bilgimiz olmayan çok eski Türk san'atını burada misal olarak alamıyacağım. Fakat Selçuk ve osmanlı sanat eserleri arasında yaşadığımızdan bunları daha kolaylıkla inceleyebiliriz. Görüyoruz

ki, Selçuk ve osmanlı sanatçıları o zamanın ihtiyaçlarına göre, uzun harb yürüyüşlerinde işe yarayan geniş kervansaraylar ve hanları, medreseler ve camileri göklere doğru fıskırtarak, kendi topraklarında kendilerinden evvel yaşamış olan insanların bıraktıkları sanat eserlerine bir karakter vererek daha güzellerini yaratmışlardır. Bu eserleri süsleyen menberler, halılar, cam işçiliği de başlı başına birer şaheserlerdir. Yazı ve tezhib işleri, o zamanki din hayatının doğurduğu çok güzel işlerdendi.

Son. asırlardaki Türk mimari eserleri yerli hıristiyan ustaların işe karışması ve Avrupa tesirile üslûbsuzluğa, çirkinliğe doğru gitmiştir. Onlarda eski Türk karakterini, akıllı ve mantığın hakim olduğu bir güzelliği göremiyoruz.

Resim sanatı da yerli olamamış, batı sanatına temayül ettiği halde mevzuunu doğunun cami ve medresesinden almakla yerli olacağını sanmıştır.

Türkiye cumhuriyeti hükûmeti daha ilk yılında Avrupaya gönderdiği yüzlerce talebe arasında resim ve heykeli de ön sıraya koymuş, bir defada sekiz genci birden Fransa ve Almanya'nın muhtelif akademilerine göndermişti. Bunu takip eden yıllar-

da da yakın vakıta kadar üzer talebe gönderilmekte idi. Emekler boşa gitmedi, az zamanda, on ikinci yılını kutluladığımız cumuriyet devrinin verimli sonucunu gördük.

Sadece adını değiştiren sanat kurumları karşısında yeni rejimin ruhunu anlamış ve ona inanmış genç sanat kurumlarını, onların yorulmayan, yoksulluklar karşısında bezmeyen sürekli çalışmalarının sık sık şahidi olmaktadır. İstanbulda, bilhassa cumuriyetin her yıl dönümünde Ankara'da açılmakta olan sergilerde artık ne yıkık dökük cami ve medreseler, ne de pörsümüş manolya ve kirizantemler var.

Yeni sanatkâr ilhamını istiklâl

savaşından, yeni inkılablardan almak tadır. Ve artık değişen yaşayışımızı, yeni bir medeniyete doğru yürüyen Türkiye'nin yeni yaşayışını plâstik olarak ifadeye çıkışacaktır.

Cumuriyetin Ankarası taklit olmayan yepyeni bir şehircilik ve yapıcılık doğurdu. Modern mimari burada ayrı bir biçim almakta, beton armeye hakim olmağa başlayan Türk ruhu ve karışan Ankara taşı da yapıları ayrı bir güzellik ve benlik vermektedir.

Bilgisi ve denemesi günden güne artacak olan bu devrin Türk sanatkârı gelecek yıllarda daha çok kendini bulacak, daha kuvvetli ulusal bir sanat doğacaktır.

YÜREĞİ KARA HERİFLERE DAİR

KÂMURAN BOZKIR

*Ölümü öldürdü o !**Çekti çarmıha neyi varsa korkunun,**Ölümü öldürdü o !**Asırlardır gülmeyenleri güldürdü o !**Ölen ölümü görmek isteyenler ,**varsa eğer;**Çevirsin gözlerini, tel örgüleri erimiş siperlere.**Anlarlar nasıl kavuştu Anadolu**Ölümü öldüren günlere.**O siperde,**Ölümün öldüğü yerde**Birer kan çanağı gibi gözleri kardeşlerimin**Halâ yanıyor sanıyorum !**O siperde, bir parçası kafamın, etimin, iskeletimin !**O siperde bir ahtapot bataklığına gömüldü :**Fil üstünde ava çıkar gibi**Yola düşenlerin gemisi ...**O siperde ses vermez oldu,**Gökten gök gözlü şarkımızı çalmak isteyenlerin**Radyo antenleri, telsiz servisi !**Biz ona bağlıyız...**Milyonları yoğuran adam o !**Anadoluyu bir ana gibi tam,**Bir ana gibi ağrılar içinde doğuran adam o !...**Bugün dudaklarında yaşamak isteyenlerin şarkısı..**Kulaklarında Sevrin ,**O korkunç notalı zincir şangirtisi**Yol almada o !*

Yol almada ölümü öldüren adam !

Ömründe gülmeyeni güldüren adam !..

Veriyor bize yudum yudum yaşamının tadını..

Harikulâde bir yemiş gibi,

Yaparak hıştırtılarıyla döküyor kulaklarımıza

Anadolu'nun

en son

en mükemmel çocuğunun adını !

Ey !

Sarayın kapısını kapalı bulunca,

ATA'nın seli önünde bir taş gibi sürülüp,

Bir köpek gibi koğulunca..

Hırsız gibi sınırdan giren,

Bir âsûri şeytanı biçiminde

Kafasını anadolu pazarına getiren

Kara yüzlü maskara ahmak !

Yılan yürekli kaytak !

Size rastladıkça yolumuz

Kan geliyor yüzümüze,

Aydınlık yağıyor türkümüze;

Bir kat daha hızlanıyor inkılâpçı ordumuz !

Size rastladıkça,

Daha deli dalgalarla sarsıyor türkülerimiz

Dünya televizyonlarını !

Size rastladıkça, daha aydınlık görüyoruz yarını !

Biz onu anlayarak, usta bir şarkı gibi dinliyoruz !

Bir çocuk gibi sevinerek,

Onda mavi gökleri, sonsuz denizleri seyrediyoruz !

Ve biz, kör değiliz oğlum !

Biz, soldan geri sapmıyoruz..

Karanlığa bir allah gibi tapmıyoruz !

Yeşil türbelerden rüzgâr esmiyor ...

Yolumuzu, yeşil beyaz sarıklı

Okkalı kavuklar kesmiyor ..

Artık ne öpülen etek,

Ne boynu tasmalı tuğlu bir köpek ..

Ne suya incilerle damlayan bir deli gölgesi..

Ne öpülen mübarek bir derviş eli ...
 Bugün, dayamış caddelerde dıvara sırtını,
 Her türk anlatıyor şarkısıyla
 Ölümü öldüren adamın,
 Karanlığa ateş veren akışını !
 Elinden bomban düşerdi

Bir baksaydın onun gözlerine ..

O, bir aydınlık dalgası gibi götürmede sesimizi,
 Kürenin gün görmemiş gecelerine ...

Davamızın, Atamızın uğruna kafamızı koyduk !
 Kolay değil oğlum,
 Kolay değil karanlıkları zehirli haplar gibi yutturmak !
 Kolay değil, saatta bir milyon kilometre yapan hızımıza
 Kurşun tutturmak !..

Haydi kıvrırın ezin kafanızı ,
 Ve bir yılan gibi geberin !

O inandığınız ruh varsa eğer,
 ATA'nın ölümsüz olduğunu
 Çürümüş yılanlara da haber verin !

21/X/935

CANIMIZ ARMAGAN OLSUN

MÜNİR MÜEYYED BEKMAN

*Ister iç, ister dışda olsun yurd hâinleri
Yurd olan Atatürkü, sarmıştır Türk elleri.*

*Ona uzanacak el felce uğrar yerinde,
Altı okun hızını bulur en derininde*

*O demek biz demektir, biz kemek o demektir,
Andımız devrim için can vererek ölmektir.*

*Biz, ölümü bile çiğneriz yolumuzda,
Yok olmak korkusu yok sağımız, solumuzda.*

*Bir değil, binler değil, dünya birlik olsa da
Yurd sınırı her bakımdan düşman ile dolsa da*

*Kül ederiz Türklüğe kıymak isteyenleri
Ulumuz Atatürke dönen kaytak elleri,*

*Yaşamak ve yaşatmak kanı var içimizde
Bizden ayrı düşünen yaşamaz içimizde.*

*Amacımız ileri, en ileri gitmektir
Devrimin köklerini derine indirmektir.*

*Cumurluğun örsünde şekil aldı kafamız
Geriliğe bir adım attırmamak yasamız !*

*Atatürk ülküsünün bekçisiyiz devrimde,
Kaytaklık yol bulamaz Türk olan Türkelinde.*

*Gerilmiş yayımızda hazırdu oklarımız,
Güçlüdür adımımız, yüreğimiz, canımız.*

*Zafer türkülerini duyurmuştur, o, Türke,
Armağan olsun bizim, canımız Atatürke !.*

BİR BAŞ BELASI

Yazan: HORATIUS. Çeviren HÂMİT DERELİ

(Geçenlerde bütün Avrupa memleketlerinde iki bininci yıldönümü kutlanan Horas (Horatius) yurdu-muzda hemen hiç tanınmamıştır. Yıl-dönümü de hiç bir akis uyandırmadan geçti gitti. Halbuki Virjille Ho-ras Romanın en muhteşem devresin-de yetişmiş en büyük iki şairdir. Vir-jilin yazıları ve şahsiyeti bizde ken-disine karşı engin bir hayranlık, de-rin bir saygı uyandırır. Halbuki Ho-rasın ince, istihzacı zekâsı ve müte-vazi şahsiyeti bize onu sevdirir. Vir-jil güçlükle, her kelimeyi büyük bir zevkle seçerek yazar. Bu yoldaki hü-neri o kadar büyüktür ki bütün "ör-ta kurun,, ona sihirbaz lâkabını ver-di. Horasın yazılarında hiç bir zor-luk sezilmez. Şiirlerini hikâyeye tar-zında yazar. Fakat şiirlerinin her bi-ri yakından tetkik edilecek olursa insan şairin construction kabiliyeti-ne hayran olmaktan kendini alamaz. Buraya onun, bu yıl Londra üniver-sitesinden mezun olan gençlerimiz-den Hâmit Derelinin "Ülkü,, için lâ-tineden çevirdiği anlaşılması kolay hicivlerinden birini koyuyoruz.)

TESADÜFEN kutlu yolda (1) gezi-niyoruz, âdetim olduğu üzere ufak

(1) Kutlu yol Romanın Forumu çıkan en eski, en meşhur yollarından biri idi.

tefek bir şeyler düşünüyordum. İyice dalmışım. Yalnız adını bildiğim biri-si bana doğru koştu. Elimi yakaladı: "Nasılsın canımın içi?,, "İyiyim; za-manlar malûm,, dedim "Tanrı da se-ni bütün dileklerine kvuştursun,,

Arkamı bırakmadığını görerek daha o başlamadan: "İstedığınız bir şey yok değil mi (2),, dedim. Fakat o: "Bizi tanınmalısın, dedi, biz de bil-ginlerdeniz,, Bunun üzerine "Bunun için sizi daha ziyade takdir edece-ğim,, dedim. Elinden bir an önce kurtulmak arzusuyla çabuk çabuk yü-rüyor, sonra birdenbire duruyor, kö-lemin kulağına bir şeyler fısırlıyor-dum. Ter de paçamdan akıyordu. Kendi kendime: Ah Bolanus (3) de-yip duruyordum. "Huyu senin gibi olana ne mutlu!,,. O şundan bundan bahsediyor, sokakları, şehri methedi-yordu.

Cevab vermediğimi göerek "kaç-mak için can atıyorsun, dedi, bunu çoktan anladım. Fakat fayda yok, ya-kanı bırakmıyacağım. Nereye gidi-

(2) Aslındaki "Num quid Vis,, bir adama artık konuşmanın bittiğini, gidebileceğini işrab eden nazikâ-ne bir ihtardı.

(3) Bolanus kızaklığıyla meşhur bir adamdı.

yorsan oraya kadar seninle geleceğim.,

"Senin sürüklenmene lüzum yok. Ben bilmediğin birini ziyaret etmek istiyorum. O uzakta Tiberin öbür yanında, Sezar parkına yakın bir yerde hasta yatıyor.,

"Yapacak bir işim yok, tenbel de değilim; oraya kadar seninle geleceğim.,

Sırtına götüremeyeceğinden ağır bir yük yükletilmiş bir eşek gibi kullakları düşürdüm.

O başladı: "Eğer kendimi aldatmıyorsam ne Viscus, ne Varius sana benden iyi arkadaş olabilir. Çünkü kim benden daha iyi, kim benden daha çabuk şiir yazabilir? Kim benden daha güzel bir çifte telli kıvrabilir? (4) Bir şarkı söylesem Hermogenes bile kıskanır (5).,

Sözünü kesmenin tam sırası idi. "Senin sağlığın kendilerine lüzum olan bir anan akrabın var mı? »

"Kimseciğim yok; hepsini gömdüm.,

"Ne mutlu onlara! Şimdi ben kaldım. Bitir beni de. Eyvah! İşte çocukluğumda Sabinalı bir falcı kadının çömleğini sallayarak benim için mırıldana mırıldana söylediği acıklı tali şimdi çıkıyor

Ne düşmanın kılıcı, ne de korkunç bir ağu,

*Öldürecek bu zavallı çocuğu
Ne ağrı, ne öksürük, ne damla,
Lâkin bir geveze ölümüne sebep
ola*

*Kaçsın çenesi düşüklerden, aklı
Eğer varsa, ilerledikçe yaşı.*

Vesta mâbedine gelmiştik. Şimdi günün dörtte biri geçmişti. Tesadüfen o sırada bir davacıya cevap vermesi lâzım geliyordu. Eğer mahkemede bulunmazsa davayı kaybedecekti. "Tanrını seversen,, dedi "Şurada bana azıcık yardım et!,,

"Tanrı canımı alsın, eğer ayakta duracak halim varsa, yahud hükümet kanunlarından bir şey anlıyorsam! Hem acele etmeliyim, biliyorsun nereye gittiğimi.,

"Ne yapacağımı ben de bilmiyorum,, dedi. "Seni mi terketsem, davayı mı?,, "Beni rica ederim.,," "Hayır, seni bırakmıyacağım,, dedi ve önümde yürümeye başladı. Ben bir galiple dövüşmenin güçlüğüne hatırlıyarak ardından yürüdüm.

"Maykenasle (Maecenas) (6) aranın nasıl?,, diye yeniden başladı. "Onun çok arkadaşı yok. Akıllı da başında. Kimse servetini ondan daha ustaca kullanmadı. Eğer âcizlerini ona takdim edersen kendine büyük bir yardımcı kazanırsın! Onun yanında hep seni överim. Gebereyim eğer sen kendini onun gözünde herkesten üstün bulmazsan.,,

(4) Horas çabuk şiir yazarları sevmezdi. Oyun oynamak, dansetmek bir Romalının vekarına yakışmayan hallerdendi.

(5) Hermogenes meşhur bir muğanni idi.

(6) Maykenas imparatorun bakanlarından biri idi. Ogüst onu en mühim işlerinde kullanırdı. Sanat-kârların şairlerin hamisi idi. Horasa bir çiftlik vermişti.

"Biz orada senin düşündüğün tarzda yaşamıyoruz. Hiç bir ev daha temiz, hiç bir ev bu gibi entrikalardan daha uzak olamaz. Birisi daha zengin imiş, yahud âlim imiş, beni müteessir etmez. Herkesin bir yeri var.."

"Garip şeyler söylüyorsun. İnlanılacak gibi değil!.."

"Fakat öyle.."

"Ona yakınlaşmak için olan arzumu iyice alevlendiriyorsun.."

"Sen yalnız iste. Cesaretin varsa kaleyi alırsın. O öyle bir adamdır ki arkadaşlığı kazanılabilir. Bunun için o ilk yaklaşımları çok zor yapar.."

"Elimden geleni yapmakta kusur etmiyeceğim. Kölelerine rüşvet vereceğim. Bugün kovulursam vaz geçmiyeceğim. Uygun bir zaman arıyacağım. Yolunu keseceğim. Ardından hiç eksik olmayacağım."

Hayat çalışmadan insana hiç bir şey vermez.

O böyle dırlanırken Fuscus Aristiusla karşılaşmaz mıyız Çok iyi bir arkadaşım olan Ruscus herifi çok iyi tanıyordu. Durduk. "Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?.. sordu ve cevap verdi. Ben ceketinden asılmağa, kolunu sıkmağa başladım. O hiç aldırmyordu. Beni elinden kurtarması için başımı sallıyor, gözlerimi kırpyordum. Alaycı hınzır anlamazlıktan gelerek gülüyordu.

Kızgınlıktan kan tepeme fırladı "Eminim.. dedim "Sen bana gizli bir şey söyleyeceğim demiştin.."

"İyi hatırlıyorum.. dedi "fakat daha uygun bir zamanda söylerim. Bugün otuzuncu sepet günü. Sünnetli Yahudileri tahkir mi etmek istiyorsun?.."

"Ben öyle hurafelere inanmam.. dedim."

"Lâkin ben inanırım.. dedi. Böyle şeylerde birçokları gibi ben de zayıfım. Kusura bakma, başka bir gün konuşalım.."

Ah! Bugün benim için ne kara bir güneş doğmuştu! Çapkın beni nişterin altında bırakarak sıvıştı. Tam o sırada davadaki hasmıyla karşı karşıya gelmez mi! "Nereye gidiyorsun, edebsiz herif?.. Hasımı alabildiğine bağıryordu. Bana: "Sen bana şahid olur musun?.. dedi. Dokunması için kulağını uzattım (7) Herifi mahkemeye sürükledi. Her ikisi de bağıryorlardı. Her yandan, koşuşmalar oldu.

Bu suretle Apollo (8) beni kurtardı.

(7) Şahidlik etmeye muvafakat eden bir seyirci müddeiye kulağının ucuna dokunmasına müsaade ederdi. Bu âdet çok eski idi. Plautus'de zikredilmiştir.

(8) Şairlerin hâmisî olan ilâh.

İSVEÇTE KÖYLÜ GENÇLER BİRLİĞİ

SİGURD SVESSON VE NUSRET KÖYMEN

s

GEÇENLERDE Lökseburg ve Belçika'da toplanmış olan « Köy yaşayışını güzelleştirme beşinci arsiulusal kongresi » ne Türkiye delegesi olarak gönderildiğim zaman köy çalışmalarının çok ileride olduğu Danimarka ve İsveç'e de gitmiştim. İsveç'te temasda bulunduğum müesseseler içinde en önemli gördüklerimden biri « Tordbukakare-Angdomens Fübund » idi. Bu uzun isim « Köy Gençliği Birliği » demektir; kısaltmak için J. U. F. derler. Müessese bürosunu ziyaretimde işi çevirenlerden kimseyi görememiş orada bulunan ve İsveç'ten başka dil bilmiyen bir gençle arsiulusal olmuş kelimelerin yardımı ile konuşmağa çalışmış ve epiy anlaşmağa da muvaffak olmuşdum. Gençden en büyük ricam bu çok dikkate değer çalışmalarını anlatan bir yazı yazdırıp bana, Ankaraya göndermesi olmuşdu.

Ankaraya geldikten az sonra J. U. F. in genel sekreteri Sigurd Sevesson dan birmektup ve bir yazı aldım. Bayan Zehra Cemal'ın türkçeye çevirmek lütfunda bulunduğu bu yazıyı koyuyorum. Bu kısa, fakat çok özlü yazının iyi anlaşılabilmesi için İsveç'deki köy çalışmaları hakkında biraz izahat vermem faydalı olur.

İsveç toprağının büyük kısmı ormanlarla ve senenin mühim kısmında karle kapalı olan bir memlekettir.

İsveç bundan yetmiş seksen sene eveline kadar gayet münzevi bir hayat yaşayan ve yalnız ziraatle orman mahsulleri ve ham demir satmakle geçinen geri bir ziraat ve madencilik memleketi idi. Memleketin idaresi daha ziyade «zadegân» elinde bulunuyor ve nüfusun çoğunu teşkil eden köylü istismar olunuyordu. On dokuzuncu asrın ortalarında başlayan köylü ve köycülük hareketleri Danimarka'da başlamış olmakla beraber kısa bir zamanda bütün İskandinav memleketlerine geçti. Bu memleketlere İngiltere'den de on dokuzuncu asrın sanayileşmesi ve şehirleşmesi de geçmişdi. Demir gibi en mühim sınavi maddesinin bol ve iyi cins olarak bulunması, ölçüsüz su kuvveti hudutsuz ormanlar İsveç'de demir ve çelik, makine, orman sınavii, ve bilhassa kibrit ve kâğıt sanayiinin süratle inkişaf etmesinde âmil oldu. Halk terbiyesini mükemmel bir surette teşkilâtlandırmış ve yaymış ihtilât ve istilâlarla melezleşmemiş eski bir kültüre malik bulunması, ikliminin sınırları ve iradeyi çelik gibi yapan hususiyetleri İsveç'i dünyanın en yüksek insanlık seviyesine irmiş memleket haline getirmişdi. Fakat esas bozuk olan şehirçilik ve şehir sanayiciliği dünyanın bu en mesud memleketine de ıztırabı getirmekte geçikmedi.

Bundan elli altmış sene evvel bir

çok memleketseverler İsveç'de köylerin boşalmakta olduğunu ve bunun birçok fenalıklar getireceğini söylemeğe başlamışlardı. Bugün İsveç'de köylüyü köye, kıra bağlamak hareketi dört baştan mükemmel bir şekilde teşkilâtlanmış bulunmaktadır. Halk, mektepleri, köy san'atları, köy gençliği birliği, kooperatifler. Köy gençliği birliği (J.U.F.) çok dikkate değer bir çalışmadır. Bu teşkilât köy gençliği için mükemmel bir mecmua çıkarmakta olduğu gibi daima ufak broşürleri de neşretmektedir. 35.000 kadar azası vardır. Bu teşkilâtın çalışması İsveç'de sebze ve meyva yetiştirilmesinin ve yenmesinin artmasına hizmet etmiştir. Sebze ve meyva yemenin ırk sıhhati bakımından olan değeri düşünülürse bu çalışmanın ehemmiyeti daha kuvvetle görülür. Elmasını Avusturalyadan getiren bu şimal memleketi şimdi kendi yetiştirdiği yemişlerle artan ihtiyacının epiyesini karşılamaktadır. Bu çalışmaların köy gençliğine şehir cazibesinden korumak ve toprak sevgisini, geçim istiklâli aşkını genç yaşda telkin etmek bakımlarından temin ettiği faydalarda her türlü övünmenin üstündedir.

Çiftci Gençliği Birliği :

ÇİFTCİ Gençliği Birliğinin çalışma sahası pek geniş ve varmak istediği gaye pek büyüktür. Bu teşekkülü yakından tetkik edersek görülür ki, gayesi; İsveç köylüşünü bugünün muhtaç olduğu mükemmeliyete geliştirmektedir.

İsveç çiftcisi bugünün en lüzumlu kabiliyetleri sayılan, mesleğine canlı

bir alâka ile bağlı, müşterek çalışma tarzını kavramış, nazari malûmatle pratik tecrübeyi şahsında birleştirmiş bir ferd olarak yetiştirmek.

Daha birçok ehemmiyetli şartlarla beraber bu büyük vasıflara varmış ferdler yetiştirmeye hükümet ve ev sanayii teşekküllerinden beklemek, haksızlık olur. Hakikatta ziraat mektepleriyle ev sanayii teşekkülünün kursları bunları ilmi seviyelerine yükseltir. Çifçi Gençlik Birliği de çiftçilerde neşe ve teşebbüs kabiliyeti ni arttırarak bu bilgiye faydalı bir istikamet verir. Bu suretle pratik mesai, konferanslar ve tetkik seyahatleriyle ziraat mektebi ve ev sanayii birliğinin tedrisi mahiyetindeki mesai gibi el birliğiyle tamamlanmış olmak.

Çiftci gençliğini evlerinde, neşeli müsbet çalıştığı sever ve gayelerini bilir bir hale getirmek için Avrupa memleketlerine pratik mesai metodunu aşılıyan memleket Amerika'dır. Ve tesirlerini yalnız bizde, İsveç'de, değil, Norveç, Danimarka, Finlandya ve İngiltere'de de göstermiştir.

Binaenaleyh gençlik teşkilâtlarında metodlarımız Kristof Kolomb yumurta hikâyesi kadar basit ve aşikâr olarak Amerikadandır. Bu işde varmak istediğimiz gaye köylü çocuklarını çiftci olarak yetiştirmektir. Şu halde bu gençlerin derhal çiftci olmalarında bir mahzur yoktur. Bunun için her genç yetiştireceği mahsule göre; ekin yetiştirdiği takdirde 500 veya 1000 M2 sebze ve meyva yetiştirmek arzu ederse daha az bir araziye babasından almak üzere

kontrat eder. Burada hedef :

Teşebbüsten âzami kazancı temin edebilmektir. Bütün işler tecim yönünden görülür. Günlük kayıtlar yapılır: muntazam defter tutulur, arazi at, alet ve gübre masrafları babaya ödenir. Teşebbüs sahibinin hiçbir şeyi caba elde etmemesi lâzımdır. Bu suretle çiftçilikde hiçbir şeyin caba elde edilemediği kanaati gençde kökleşmiş olur.

Herşey masraf ve emek mukabilidir.

Teşkilât müşaviri zaman zaman bu genç azayı yoklar bunlara yol gösterir ve öğüd verir.

Bu suretle genç çiftçi kızlarla çiftçi oğulları hakiki hayatla karşılaşdırılmış olurlar ki orada anlamak ve cevap vermek mecburiyetinde kaldıkları birçok sorgu ve davaları müşavirin yardımı veya başlı başlarına hallederler.

Burada genç çiftçi, ihtiyaç duyduğu bir anda, hayatın ve tabiatın karşısına çıkardığı sorguların cevabını teşkil eden bir tahsil almış olur ki okulların hakikattan uzak ve nazari bilgisine karşı canlı ismini alabilir.

Çiftçi kızların yetiştirdikleri mahsul daha ziyade meyva ve sebze nevelerine inhisar eder ki ilk anda büyük istihsal mevzuubahs olmasa bile kendi evlerine lâzım olan miktarı aşabilir.

Bu arada şunu da unutmamalıyız ki; maâlesef evlerimizde sebze ihtiyacı tabiiden çok azdır, Binaenaleyh kızlarımızın çalışması da bir yandan evlerde bu sarfiyatı artırmış olma-

lıdır;

Kadın müşavir genç çiftçi kızlarını arasına yoklamağa geldiği zaman aza köy evlerinden birinde toplanır; ve oğün için ev sahibesi kızların kendileri ve ev için lâzım olacak yemeği hazırlamalarına müsaade eder. Günün yarısını da her birinin kendi elile yetiştirdiği veya bahçesinden getirdiği sebze ve meyvaları konserve etmeğe sarfederler.

Bugünler köyde ev kızları ve anneler tarafından sabırsızlıkla beklenir ve ev sahibeleri böyle zamanlarda evlerini bu gibi müsabakalara açmak için birbirleriyle yarışa girerler.

Birliğin mesaisi öyle tanzim edilmiştir ki gençlik tabii bir şekilde çalışmada el birliğinin manasını anlar ve bu gayeye göre terbiye görür. Kimse çiftçiye, çiftçi kooperatifinin manasını anlıyacaksın, diye telkin yapmaz. Buna rağmen kanaat ve anlam kendisini de yormadan çiftçinin ruhuna işler.

İyi mahsul elde etmek için: Tohumluk nasıl elde edilir. Bunun için müşavirin başkanlığında bir içtima yapılır. Her çiftçi aza kendine ne cins tohumdan ne kadar lâzım olduğunu bildirir ve lâzım olan nümune tohumları müşavir tarafından temin edilir.

Mahsulün satılması için lâzım olan tedbirler de müştereken yapılır. Bazı mntakalarda çiftçi daha ilk adımda bu sualin ciddiyeti karşısında şaşalamışlardır. Çok defa ucuz verildiği halde müştereken istihsal edilmiş olan yüz binlerce kilogram havuç ve

patatesden ancak cüz'i bir miktar satılabılmıştır. Ferdi satış yapanlarsa hemen hiçbir şeyi elden çıkaramamışlardır. Bu vaziyet zaman geçmeden köylüye fena bir maldan kolay kurtulmadığını müşterek satış için de nümuneye uygun birinci nevi malın vasıflarına uygun mal yetiştirme lüzumunu kolayca anlatmıştır. Nitekim hissedarlardan biri ikinci derece bir mala iştirak ettiği takdirde bütün mahsulün kıymeti düşmüştür.

Bu suretle, *iştirak, iyi ve numuneye uygun mal yetiştirmek lüzumu ve ticarete doğruluk kanaatları daha müessir bir şekilde uyandırılmış olur.*

Birlik, satış davasında köylüyü muvaffak etmek için (*mahsulün kontrolü için rehber*) adlı bir bülten neşretmiş ve burada birinci nevi (nümune mahsulün) şartları hakkın-da çiftciye etraflı bilgi vermiştir.

Senelerdenberi J. U. F. nin çalışma gruplarının yapıldığından pratik işler arasında (iş yarışları) görülür. Bu yarışlar: toprak sürmek, süt sağmak, hayvan seçmek, meyva toplamak, ev sanayii, tavuk besleme gibi işler de yapılır.

Bu yarışlar köy işlerinde dikkati artırdığı gibi usta çiftçi yetiştirmekte müessir olur. Bunun neticesi olarak bugün köylü gençliğinin köy işlerini neşe ile yaptığı ve artık kızların süt sağmayı, erkeklerin çift işlerini kötü görmediği söylenebilir.

Yarışlarda birinci ve ikinciliği kazananların aldığı mükâfatlar bugün

binlerce köylü evinin duvarlarını süslemektedir. Geçen sene yapılan yarışlar 1200 ü bulmuş ve iştirak edenlerin sayısı da 9000 i geçmiştir.

Yukarda saydığımız çalışma sahalrı birliğin esas programını teşkil etmektedir, ki gayesi, çiftçiden toprak aşkını ve çift işlerinde dikkat ve alâkayı artırmaktır. Bu yollardan geçen zirai çalışmanın tabii bir neticesi de iyi bir iktisat imkânlarıyla doğan umumî refahtır.

Bunlardan maada gene birliğin muayyen grupları köylü gençliğinin kültür seviyesini yükseltmekte ve 300 kadarı konferanslar, kurslar, ev sanayii, hasta bakıcılık, musiki ve tiyatro faaliyetleri ile meşgul olmaktadır.

Pek haklı olarak diyebiliriz ki J. U. F. deki faaliyetlerle, çiftlik işlerinde alâkası artmış, mesuliyet fikrini anlamış ve kültür seviyesi artmış olan gençlik 18-20 yaşına geldiğinde kasabanın ileri mekteplerini: yüksek halk mektebi, ziraat mektebi gibi müesseselere gitmek ihtiyacını duyacaktır. Bir müddet sonra buralardan evlerine ve köyelerine, artmış okuma hevesi, etüd kabiliyetleriyle dönenken kasabanın teşkilâtında pay alır ve toplanır, seneden seneye artan bir hevesle çalışmaya devam ederler.

J. U. F. çiftçi gençliği birliği, *köy gençliğinin yine köy gençliği tarafından terbiye edilmesini* ve bu suretle köy nüfusunun maddi ve manevi kıymetleri artarak yükselmesini istemektedir.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

BURSA ULUDAĞ — AFYON TAŞPINAR — ISPARTA ÜN

H. N. O.

Uludağ; Bursa Halkevi mecmuası; sayı 2 ve 3.

Uludağın ikinci sayısının baş yazısını Tahsin Uygur'un Bursa duyguları başlıklı bir yazısı teşkil ediyor. Memleket sevgisini duyarak ifade eden bu güzel yazıdan sonra Divanı lügatüt türk'de şiirlere hasredilen bir yazı gelmektedir. Çok acınır, ki üçüncü sayıda da devam eden bu yazı hakkındaki fikirlerimizi daha önce söylemiştik. Bu yazıyı yazan arkadaş ilmiğ bir transkripsiyon mefhumuna her neden ise lâkayd veya bigâne kalmak istiyor; ki üçüncü sayıda bize cevap vermektedir. Burada ilmiğ bir şekilde bir metnin nasıl bir surette transkripsiyonu yapıldığını izah edecek değiliz. Her halde kendisi de yabancı ellerde çıkan eserleri görmüştür. Bizim açık olarak söylemek istediğimiz iki nokta vardır : 1.- Halkevleri mecmuaları her şeyden evvel mahalliğ etüdlere yer vermelidir. Hele Bursa gibi tarihiğ eserleri bol olan bir yerde her şeyden önce bunu görmek isteriz. 2.- Bu yazı ilme hiçbir şeyi koymamaktadır. Zaten Brockelmann'ın makalesi edebiyat fakültesi mecmuasında Köprülüoğlu Cemal tarafından türkçeye çevrilmiştir. Binaaleyh yazıya devamı biz kariler için

faydalı bulmamaktayız. Zira Köprülü oğlu Cemal'in tercemesini herkes bilir ve bilhassa bu yazıyı okuyacaklar için her halde malûmdur. Eğer biz bu konunun okuyanlar için faydasına inanmış hele halkevleri mecmuasında yer tutması lüzumunu duymuş olsa idik o vakıt derhal yazının yanlışlarını göstermek için ayrı bir yazı yazmakta tereddüt etmezdik.

Mecmuanın üçüncü yazısını türk tarihi - islamlık konusu teşkil etmek tedir. Önce de söylediğimiz gibi bu nevi yazılar Halkevleri mecmuasına pek uygun olmuyor.

Hulûsi Köymen, köylerimizin ülkesü başlıklı idealist bir arkadaş olarak köylümüze dair bir makale yazmıştır. Yazısını alâka ile okuduk. Bu konu üzerinde ne yazılsa azdır.

Arkadaşım Memduh Turgud'un faydalı gezintilerini dikkatle okumaktayız. Yalnız bu işi daha sistematik bir şekilde yapsa daha faydalı olacağını sanmaktayız. Meselâ Bursa yazırları, Bursa yatırları, Bursa mezarları v. s. konular üzerinde ayrı ayrı yazılar yazmış olsa.... Vakra bu konular üzerinde yazılmış yazılar vardır. Fakat Uludağ Keymbrig mektuplarını, Tagore tecemelerini bir tarafa bırakır ve sıklet merkezini bu tartflara verirse amaca daha iyi bir surette varmış olacaktır.

Tahir Ertuğrul'un ipek hakkında ki değerli yazısı Halkevleri mecmuasının amacına uygun en faydalı ve en önemli yazılardan birisidir. Bu değerli arkadaşın yazısı hakikaten kitap okunarak, araştırılarak yazılmış ve okuyanın faydalanması göz önünde tutulmuştur.

Mecmuanın değerli yazılarından birisi de şüphesiz, ki türklerde spor başlığını taşıyan yazıdır. İddiasız ve güzel bir etüd olarak çıkan bu yazının birincisinde bazı noktalara temas etmeden geçemeyeceğiz. Müellif eski türk efsanelerine ait olan efsanevi adamları tarihi adamlar gibi göstermektedir. Meselâ Alınça han gibi.

Türk tarihi tezinin zıddı olarak tarihi alemdeki efsanevi vak'a ve hadi seleri hakikat gibi söylemektedir. Fakat makale gitikçe önemli olmakta ve hele aşağı kısımları cidden güzel bir araştırma olduğunu göstermektedir. Bu değerli araştırma şimdiden bazı sporculara kaynak olduğunu söyleyerek yazanı tebrik ederiz.

Uludağın üçüncü sayısı yine Tahsin Uygur'un güzel bir yazı ile başlıyor ve maatteessüf yine Divanı lügatür türk makalesi devam ediyor. Memduh'un da değerli bir yazısı devam etmektedir. Türklerde spor makalesi de çok önemli bir hal almaktadır. Fakat müze hakkında yazılan yazı da bu değerli yazılar arasında da zayıf görünmektedir.

Şüphesiz; ki mecmuanın değerli ve Halkevlerinin amacına en uygun yazılarından birisi de Çekirge'nin tarihesi başlığını taşıyan yazıdır. Güzel ve kısa bir şekilde yazılmış olan

bu yazıyı yazan arkadaşları candan tebrik eder ve mecmuada bu gibi yazıların çoğalmasını bekleriz.

Taşpınar; Afyon Halkevi mecmuası; sayı 35.

Afyon Halkevi adına çıktığını bildiğimiz bu mecmuada Afyon karahisarında Türkmenlerin yerleşmesi adlı makaleden başka yazı bulamadık. Arkadaşlardan Halkevi programını okularını ve ona göre yazı yazmalarını rica etmek her halkevi üyesinin en önemli ödevidir sanırız.

Ün; İsparta Halkevi mecmuası; sayı : 18.

Ün'ün ilk yazısı Hasan Fehmi Turgal'ın değerli bir araştırması ile başlamaktadır. Bundan sonra Hikmet Turhan, Hamit oğulları hakkındaki kaynaklar başlıklı bir yazısı geliyor; ki makalenin sahibi yazma bir Karaman tarihinden parçalar almaktadır. Makale sahibinin bu kaynak hakkındaki araştırmalarına burada birkaç söz ilâve etmeği yerinde buluyoruz. Bu kaynak ile makale sahibinin zikrettiği iki zattan maada Bay Necip Asım da vardır. Daha sonra bu satırların sahibi de vaktile Budapeşte'de Körösi Csoma Archivun mecmuasında fransızca bir makale çıkarmıştı. Hikmet Turhan bunlara da bakmış olsa idi; tabii notlarını daha genişce yazacaktı.

Şikâri'nin « başka bir nüshası » dedikleri ve üniversite kütüphanesinde bulunduğunu yazdıkları Arifi paşa tarafından kopye ettirilen ve İbrahim Aczi adını taşıyan nüsha çok acınır ki sahte bir nüshadır.

İbrahim Aczi aslı kendisinde bulunduğunu iddia ettiği mevhum bir nüshadan böyle birkaç kopye çıkarmıştır ki, bunun hakikatta mevcut olmadığını ben bizzat tahkik ile Konyadan öğrendim.

Tahir Erdem yine değerli yazısına devam ediyor. Bu değerli arkadaşın Yenişar hakkında yazdığı bu yazıları bilinmeyen birçok noktaları aydınlattığı için bu arkadaşın seve seve okuduğumuz yazısına devam etmesini bekleriz.

Fehmi Aksu da yer adları hakkında toplanan materyali neşretmektedir. Bu çalışkan ve çok değerli arkadaşımızın yazısında son derece önemli yer adlarına rast gelmekteyiz.

Naci Kum bize Kâtib adlı bir şairi tanıtmaktadır.

Halkevlerinin amacını en iyi kavramış vebu amaca değmiş olan biricik değerli mecmua olan Ü'nün bu sayısı yine birçok önemli yazılarla doludur. Napolyon'un aşk mektuplarına, Londra havadislerine, Tagore tercemelerine başını çevirip bakmayan bu değerli mecmua bütün kuvvetile İsparta için çalışmaktadır. Neşet Köse'nin çok değerli yazısı ve hele bunların deva mededeğini bildiren birkaç satır bizi ve her Halkevleri amacını kavramış arkadaşı sevin dirmektedir.

Tahir Erdem'in, Gül Baba hakkındaki yazısı yalnız bizi değil bütün

Macar bilgilerini de çok yakından alâkadar edeceğinden derhal mecmuadan bir nüsha tedarik ederek Macar bilgilerine göndermeği en şerefli bir ödev saymaktayım. Fehmi Aksu da bize yine yeni bir ören tanıtmaktadır. Hele yer adlarımız başlıklı yazısı gittikçe daha önemli olmaktadır. Her yazısı ayrı bir kıymet olan bu dergide Etnografya başlıklı bir arkadaşımızın yazısı da var; ki adeta mecmuanın değerine bir suikast gibi dir. Karşısındakini cahil sayan ve okuyanlara hürmet etmiyen bu nevi yazıların mecmuada yer almamasını Üncü arkadaşlardan bekleriz. Kimin yazısı olur ise olsun imzaya değil yazının değerine bakarak konmasını rica ederiz.

Bu nüshada Neşet Köse bize yalnız iki önemli, belge vermekle kalmıyor. Nuri adlı bir şairin de birkaç güzel şiirini kaydediyor. Atabeyli Naci Kum'da güzel bir folklor malzemesi neşretmektedir. Bu münasebetle şurasını da kaydedeyim; ki Atabeyli Naci Kum'un elinde bulunan bir yazmada Gül Baba'nın şiirleri vardır. Binaenaleyh Tahir Erdem'in makalesine ek olarak bu şiirlerin de neşrini kendisinden rica ederiz.

Değerli arkadaşları her fırsatla tebrik ettiğimiz gibi yine de tebrik ederiz.

NUSRET KÖYMEN'in
KÖYCÜLÜK KİTAPLARI:

	Kr.
<i>Halkçılık ve Köycülük</i>	50
<i>Meksika'da Köycülük</i>	75
<i>Köycülük Rehberi</i>	20
<i>Köycülük Esasları</i>	20
<i>Köycülük Programına giriş</i>	30

Ankara'da Tarık Edib Kütüphanesi, ayrıca posta parası göndermek istemez

"ÜLKÜ" nün sayfaları inkılablarımızı yaymaya yarıyacak veya yayma yolları üzerine düşündürecek bütün yazılara açıktır. "ÜLKÜ"ye yazı yazanlara para verilmez.

Neşrolanmayan yazılar geri yollanmaz.

"ÜLKÜ"ye paralı ilân konmaz. Yalnız memlekette inkılâb ve kültür sahasında hizmet eden esas ve işlerin ilânları parasız neşrolunur.

"ÜLKÜ" nün bir sayısının fiyatı — ilâveli veya ilâvesiz — yirmibeş kuruştur.

"ÜLKÜ" nün yıllık abone fiyatı 2 5 0 kuruştur. Yalnız ilk mekteb muallimleriyle Üniversite ve her derecedeki mektebler talebeleri için abone fiyatı 175 kuruştur.

"ÜLKÜ" nün altı sayısı bir cilt, iki cildi bir yıllıktır. Mecmuya ancak yıllık abone yazılır ve her aboneye yıl başından mecmua gönderilir. Yalnız hesapları mali yıla bağlı resmî daireler bu kayitten müstesnadır.

İmtiyaz sahibi: Nusret Köymen; Umum neşriyatı idare eden Necibali Küçüka. Ankara'da Ulus Basım Evin'de basılmıştır.

ABONE PARALARINI ANKARA'DA ULUS BASIM EVİNDE

"ÜLKÜ" HESABINA GÖNDERİNİZ.

ULUS Basımevi